

LIETUVOS RESPUBLIKOS RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo
tarnybos tarybos 2025 m. lapkričio 20 d.
nutarimu Nr. TP-163

**PAŠTO PASLAUGOS PRIEINAMUMO TYRIMO, NUSTATANT TERITORIJAS, KURIOSE
NEUŽTIKRINAMA PAŠTO PASLAUGA RINKOS SĄLYGOMIS (BE UNIVERSALIOSIOS
PAŠTO PASLAUGOS), ATASKAITA**

**2025
Vilnius**

TURINYS	2
1 ĮVADAS	3
1.1 Tyrime naudojamos sąvokos ir santrumpos	3
1.2 Tyrimo tikslai bei uždaviniai	5
1.3 Tyrimo eiga	6
1.4 Tyrimo metodika	6
2 TEISINĖ APLINKA IR TARPTAUTINĖ PRAKTIKA.....	9
2.1 Nacionalinė teisinė aplinka	9
2.2 Tarptautinė teisinė aplinka ir praktika	10
3 TYRIMO REZULTATAI.....	16
3.1 Lietuvos pašto rinka ir UPP.....	16
3.2 Pašto rinkos struktūrinė analizė	20
3.3 Geografinio prieinamumo vertinimas	25
3.4 Korespondencijos siuntų pakeičiamumo ekonominis vertinimas	36
3.5 Pašto siuntinių pakeičiamumo ekonominis vertinimas	39
4 PAŠTO TINKLO VYSTYMASIS IR INOVACIJOS	45
5 TYRIMO IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	46
5.1 Išvados.....	46
5.2 Pasiūlymai.....	48

1 IVADAS

Pašto paslaugų teikėjų statistiniai duomenys rodo, kad pastaraisiais metais pašto sektorius išgyvena reikšmingą struktūrinę transformaciją, kurią lemia spartėjantys skaitmenizacijos procesai, auganti elektroninė prekyba ir vartotojų įpročių kaita. Dėl šių priežasčių pašto rinka nuo tradicinės korespondencijos, kurios srautai nuosekliai mažėja, iš esmės transformavosi į konkurencingą, pasikeitusius vartotojų poreikius vis labiau atliepiančią tiek kokybės, tiek kainos, tiek prieinamumo prasme, siuntinių pristatymo rinką.

Atitinkamai, pašto sektoriaus transformacijos aplinkybės rodo ir pačių universaliųjų pašto paslaugų (toliau – UPP) reikšmės ženklų sumažėjimą. Tai skatina kelti klausimą, ar valstybės dalyvavimas, užtikrinant UPP teikimą, kuris yra vis labiau ekonomiškai nuostolingas, šiandieninėje pašto rinkoje apskritai tebeturi prasmę, o jeigu turi – ieškoti sprendimų, koks reguliavimo modelis labiausiai atitiktų pasikeitusias aplinkybes, kurtų vertę ir kartu nekeltų grėsmės pašto rinkos iškreipimui, o kaip tik skatintų jos plėtrą.

Atsižvelgdama į sparčius pokyčius pašto sektoriuje ir siekdama vieno iš Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – RRT) 2025–2027 m. strateginių tikslų – skatinti pašto paslaugų rinkos plėtrą – kuriam pasiekti, be kita ko, reikalingi ir duomenimis grįsti sprendimai, RRT inicijavo pašto paslaugos prieinamumo tyrimą, nustatant teritorijas, kuriose neužtikrinama pašto paslauga rinkos sąlygomis (be UPP) (toliau – Tyrimas).

1.1 Tyrime naudojamos sąvokos ir santrumpos

VARTOJAMOS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS	
Sąvokos / santrumpos	Aprašymas
Adresas	Fiksuotos vietos, kurioje gali būti vienas pastatas arba pastatų grupė, identifikavimas. Adresas gali būti sudarytas iš tokių komponentų, kaip geografiniai pavadinimai, kurių detalumas didėja, pvz.: savivaldybė, miestas, gatvės, namo numeris, korpuso numeris, pašto kodas. Taip pat adresas gali būti identifikuojamas pagal unikalų kodą ar koordinates. Adresas turi atitikti VĮ „Registru centras“ Adresų registro ¹ duomenų bazėje pateikiamus duomenis
ARCGIS	Geografinės informacijos sistemų taikomoji programa, skirta kurti, valdyti, analizuoti ir vizualizuoti erdvinius (geografinius) duomenis
B2B, B2C, C2C	B2B (angl. <i>Business-to-Business</i>) verslas – verslui, B2C (angl. <i>Business-to-Consumer</i>) verslas – vartotojui, C2C (angl. <i>Consumer-to-Consumer</i>) vartotojas – vartotojui
Buferinė zona	Nustatyto spindulio teritorija aplink pašto tinklo elementą
EK	Europos Komisija
ERGP	Europos pašto reguliuotojų grupė (angl. <i>European Regulators Group for Postal Services, ERGP</i>)
ES	Europos Sąjunga
GIS	Geografinė informacinė sistema

¹ Paieška Adresų registre | VĮ Registru centras (registrucentras.lt)

VARTOJAMOS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS	
Sąvokos / santrumpos	Aprašymas
Komercinė pašto paslauga	Pašto paslauga, teikiama rinkos sąlygomis (kurią teikia komerciniai pašto paslaugos teikėjai)
Komerciniai pašto paslaugų teikėjai	Pašto paslaugų teikėjai, kurie neturi įpareigojimo teikti UPP paslaugą
Komercinis pašto tinklas	Pašto tinklas, kuriame teikiamos komercinės pašto paslaugos
Korespondencijos siunta	Pašto siunta, kurią sudaro ant bet kokios fizinės medžiagos užrašytas pranešimas, siųstina ir pristatytina ant jos nurodytu adresu. Knygos, katalogai, laikraščiai ir kiti periodiniai leidiniai nelaikomi korespondencijos siuntomis
Kurjerio paslaugos	Pašto paslaugų rūšis, apimanti greitą siuntų pristatymą, kai siuntos surenkamos iš siuntėjo nurodytos vietos ir pristatomos tiesiogiai gavėjui arba į pasirinktą paštomatą ar atsiėmimo punktą. Šios paslaugos dažnai pasižymi trumpesniu pristatymo laiku, galimybe sekti siuntos kelią realiuoju laiku, papildomomis paslaugomis (pvz., pristatymas tą pačią dieną, grąžinimo valdymas) ir aukštesniu aptarnavimo standartu nei įprastos pašto paslaugos
Kurjeris	Tai pašto paslaugos teikėjas (fizinis ar juridinis asmuo), kuris vykdo siuntų surinkimą, transportavimą bei tiesioginį pristatymą gavėjui, paprastai užtikrindamas greitą ir sekamą siuntos judėjimą nuo siuntėjo iki gavėjo. Siunta dažniausiai pristatoma „nuo durų iki durų“
LP	Akcinė bendrovė Lietuvos paštas
LP Express	Komercinė akcinės bendrovės Lietuvos pašto teikiamų paslaugų dalis, veikianti su LP Express prekės ženklu
ML	Mobilusis laiškininkas
Pašto direktyva	1997 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/67/EB dėl Bendrijos pašto paslaugų vidaus rinkos plėtros bendrų taisyklių ir paslaugų kokybės gerinimo su vėlesniais pakeitimais 2002 m. birželio 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2002/39/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 97/67/EB dėl Bendrijos pašto paslaugų rinkos tolesnio atvėrimo konkurencijai ir 2008 m. vasario 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/6/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 97/67/EB, siekiant visiškai Bendrijos pašto paslaugų vidaus rinkos suformavimo
Pašto įstatymas	Lietuvos Respublikos pašto įstatymas
Pašto rinkos segmentacija	Pašto rinkos suskaidymas į atskiras dalis pagal pašto paslaugų teikėjus, kurie teikia panašias arba artimos paskirties pašto paslaugas. Šis suskaidymas leidžia identifikuoti skirtingus paslaugų teikėjų pogrupius, analizuoti jų veiklą, konkurenciją ir rinkos struktūrą
Pašto siuntinys	Iki 50 kilogramų sverianti registruotoji pašto siunta, kurią sudaro daiktas (-ai) ar prekė (-ės), tarp jų ir neturintys komercinės vertės

VARTOJAMOS SĄVOKOS IR SANTRUMPOS	
Sąvokos / santrumpas	Aprašymas
Pašto tinklas	Visuma infrastruktūros elementų ir kitų priemonių, naudojamų pašto paslaugai teikti (stacionarios ir nestacionarios pašto paslaugos teikimo vietos, paštomatai, pašto siuntų išsiuntimo ir atsiėmimo taškai, mobilieji laiškinkai)
PPS	Pasaulinė pašto sąjunga (angl. <i>Universal Postal Union</i>)
PUDO	Pašto siuntų atsiėmimo taškai (angl. <i>pick up, drop off</i>)
RRT	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba
Tikslinis respondentas	Pašto paslaugos teikėjas, kuris atitinka tyrimo tikslui nustatytus kriterijus ir iš kurio siekiama gauti informaciją
Tyrimas	Pašto paslaugos prieinamumo tyrimas, nustatant teritorijas, kuriose neužtikrinama pašto paslauga rinkos sąlygomis (be UPP)
UPP	Universalioji pašto paslauga – viešąja paslauga laikoma teisės aktų nustatytos kokybės pašto paslauga, kuri už prieinamą kainą turi būti teikiama visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje visiems tokią paslaugą pageidaujantiems gauti pašto paslaugos naudotojams
UPP teikėjas	Akcinė bendrovė Lietuvos paštas, įpareigotas teikti UPP iki 2026 m. gruodžio 31 d. pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. gegužės 15 d. nutarimą Nr. 467
UPP teikimo reikalavimų aprašas	Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2025 m. kovo 20 d. įsakymu Nr. 3-112 „Dėl Universaliosios pašto paslaugos teikimo reikalavimų aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Universaliosios pašto paslaugos teikimo reikalavimų aprašas

1.2 Tyrimo tikslai bei uždaviniai

Tyrimo tikslai:

1. Nustatyti teritorijas, kuriose neužtikrinama pašto paslauga rinkos sąlygomis (be UPP).
2. Įvertinti, kurioje Lietuvos Respublikos teritorijos dalyje (dalyse) gyventojai turi galimybę naudotis komercinėmis paslaugomis, o ne tik UPP.

Tyrimo uždaviniai:

1. Surinkti duomenis iš pašto paslaugų teikėjų pagal iš anksto paruoštą klausimyną apklausos būdu;
2. Atlikti kokybinius interviu su pašto paslaugų teikėjais, turinčiais labiausiai išvystytą pašto tinklą (valdančiais didžiausią pašto siuntų surinkimo ir pristatymo punktų, paštomatų, pašto skyrių tinklą);
3. Įvertinti pašto tinklus GIS analizės būdu, atvaizduojant duomenis žemėlapyje bei atliekant pašto tinklo padengimo skaičiavimus;
4. Atlikti ekonominį komercinių pašto paslaugų įvertinimą:
 - 4.1. identifikuoti ir suklasifikuoti komercines pašto paslaugas: pagal rūšį (svoris, klientų segmentas (B2B (angl. *Business-to-Business*), B2C (angl. *Business-to-Consumer*), C2C (angl. *Consumer-to-Consumer*), kainą ir teikimo būdą (kurjeriai, paštomatai, PUDO ir kt.);

4.2. nustatyti, ar konkreči tam tikroje teritorijoje teikiama komercinė pašto paslauga pakeičia UPP, iš dalies pakeičia UPP, nepakeičia UPP (vertinant pagal paslaugos kainą ir paslaugos teikimo vietą);

5. Pateikti Tyrimo ataskaitą ir jos pagrindu siūlomus reguliavimo sprendimus.

Laukiami rezultatai:

1. Identifikuotos teritorijos, kuriose be UPP nėra alternatyvaus pašto paslaugos teikėjo;
2. Nustatytas padengimo pašto tinklu (ne UPP) procentas skaičiuojant pagal plotą ir gyventojus visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ir savivaldybių lygmeniu;
3. Nustatytas gyvenamųjų vietovių (turinčių daugiau kaip 500 gyventojų), kuriose neužtikrinamas komercinių paslaugų teikimas (pagal 2025 m. kovo 20 d. priimtus UPP teikimo reikalavimų aprašo reikalavimus), sąrašas;
4. Įvertintas pašto paslaugų teikėjų pašto tinklų elementų kiekis ir jų išdėstymas visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje;
5. Surinkti duomenys apie pašto paslaugų teikėjų teikiamas paslaugas, galinčias pakeisti UPP;
6. Parengti GIS žemėlapius su visų pašto paslaugų teikėjų fizinių pašto tinklų išdėstymu;
7. Pateiktos duomenimis grįstos rekomendacijos ir pasiūlymai dėl tolimesnio UPP reguliavimo.

1.3 Tyrimo eiga

Tyrimas pradėtas 2025 m. gegužės 9 d. RRT tarybai pritarus Tyrimo planui.

Tyrimo eiga:

1. Tyrimo plano sudarymas.
2. Tyrimo metodikos parengimas.
3. Klausimyno sudarymas ir išsiuntimas pašto paslaugos teikėjams.
4. Duomenų rinkimas iš pašto paslaugos teikėjų ir surinktų duomenų verifikavimas.
5. Interviu telefonu ir gyvi susitikimai su pašto paslaugos teikėjais.
6. Ekonominė analizė (komercinių paslaugų vertinimas, UPP pakeičiamumo vertinimas).
7. GIS analizė (pašto tinklo geografinio padengimo vertinimas).
8. Duomenų sintezė ir išvadų formavimas.

1.4 Tyrimo metodika

Pagrindiniai metodikos aspektai

Tyrimo metodika grindžiama mišraus pobūdžio tyrimo struktūra, derinant kiekybinius ir kokybinius metodus, siekiant visapusiškai įvertinti pašto paslaugų prieinamumą Lietuvos teritorijoje. Kiekybiniai metodai leido surinkti ir apdoroti statistinius bei GIS duomenis, o kokybiniai – geriau pažinti paslaugų teikėjų veiklą ir patirtį, veiklos iššūkius ir rinkos tendencijas.

Tyrimo procesas apėmė kelis tarpusavyje susijusius duomenų rinkimo ir analizės etapus: anketinę apklausą, interviu telefonu ir gyvus susitikimus su pašto paslaugų teikėjais, geografinę informacinių sistemų (GIS) analizę bei ekonominį vertinimą. Tyrime buvo naudojami RRT turimi statistiniai duomenys apie pašto paslaugų teikėjų veiklą, taip pat Adresų ir Nekilnojamojo turto registrų duomenys apie namų ūkių (adresų) pasiskirstymą Lietuvos teritorijoje. Analizei pasitelkti ir viešai skelbiami pašto paslaugų teikėjų duomenys (paslaugų rūšys, teikimo būdai, kainos ir kt.), o

taip pat naujai surinkta informacija apklausų metu – apie valdomą pašto tinklą, paslaugų struktūrą, kainodarą ir kokybinius aspektus.

Tyrimas apėmė pašto paslaugų geografinio ir ekonominio pakeičiamumo vertinimą šalies viduje (nebuvo vertinamos tarptautinės pašto paslaugos).

Duomenų rinkimas iš pašto paslaugų teikėjų

Pirmuoju etapu buvo vykdyta pašto paslaugų teikėjų apklausa. Siekiant nustatyti tinkamą apklausos imtį, atsižvelgiant į 2024 m. bei 2025 m. pirmojo ketvirčio pašto sektoriaus veiklos ataskaitų duomenis, analizei buvo atrinkti tie pašto paslaugų teikėjai, kurie savo ataskaitose deklaravo pajamas iš pašto paslaugų teikimo. Taigi, į Tyrimą buvo įtraukti 44 pašto paslaugų teikėjai, faktiškai vykdytys pašto paslaugų teikimo veiklą.

Klausimynas buvo sudarytas siekiant gauti duomenis apie: turimą pašto tinklą (pašto paslaugų teikimo vietas, paštomatus, PUDO taškus, mobiliuosius laiškininkus), teikiamų paslaugų rūšis ir jų pakeičiamumą UPP atžvilgiu, paslaugų prieinamumą teritoriniu požiūriu.

Papildomai apklausa buvo vykdoma mišria forma: anketos buvo siunčiamos elektroniniu būdu, o siekiant išsamiau išsiaiškinti atsakymus, organizuoti interviu telefonu.

Antruoju etapu vyko giluminiai interviu su paslaugų teikėjais, turinčiais plačiausiai išvystytą pašto tinklą. Be to, su didžiausiais rinkos dalyviais buvo surengti gyvi susitikimai, leidę aptarti strateginius paslaugų teikimo aspektus, paslaugų plėtros galimybes bei konkurencinę aplinką. Tokia metodika užtikrino ne tik reprezentatyvų duomenų surinkimą, bet ir kokybišką informaciją, reikalingą detaliam analizės pagrindimui.

GIS analizė

Trečiuoju etapu atlikta teritorinė pašto paslaugų prieinamumo analizė naudojant GIS metodus. Pašto tinklo duomenys buvo susieti su geografinėmis koordinatėmis ir vizualizuoti Lietuvos teritorijos žemėlapiuose. Analizės tikslas – įvertinti:

- 1) pašto tinklo elementų išsidėstymą šalies mastu;
- 2) tinklo padengimo procentą pagal plotą ir gyventojų skaičių nacionaliniu ir savivaldybių lygmenimis;
- 3) išsiaiškinti gyvenamąsias vietas (ne mažiau kaip 500 gyventojų), kuriose pagal 2025 m. kovo 20 d. UPP teikimo reikalavimų aprašą neužtikrinamas pašto paslaugų teikimas rinkos sąlygomis.

Ekonominė analizė

Ketvirtajame etape atlikta ekonominė analizė, apimanti:

- 1) paslaugų identifikavimą ir klasifikavimą pagal jų pobūdį (korespondencijos siuntos, pašto siuntiniai, papildomos paslaugos);
- 2) komercinių paslaugų ir UPP tarpusavio santykio vertinimą (pakeičiamumą) pagal svorio, kainos, kokybės parametrus.

Pagrindiniai teritorinio padengimo pašto tinklu skaičiavimo principai

Pašto paslaugų teikėjų pašto tinklai įvertinti GIS analizės būdu, atvaizduojant duomenis žemėlapyje bei atliekant pašto tinklo padengimo skaičiavimus. Skaičiavimams naudota ARCGIS, RRT turimi duomenys apie gyvenamąsias patalpas, pašto paslaugų teikėjų duomenys apie valdomus

pašto tinklus bei viešai skelbiamas Valstybės duomenų agentūros duomenų rinkinys apie Lietuvos gyventojų skaičius gyvenvietėse.

GIS analizė atlikta naudojant ARCGIS su Lietuvos erdvinių duomenų rinkiniu. Su ARCGIS apdoroti ir vizualiai pateikti duomenys, rodantys UPP bei komercinių paslaugų teikimo geografinį pasiskirstymą ir leidžiantys identifikuoti vietas, kuriose be UPP teikėjo nėra alternatyvių teikėjų. Įvertinta ir vizualiai atvaizduota pašto paslaugų aprėptis pagal administracinius vienetų ir gyvenamąsias vietas. Atstumo analizei, siekiant įvertinti padengimą, taikyti 2 modeliai: <3 km ir <5 km tiesiausiu atstumu iki pašto tinklo elemento. Atstumai pasirinkti pagal UPP teikimo reikalavimų aprašo 14 punkte² nustatytą analogiją bei tarptautinę praktiką (renkamą tyrimų kompanijos „Cullen International“), kur 3 km atstumas yra nustatytas su tam tikromis sąlygomis Čekijoje, Italijoje, o 5 km – Kroatijoje, Estijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Nyderlanduose.

² „Kaimo gyvenamosiose vietovėse ir miestuose, kurie patenka į retai ir vidutiniškai tankiai apgyvendintas gyvenamąsias vietas, turinčiuose ne mažiau kaip 3 tūkst. gyventojų, išskyrus kurorto statusą turinčias gyvenamąsias vietas, atstumas nuo naudotojų gyvenamųjų ar buveinės vietų (adresų) iki stacionariosios ar nestacionariosios paslaugos teikimo vietos turi būti ne didesnis kaip 3 km tiesiausiu atstumu, universalioji pašto paslauga taip pat gali būti teikiama sutartojame paslaugos teikimo vietoje“.

2 TEISINĖ APLINKA IR TARPTAUTINĖ PRAKTIKA

2.1 Nacionalinė teisinė aplinka

2024 m. lapkričio 7 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė naujos redakcijos Pašto įstatymą.

Pašto įstatymo 2 straipsnyje prie pagrindinių sąvokų apibrėžta UPP paslauga, kuria laikoma viešoji teisės aktų nustatytos kokybės pašto paslauga, kuri už prieinamą kainą turi būti teikiama visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje visiems tokią paslaugą pageidaujantiems gauti pašto paslaugos naudotojams. Taip pat Pašto įstatyme apibrėžta UPP teikėjo sąvoka – juo laikomas pašto paslaugos teikėjas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės įpareigotas teikti UPP Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Pašto įstatymo 13 straipsnio 1 ir 2 dalyje detalizuota, kad Lietuvos Respublikos teritorijoje turi būti užtikrintas šios UPP teikimas:

- 1) iki 2 kilogramų pašto siuntų surinkimas, rūšiavimas, vežimas ir pristatymas;
- 2) iki 10 kilogramų pašto siuntinių surinkimas, rūšiavimas, vežimas ir pristatymas;
- 3) registruotųjų ir įvertintųjų pašto siuntų surinkimas, rūšiavimas, vežimas ir pristatymas;
- 4) iki 20 kilogramų pašto siuntinių, gautų iš kitų valstybių narių, pristatymas.

Taip pat numatyta, kad UPP apima vidaus ir tarptautinę pašto paslaugą.

Įstatyminiu lygiu nebėra detaliai reglamentuojamas UPP pašto siuntų surinkimo ir pristatymo dažnumas, kaip ir detalūs reikalavimai UPP pašto tinklui, paliekant tai nustatyti poįstatyminiais teisės aktais, kuriais sudaromos sąlygos lanksčiau reaguoti į besikeičiančią rinką, atsižvelgti į vartotojų poreikius.

2025 m. kovo 20 d. buvo priimtas UPP teikimo reikalavimų aprašas, apjungęs iki tol galiojusius tris atskirus teisės aktus³, nustačiusius reikalavimus UPP teikimui. Šio teisės akto tikslas – vadovaujantis Pašto įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 5 punktu, nustatyti UPP teikimo reikalavimus, įskaitant keliamus UPP teikėjo tinklui ir UPP kokybei.

Didžiausi UPP teikimo reikalavimų aprašu įtvirtinti pokyčiai susiję su reikalavimu nuo 2027 m. sausio 1 d. UPP paslaugą teikti ir paštomatu, numatant, kad jis laikomas nestacionariąja UPP teikimo vieta. Taip pat įtvirtintas reikalavimas, skatinantis paštomatų plėtrą regionuose – UPP teikėjo įpareigojimas kaimo gyvenamosiose vietovėse ir miestuose, kurie patenka į retai ir vidutiniškai tankiai apgyvendintas gyvenamąsias vietas, turinčiuose ne mažiau kaip 500 gyventojų, įrengti bent vieną paštomatą, kuriuo būtų teikiama ir UPP (UPP teikimo reikalavimų aprašo 16 punktas⁴).

Svarbūs pakeitimai susiję su reikalavimais UPP pašto tinklui, kurie diferencijuoti pagal gyvenvietėse gyvenančių gyventojų skaičių. Išskiriamos dvi kategorijos:

- gyvenvietės, kuriose gyvena ne mažiau kaip 3 tūkst. gyventojų;
- gyvenvietės, kuriose gyvena mažiau kaip 3 tūkst. gyventojų, arba turinčios kurorto statusą.

Tokiu būdu naujai įsigaliojusiame UPP teikimo reikalavimų apraše faktiškai neliko UPP pašto tinklo reikalavimų gyvenvietėse, kuriose gyvena ne mažiau kaip 3 tūkst. gyventojų ir jau šiuo metu yra veiksminga konkurencija pašto rinkoje, o pašto paslaugų naudotojai turi galimybę rinktis bent kelių alternatyvių pašto paslaugų teikėjų siūlomas pašto siuntinių pristatymo paslaugas.

³ Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2013 m. sausio 25 d. įsakymu Nr. 3-46 „Dėl universaliosios pašto paslaugos teikėjo pašto tinklo charakteristikų patvirtinimo“ patvirtintas Universaliosios pašto paslaugos teikėjo pašto tinklo charakteristikos, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2013 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. 3-128 „Dėl universaliosios pašto paslaugos kokybės reikalavimų aprašo patvirtinimo“ patvirtintą Universaliosios pašto paslaugos kokybės reikalavimų aprašą ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2013 m. balandžio 30 d. įsakymu Nr. 3-259 „Dėl universaliosios pašto paslaugos teikimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintas Universaliosios pašto paslaugos teikimo taisyklės.

⁴ Šis punktas įsigalioja 2029 m. sausio 1 d.

Taip pat svarbus UPP teikimo reikalavimų apraše įtvirtintas pokytis susijęs su UPP kokybės reikalavimų pakeitimais. Nuo 2027 m. sausio 1 d. UPP teikėjas įpareigojamas 85 proc. pašto siuntų pristatyti ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo pašto siuntos priėmimo siųsti dienos ir 97 proc. – ne vėliau kaip per 5 darbo dienas, vietoj šiuo metu UPP teikėjui taikomų reikalavimų 85 proc. korespondencijos siuntų pristatyti ne vėliau kaip per 1 darbo dieną, o 97 proc. – ne vėliau kaip per 3 darbo dienas bei 97 proc. pašto siuntinių pristatyti ne vėliau kaip per 4 darbo dienas.

2.2 Tarptautinė teisinė aplinka ir praktika

UPP apibrėžta ne tik Pašto įstatyme, bet ir tarptautiniuose dokumentuose, tarp jų – PPS⁵ priimtoje Pasaulinėje pašto konvencijoje⁶. Šios konvencijos 3 straipsnis nustato, kad šalys narės užtikrina, kad visi naudotojai turėtų teisę naudotis UPP, kuri apima nuolatinį kokybiškų pagrindinių pašto paslaugų teikimą visoje jų teritorijoje už prieinamą kainą. PPS dokumentuose nustatytas minimalus UPP rinkinys (apimtis) ir pagrindiniai kriterijai: UPP prieinamumas visiems, reguliarumas, kokybė ir prieinamos kainos.

Pašto paslaugų teikimo veiklą ES reglamentuoja Pašto direktyva. Šios direktyvos 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad valstybės narės užtikrina, kad naudotojai turėtų teisę į UPP, apimančias apibrėžtos kokybės visoje teritorijoje visiems naudotojams prieinamomis kainomis nenutrūkstamai teikiamas pašto paslaugas. Šiam tikslui valstybės narės imasi priemonių, reikalingų užtikrinti, kad aptarnavimo ir pašto paslaugų teikimo vietų tankumas atitiktų naudotojų poreikius.

Pašto direktyvos 3 straipsnio 4 dalyje nustatytas minimalus UPP rinkinys, kurio teikimui būtinas priemonės yra įpareigosios užtikrinti valstybės narės:

- pašto siuntų iki 2 kg surinkimas, rūšiavimas, vežimas ir pristatymas;
- pašto siuntinių iki 10 kg surinkimas, rūšiavimas, vežimas ir pristatymas;
- registruotųjų ir įvertintųjų pašto siuntų paslaugos.

Pašto direktyvos 3 straipsnio 6 dalyje patikslinta, kad didžiausi ir mažiausi tokių pašto siuntų matmenys turi atitikti matmenis, nustatytus PPS priimtose atitinkamose nuostatose, o 3 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad UPP apima vidaus ir tarptautines paslaugas.

Kalbant apie ES pašto paslaugų reglamentavimą, svarbu pabrėžti, kad EK 2025 m. gegužės mėnesį informavo apie ketinimą keisti Pašto direktyvą, atsižvelgiant į esminius pokyčius pašto paslaugų rinkoje. EK 2025 m. gegužės 21 d. paskelbė Vidaus rinkos strategiją⁷, kurioje įtrauktos pašto paslaugos ir planas 2026 m. IV ketv. pateikti naują teisėkūros pasiūlymą *EU Delivery Act*. Pagrindinės priežastys, lemiančios būtinybę keisti Pašto direktyvą:

- Skaitmenizacija ir elektroninė prekyba. Kai 1997 m. buvo priimta Pašto direktyva, elektroninė prekyba dar nebuvo taip išvystyta, o skaitmeninė komunikacija nebuvo pakeitusi tradicinių laiškų. Šiandien laiškų siuntimas drastiškai mažėja, o pašto siuntinių pristatymas dėl augančios elektroninės prekybos sparčiai auga. Dabartinė Pašto direktyva nepakankamai atspindi rinkos pokyčius ir neleidžia pašto paslaugų teikėjams bei vartotojams visapusiškai pasinaudoti technologijų pažanga;

- UPP neefektyvumas. UPP paslaugų modelis tampa finansiškai netvari. Šiuo metu galiojanti Pašto direktyva numato plataus masto UPP teikimą (paslaugų prieinamumą visiems

⁵ PPS, įkurta 1874 m., yra antroji seniausia tarptautinė organizacija pasaulyje, vienijanti 192 pasaulio valstybes. PPS apima bendrą pašto teritoriją, kurioje keičiamasi įvairių rūšių pašto siuntomis, garantuojama jų tranzito laisvė, todėl valstybėms, siekiant turėti galimybes naudotis tarptautiniu pašto tinklu. Lietuva į PPS įstojo 1922 m., o narystę atkūrė 1992 m., atgavusi Nepriklausomybę.

⁶ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/255775a0a7b711e4a82d9548fb36f682>

⁷ https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/single-market-our-european-home-market-uncertain-world_en

gyventojams už prieinamą kainą), tačiau keičiantis vartotojų įpročiams ir drastiškai mažėjant laiškų kiekiui, ši sistema tampa finansiškai neefektyvi, todėl EK ieškos būdų, kaip optimizuoti jų teikimą ir finansavimą;

- Konkurencija ir rinkos iškraipymai. Dabartinė Pašto direktyva siekė sukurti bendrą pašto paslaugų rinką ir palaipsniui ją liberalizuoti. Tačiau vis dar yra problemų, susijusių su veiksminga konkurencija. Be to, augant pašto siuntinių rinkai, atsiranda naujų konkurencijos iššūkių, įskaitant kai kurias pašto paslaugų teikėjų taikomas praktikas, kurios gali iškreipti rinką;

- Teisinio aiškumo ir modernizavimo poreikis. Dabartinis teisinis reguliavimas yra pasenęs ir fragmentuotas. Reikia aiškesnio, paprastesnio ir modernesnio teisinio pagrindo pašto sektoriaus reguliavimui. Taip pat trūksta suderinamumo ir vieningų standartų taikymo;

- Pasikeitę vartotojų poreikiai. Vartotojų poreikiai smarkiai pasikeitė per pastaruosius beveik 18 metų nuo pirmosios Pašto direktyvos priėmimo. EK sieks, kad naujas teisinis reguliavimas atitiktų dabartinius ir atsižvelgtų į būsimus vartotojų poreikius, įskaitant informuotą pasirinkimą tarp skirtingų pašto paslaugų teikėjų, taip pat užtikrintų kokybiškas, saugias ir prieinamas pašto siuntų pristatymo paslaugas vartotojams.

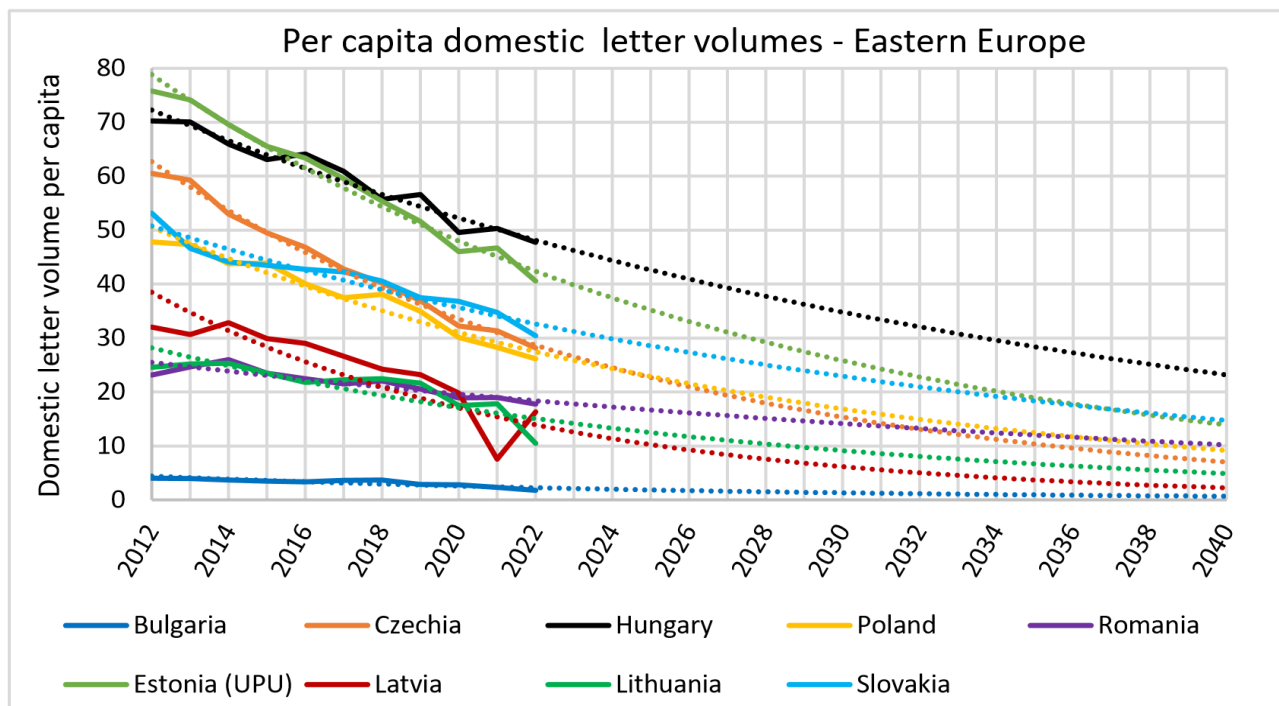
Apie būtinybę modernizuoti pašto paslaugų reguliavimą nuolat pasisako nacionalines reguliavimo institucijas jungianti organizacija – ERGP. 2025 m. liepos 2 d. ERGP paskelbtoje Ataskaitoje dėl būsimos pašto reguliavimo sistemos⁸ (angl. *Report on outline of the future Regulatory Postal Framework*) išdėstyta ERGP požiūris į ateities pašto sektoriaus reguliavimą, kad jis atspindėtų šiuolaikinės rinkos realijas (elektroninė prekyba, skaitmeninės platformos, pašto siuntinių dominavimas), bet kartu užtikrintų prieinamumą, vartotojų teises ir konkurenciją. ERGP ragina peržiūrėti pašto reguliavimo sistemą ir dabartinę UPP apimtį bei įpareigojimus. ERGP rekomenduoja nustatyti minimalius standartus UPP ir valstybėms narėms leisti apibrėžti UPP teikimo ypatybes ir sąlygas, atsižvelgiant į konkrečias nacionalines aplinkybes. Taip pat siūloma atsisakyti atgyvenusių reikalavimų, pvz., kasdienio UPP pristatymo, ir peržiūrėti UPP finansavimo principus, supaprastinti ir padaryti efektyvesnėmis taikomas finansavimo taisykles, siekiant UPP finansinio tvarumo. ERGP rekomenduoja naujai ir aiškiai apibrėžti kas yra „pašto paslauga“, kaip traktuoti skaitmenines platformas, kurios vykdo pašto siuntų pristatymą, kur baigiasi „pašto“ ir prasideda „logistikos“ ar „transporto“ paslauga.

EK inicijavo Perspektyvinę pašto sektoriaus ateities studiją, kurią 2024 m. EK užsakymu atliko konsultacinės kompanijos RPA ir RAND Europe.⁹ Perspektyvinėje pašto sektoriaus ateities studijoje apibrėžti galimi 5 būsimi pašto sektoriaus vystymosi tikėtini scenarijai laikotarpiui iki 2040 m. Konsultantų identifikuotos pagrindinės pašto sektoriui įtaką darančios tendencijos, atrinktos iš beveik 100 veiksmų sąrašo. Studijoje taip pat vertinama su kokiais rinkos iššūkiais pašto sektorius susidurs ateityje. Bendros tendencijos galioja visiems 5 scenarijams: korespondencijos siuntų ir laiškų mažėjimas, pašto siuntinių skaičiaus augimas, pristatymo dažnumo laiškam mažėjimas, pašto siuntinių pristatymo greitis išliks aukštas, laiškų kainos didėjimas, UPP kaštų augimas ir UPP apimties mažėjimas. EK nuomone, pati studija turi pasitarnauti kaip įrankis tolesniems veiksams, padėti rengiant pasiūlymus dėl Pašto direktyvos keitimo (žr. 1 ir 2 paveikslus).

⁸<https://webgate.ec.europa.eu/circabc-ewpp/d/d/workspace/SpacesStore/f1d8ad07-415d-429f-9673-0cb8e41dc806/download>

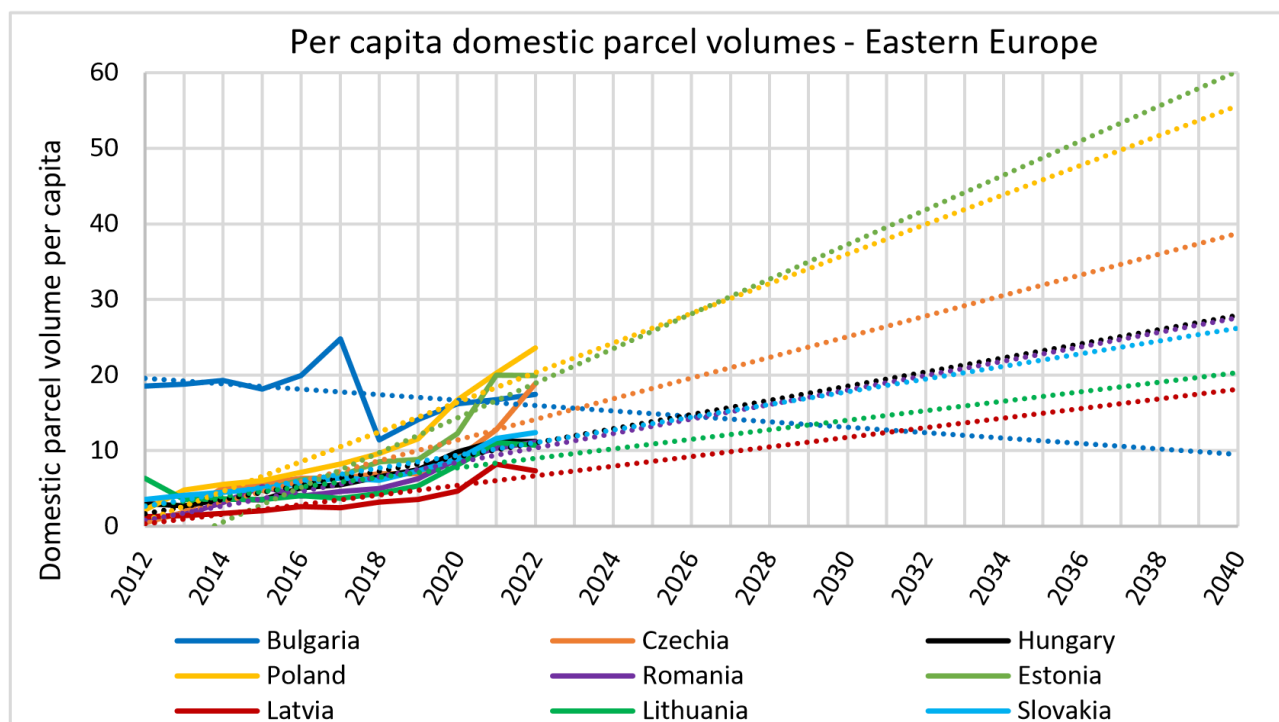
⁹<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c518ad7f-a722-11ef-85f0-01aa75ed71a1/language-en>

1 pav. Šalies viduje siunčiamo laiškų kiekio, tenkančio vienam gyventojui, pokyčių prognozės Rytų Europos šalyse*



* RPA ir RAND Europe perspektyvinėje pašto sektoriaus ateities studijoje pateikti duomenys

2 pav. Šalies viduje siunčiamo pašto siuntinių kiekio, tenkančio vienam gyventojui, pokyčių prognozė Rytų Europos šalyse*



* RPA ir RAND Europe perspektyvinėje pašto sektoriaus ateities studijoje pateikti duomenys

Atskiros Europos valstybės taip pat imasi iniciatyvų, keisdamos nacionalinius teisės aktus ir peržiūradamos bei optimizuodamos UPP reglamentavimą.

- Vokietija 2024 m. pakeitė teisinį pašto sektoriaus reguliavimą, nuo 2025 m. sausio 1 d. numatydama šiuos pagrindinius pokyčius, susijusius su UPP: 1) UPP pristatymo terminų ilginimas – ankstesni reikalavimai įpareigojo 80 proc. pašto siuntų pristatyti per 1 dieną, 95 proc. per 2 dienas, nauji reikalavimai 95 proc. pašto siuntų leidžia pristatyti per 3 dienas, o 99 proc. per 4 dienas (nors tai lėtesnis UPP siuntų pristatymas vartotojams, bet tai gerokai mažina kaštus UPP teikėjui, be to vartotojų apklausos rodo, kad vartotojai teikia pirmenybę pašto siuntų pristatymo patikimumui, o ne pristatymo greičiui, ypač jei pristatymas neviršija 3 dienų termino); 2) aiškesnis UPP apibrėžimas – tiksliau apibrėžta, kurios paslaugos neįeina į UPP (paslaugos dėl kurių susitarta individualiai ar aukštesnės kokybės „premium“ paslaugos); 3) UPP teikėjui suteikta didesnė sprendimo laisvė, leidžiant prisitaikyti prie rinkos pokyčių ir mažinti kaštus.

- Norvegija svarsto galimybę sumažinti UPP pristatymo dažnumą – siekiant geriau atspindėti pakitusius pašto siuntų srautus bei naudotojų elgseną, siūloma leisti regioninius skirtumus pristatymo dažnumo ar būdo aspektais, atsižvelgiant į gyventojų tankumą ir paklausą. Tikslas – lankstesnė ir efektyvesnė sistema. Taip pat Norvegija akcentuoja paslaugų skaitmeninimą, įskaitant galimybę daugiau naudotis elektroniniais sprendimais vietoj tradicinio popierinio pašto. Siūlomi pakeitimai pateikti viešoms konsultacijoms.

- Danijoje įvyko didžiausi pokyčiai ir reformos UPP reguliavimo srityje. Vyriausybė pasiūlė ir įgyvendino Danijos pašto įstatymo pakeitimus, kuriais panaikinamas UPP įpareigojimo taikymas daugumai laiškų ir pašto siuntinių. Šie pakeitimai įsigaliojo 2024 m. sausio 1 d. Manoma, kad rinka yra pakankamai konkurencinga ir gerai veikianti, kad užtikrintų šių paslaugų teikimą be reguliavimo. Kita vertus, kaip apsauginė priemonė palikta galimybė paskirti UPP teikėją, jei bus nustatyta, kad tam tikros UPP neteikiamos tinkamai. Taip pat yra užtikrinamas nuolatinis trijų „specialiųjų“ paslaugų teikimas per atskirus viešuosius konkursus, skirtus parinkti teikėjus ten, kur rinka neveikia: pašto paslaugos akliems; tarptautinės, registruotos ir įvertintos pašto siuntos ir pašto paslaugos salų bendruomenėms. Taip pat „PostNord“, anksčiau buvęs Danijos UPP teikėju, nusprendė visiškai nutraukti laiškų pristatymą nuo 2026 m. sausio 1 d., tačiau vartotojai galės siųsti laiškus per alternatyvų pašto paslaugos teikėją „Dao“, taip pat bus galimybė naudoti „PostNord“ pašto siuntinių paslaugos funkcionalumais laiškam siųsti.

- Jungtinė Karalystė taip pat imasi pokyčių dėl UPP, nes dėl vartotojų perėjimo prie skaitmeninės komunikacijos, tradicinių laiškų apimtys ir pajamos smarkiai sumažėjo. Šiuo metu vyksta viešoji konsultacija dėl tolimesnės UPP strategijos, tačiau kaip esminis tikslas vis tik išliks UPP visuotinumai ir tvarus teikimas. Dauguma pateiktų pasiūlymų yra gana nuosaikūs: antros klasės laiškam, anksčiau pristatomiems šešias dienas per savaitę, bus taikomas alternatyvus pristatymas darbo dienomis, be pristatymų šeštadieniais; pirmos klasės laiškam kokybės tikslas sumažintas nuo 93 proc. pristatymo per 1 dieną iki 90 proc. pristatymo per 1 dieną. Dabartinė UPP sistema, manoma, yra per brangi, o tai gali lemti aukštesnes kainas vartotojams ir kelti grėsmę ilgalaikiam UPP finansiniam tvarumui. Pokyčiai leistų „Royal Mail“ sutaupyti 250 – 425 mln. £ 2025–2026 finansiniais metais. Taip pat Jungtinės Karalystės vyriausybė svarsto apie pokyčius pašto skyrių tinklo reguliavime. Dabartiniai nustatyti reikalavimai tinklui: 99 proc. gyventojų turi būti per 4,8 km nuo artimiausio pašto skyriaus, 90 proc. – per 1,6 km. Vyriausybė svarsto tris alternatyvius variantus – išlaikyti esamus reikalavimus, palikti dabartinius prieigos kriterijus, bet panaikinti minimalų skyrių skaičių ar sukurti visiškai naujus reikalavimus, ypač orientuotus į nepakankamai aptarnaujamias vietas.

- Čekijos Respublikoje imantis reformų pašto sektoriuje nuo 2025 m. sausio 1 d. komercinė įmonė „Bálíkovna“, teikianti pašto siuntinių ir logistikos paslaugas, atskirta nuo Čekijos pašto. Nors Čekijos paštas privalės teikti UPP visoje šalies teritorijoje kiekvieną darbo dieną per turimą 2 900 pašto skyrių tinklą, kasmet leidžiama uždaryti iki 5 proc. pašto skyrių iš sąrašo ir atidaryti juos kitose

vietose, jei išlaikomi kokybės reikalavimai. Čekijos reguliuotojui bus leista keisti UPP pristatymo dažnumą, esant tam tikroms aplinkybėms.

- Ispanijoje 2025 m. liepos 29 d. iš dalies pakeistas ir papildytas nuo 2010 m. galiojęs Ispanijos pašto įstatymas, pagal kurį dar 5 metams pratęstas „Correos“ paskyrimas UPP teikėju, kartu pavedant įmonei naujas visuotinės ekonominės svarbos paslaugas, už kurių teikimą numatytas kompensavimas: visiems prieinamos finansinės paslaugos, piliečių ir įmonių prašymų viešojo administravimo įstaigoms priėmimas, skaitmeninės tapatybės akreditavimo paslaugų teikimas, prieiga prie valstybės institucijų teikiamų paslaugų ir kt.

- Estija taip pat rengiasi artimiausiu metu imtis pašto sektoriaus reguliavimo pokyčių, siekdama padidinti lankstumą, suteikiant UPP teikėjui didesnę laisvę priimti sprendimus. Praeitais metais Estijos paštas paskirtas UPP teikėju 5 metų terminui iki 2029 m. Estijoje į UPP apimtį patenka tiek pinigų pervedimo, tiek periodikos pristatymo paslaugos. UPP tinklo reikalavimai nustato, kad didžiausiuose Estijos miestuose turi būti ne mažiau kaip 1 pašto skyrius 15 000 gyventojų; apskričių miestuose – bent po vieną pašto skyrių; kitose gyvenamosiose vietovėse privalo būti bent po vieną fiksuotą prieigos punktą; pašto prieigos punktai turi būti bent 5 km atstumu gyvenamosiose vietovėse, kuriose gyvena daugiau nei 500 gyventojų; iš viso Estijoje turi būti ne mažiau kaip 250 pašto prieigos punktų.

- Švedijoje finansų ministerija pasiūlė pakeitimus, pagal kuriuos dauguma laiškų būtų pristatyti per tris darbo dienas nuo išsiuntimo, o ne per dvi darbo dienas, kaip yra dabar. Teigiama, kad pakeitimas yra būtinas, nes mažėjantys laiškų kiekiai daro didelį spaudimą UPP finansiniam tvarumui. UPP teikėja „PostNord“ apskaičiavo, kad 2029 m. jos teikiamų UPP nuostoliai sieks 1,50 mlrd. Švedijos kronų (136,93 mln. Eur) per metus. Manoma, kad laiškų kiekiai ir toliau mažės iš dalies ir dėl Švedijos vyriausybės politikos skatinti skaitmeninių pašto dėžučių naudojimą. Šiuo metu apie 75 proc. Švedijos suaugusių gyventojų jau savanoriškai sutinka gauti oficialų paštą skaitmeniniu būdu. Švedijoje taip pat patvirtinta nauja tvarka UPP teikėjui – visoje šalies teritorijoje privaloma teikti UPP paslaugas iki 2 kg, o UPP paslaugos iki 20 kg teikiamos privaloma tvarka pažeidžiamiesiems vartotojams ir nutolusiose vietovėse. Tačiau šis sprendimas šiuo metu yra apskųstas teismuose.

- Nyderlanduose nuo 2026 m. liepos 1 d. UPP taikomas pristatymo laikas bus pratęstas nuo vienos iki 2 dienų. Nuo 2028 m. šis laikotarpis galės būti pratęstas iki trijų dienų, jei vidutinis metinis pašto siuntų apimtys mažėjimas, palyginti su 2024 m., sieks 7 proc. Taip pat supaprastinamas UPP kainų reguliavimas, o UPP teikėjas „PostNL“ galės laisvai nustatyti individualius tarifus neviršijant nustatytos ribos, kuri užkirs kelią pernelyg didelėms kainoms. Nyderlandų vyriausybė atmetė „PostNL“ prašymą dėl finansinės kompensacijos už prognozuojamus UPP pristatymo nuostolius 2025 ir 2026 m. „PostNL“ ėmėsi teisinių veiksmų prieš tokį Nyderlandų vyriausybės sprendimą.

- Portugalijoje sumažinti kokybės tikslai (prioritetiniams laiškam žemyninėje Portugalijos dalyje taikoma 90 proc. per 1 darbo dieną), taip pat smarkiai sumažintas stebimų UPP kokybės rodiklių skaičius nuo 24 iki 7.

- Suomijoje pagrindinis pokytis yra susijęs su nuo 2023 m. UPP teikėjui „Posti“ sumažintais UPP kokybės reikalavimais – savaitinis pristatymų ir surinkimų skaičius sumažintas nuo penkių iki trijų dienų per savaitę.

- Lenkijoje įmonė „Poczta Polska“ paskirta UPP teikėju 10 metų terminui iki 2035 m. „Poczta Polska“ taip pat bus paskirtasis operatorius, teikiantis oficialias e. pristatymo ir hibridines paslaugas tuo pačiu laikotarpiu. Pakeistas UPP finansavimo modelis, pereinant prie finansavimo iš valstybės biudžeto vietoj operatorių finansuojamo kompensavimo fondo ir nustatant maksimalias išmokų iš valstybės biudžeto ribas UPP nuostoliams kompensuoti (po 651 mln. PLN kasmet).

- Latvijoje ruošiamasi naujam UPP teikėjo įpareigojimo procesui, periodikos pristatymas šiuo metu įtrauktas į UPP. UPP nuostoliams kompensuoti valstybės biudžeto lėšos vis auga, labai

didelės problemos UPP teikėjui, nes ne visi nuostoliai kompensuojami, reikia esminių teisės aktų pokyčių, kurių kol kas nėra.

Apibendrinant pažymėtina, jog Europoje iš esmės visuotinai pripažįstama, kad dabartinis pašto sektoriaus reguliavimas nebeatitinka šių dienų realijų dėl kardinaliai pasikeitusios pašto rinkos, o UPP teikimas dabartine apimtimi tampa finansiškai neefektyvus, todėl reikia lankstesnio ir tvaresnio modelio. Atitinkamai, reikalingi pokyčiai reguliavime, kuriuos pripažindama EK rengia naują teisėkūros pasiūlymą, kad reguliavimas būtų modernesnis, aiškesnis ir labiau atitiktų vartotojų poreikius. Tuo tarpu daugelis valstybių narių, siekdamos prisitaikyti prie rinkos pokyčių, jau dabar įgyvendina pakeitimus nacionaliniame UPP reguliavime, kad viena vertus būtų užtikrintas paslaugų prieinamumas, bet tuo pačiu skatinamos inovacijos ir konkurencija bei mažinama finansinė našta valstybių biudžetams: ilginami pristatymo terminai, mažinamas pristatymo dažnis, supaprastinamos taisyklės ir peržiūrimas finansavimas.

3.1 Lietuvos pašto rinka ir UPP

Lietuvos pašto rinka šiuo metu išgyvena spartų virsmą, kuriam didžiausią įtaką daro skaitmenizacija ir elektroninės prekybos augimas. Pagrindinės stebimos tendencijos:

- Pašto rinka nuo popierinės korespondencijos transformavosi į itin konkurencingą pašto siuntų pristatymo rinką, rinkoje stebimas didelis skaičius pašto paslaugų teikėjų, aktyvi ir veiksminga konkurencija;

- Dominuojančia paslauga, atspindinčia vartotojų įpročių pokyčius, tapo pašto siuntiniai, tuo tarpu korespondencijos siuntų skaičius nuolat mažėja;

- Inovacijos ir technologinė plėtra: atsižvelgiant į augantį pašto siuntinių srautą ir besikeičiančius vartotojų poreikius, sparčiai plečiamas paštomatų tinklas, pašto paslaugų teikėjai diegia inovatyvius technologinius sprendimus, siekdami supaprastinti procesus ir pagerinti klientų patirtį, taip pat investuoja į logistikos sistemų modernizavimą ir automatizavimą, siekdami padidinti siuntų pristatymo greitį ir kokybę;

- Reguliavimo pokyčiai: 2024 m. lapkričio 7 d. priimtas naujos redakcijos Pašto įstatymas ir iki 2025 m. rugsėjo mėnesio pakeisti visi poįstatyminiai pašto veiklą reguliuojantys teisės aktai.

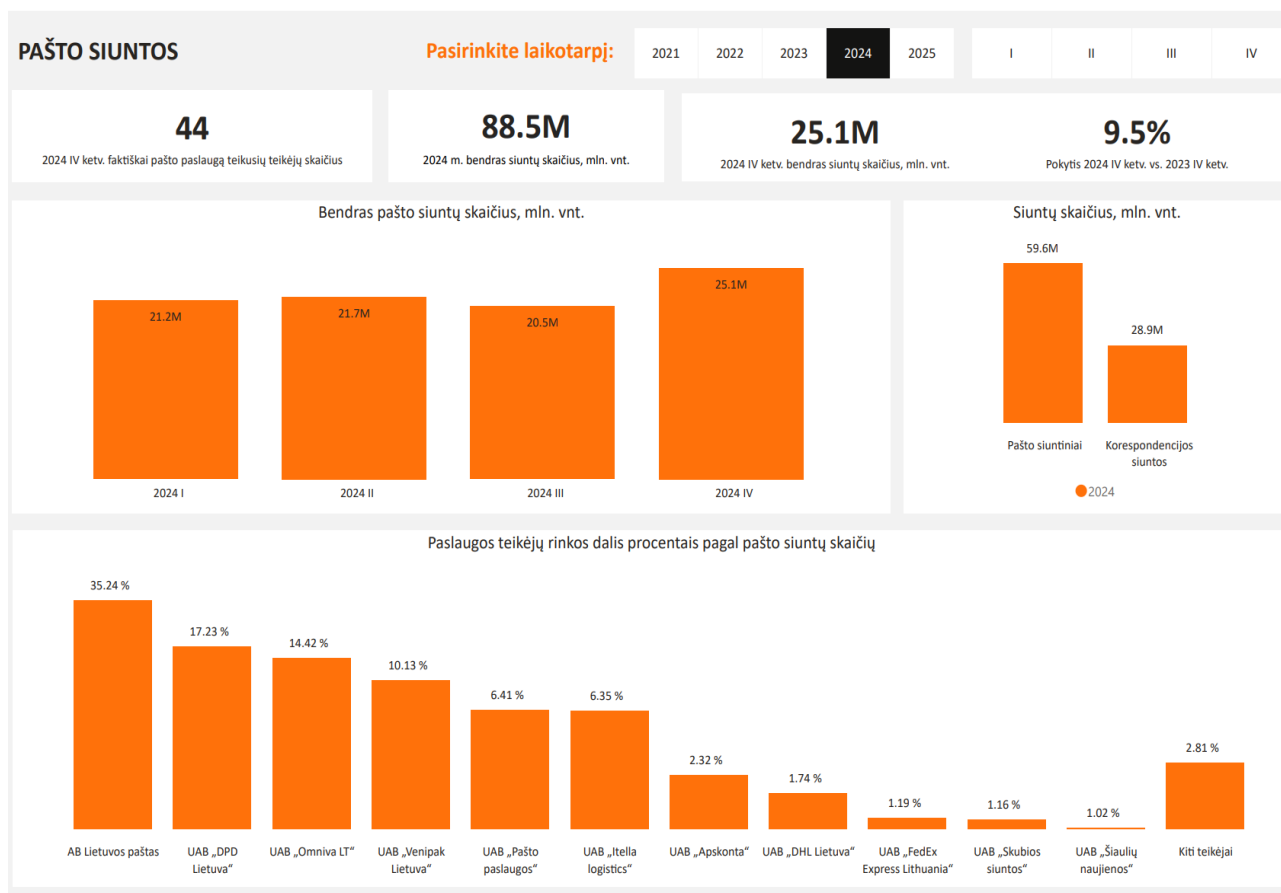
Lietuvos pašto rinka, vertinant pagal bendrą pašto siuntų kiekį ir pašto sektoriaus pajamas, nuosekliai ir stabiliai auga jau daugiau kaip 10 metų. Tačiau rinkos tendencijas labiausiai atskleidžia rinkos struktūra. Pašto siuntos yra skirstomos į pašto siuntinius ir korespondencijos siuntas. Vertinant kiekvieną šią paslaugą atskirai, matomos akivaizdžios tendencijos: korespondencijos siuntų kiekiai drastiškai mažėja, o pašto siuntinių smarkiai auga. Dar 2021 m. didžiąją dalį visų pašto siuntų sudarė korespondencijos siuntos, o 2024 m. jų dalis sumažėjo iki 32,6 proc., kai tuo tarpu pašto siuntinių dalis išaugo iki 67,4 proc. Tokią situaciją lemia besikeičiantys vartotojų poreikiai, susiję su kasmet augančiomis elektroninės prekybos apimtimis, skatinančiomis ir pašto siuntinių populiarumo augimą. Nuo 2018 m. pašto siuntinių kiekis Lietuvoje padidėjo daugiau nei 3,6 kartus, kai tuo tarpu korespondencijos siuntų skaičius sumažėjo daugiau kaip du kartus.

RRT duomenimis (remiantis pašto paslaugų teikėjų RRT pateikta informacija apie jų vykdytą pašto paslaugos teikimo veiklą 2024 m.), pašto sektoriaus pajamos už visus 2024 m. sudarė 288,2 mln. Eur ir buvo 5,3 proc. didesnės negu 2023 m. Pagal bendrąsias pajamas didžiausias rinkos dalis 2024 m. užėmė LP (24,5 proc.), UAB „DPD Lietuva“ (19,8 proc.), UAB „Venipak Lietuva“ (12,5 proc.), UAB „FedEx Express Lithuania“ (11,0 proc.) ir UAB „DHL Lietuva“ (10,1 proc.).¹⁰

2024 m. pašto siuntų skaičius siekė 88,5 mln. vnt. Bendras pašto siuntinių skaičius 2024 m. siekė 59,6 mln. (į šį skaičių įtraukiami siunčiamieji Lietuvoje, siunčiami į užsienį ir gaunami iš užsienio pašto siuntiniai), tai 12,6 proc. daugiau nei 2023 m. Pašto siuntiniai sudarė 67,4 proc. bendro pašto siuntų kiekio, pajamos už pašto siuntinius 2024 m. sudarė 81,2 proc. bendrųjų pašto sektoriaus pajamų ir siekė 233,9 mln. Eur. Atsižvelgiant į gautas pajamas pašto siuntinių rinkoje, net 6 pašto paslaugų teikėjai turėjo daugiau nei po 10 proc. rinkos. Tuo tarpu korespondencijos paslaugų rinka toliau traukiasi – lyginant 2024 m. su 2023 m., korespondencijos siuntų skaičius mažėjo 12,7 proc. ir siekė 28,9 mln. vnt. (žr. 3, 4 paveikslus).

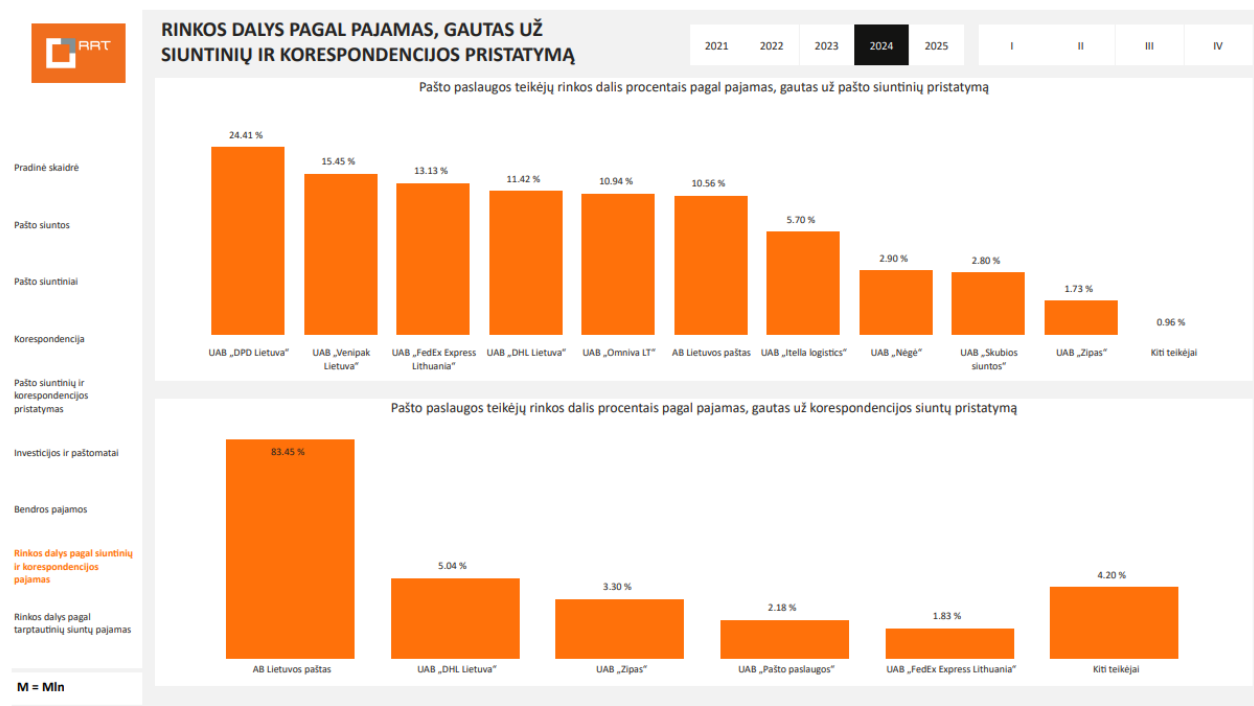
¹⁰ <https://www.rrt.lt/d/pasto-sektoriaus-ataskaita/>

3 pav. Pašto sektorius Lietuvoje 2024 m.*



* RRT statistiniai duomenys

4 pav. Rinkos dalys pagal pajamas, gautas už siuntinių ir korespondencijos pristatymą 2024 m.*



* RRT statistiniai duomenys

Pašto paslaugos teikėjų pateikti duomenys rodo, kad 2024 m. investicijos į pašto tinklo, įskaitant paštomatų, plėtrą ir modernizavimą, sudarė 7,9 mln. Eur. Investicijos 2024 m. buvo skirtos ne tik pašto tinklo palaikymui ir modernizavimui, bet ir paštomatų tinklo plėtrai kaimo gyvenamosiose vietovėse, kurių skaičius 2024 m. pabaigoje siekė 194 vnt. arba 9,4 proc. visų paštomatų Lietuvoje.

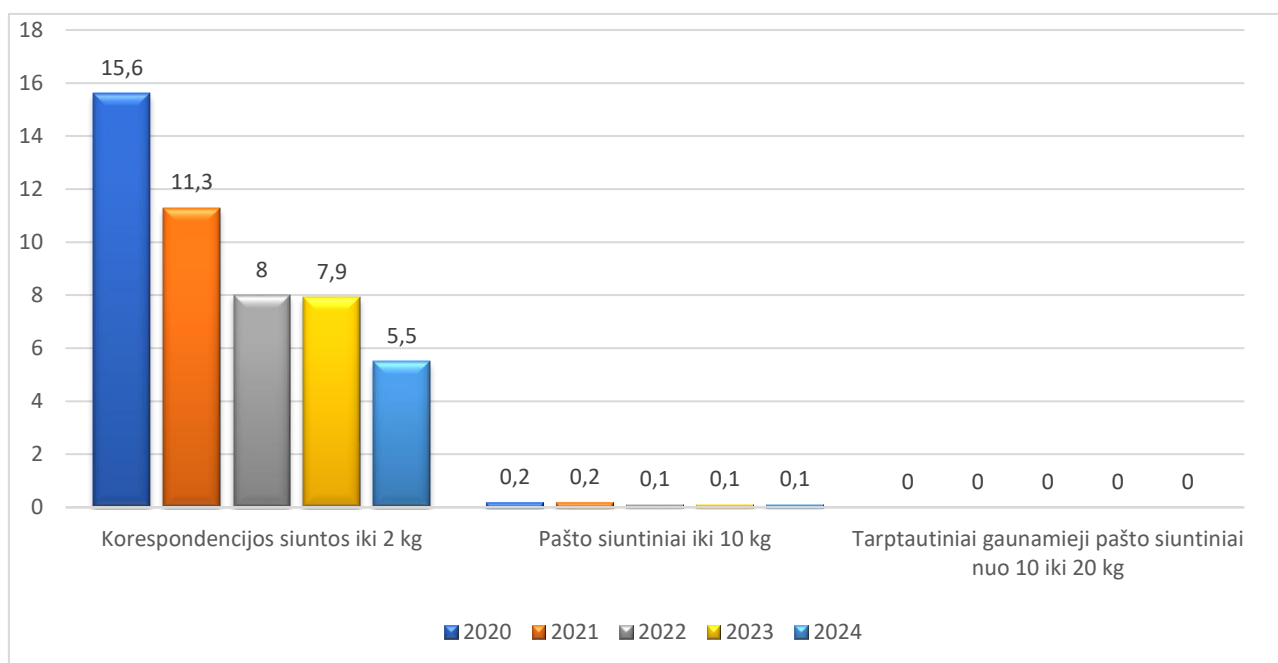
Bendras paštomatų skaičius 2024 m., palyginti su 2023 m., išaugo 15,8 proc. – nuo 1787 iki 2070 vnt. 2024 m. pabaigoje daugiausia paštomatų turėjo UAB „Omniva LT“ (545 vnt.), LP (437 vnt.) ir UAB „DPD Lietuva“ (400 vnt.). Jau šiai dienai, kaip rodo RRT surinkti duomenys, virš 60 proc. visų pašto siuntinių yra atsiimama paštomatuose, 33,7 proc. pristatoma gavėjui į jo gyvenamą ar buveinės vietą.

RRT užsakymu 2024 m. atlikta sociologinė pašto paslaugų naudotojų apklausa parodė, kad daugiau nei pusė (58 proc.) apklaustųjų dažniausiai naudoja LP paslaugomis siųsdami laiškus ar pašto siuntinius, 56 proc. naudoja UAB „Omniva LT“, 41 proc. – UAB „DPD Lietuva“, 22 proc. – UAB „Venipak Lietuva“, po 7 proc. – UAB „DHL Lietuva“ ir UAB „SmartPost“ paslaugomis. 73 proc. respondentų dažniau renkasi paštomatą, kaip pašto siuntinių pristatymo būdą, 24 proc. – pristatymą į namus ar kitą pasirinktą vietą. Kaip svarbiausių kriterijų siunčiant pašto siuntą apklaustieji įvardija kuo mažesnę siuntimo kainą. Antrą vietą užima kuo trumpesnis siuntos pristatymo terminas. Trečią – kuo didesnis siuntos saugumas. Bendras vartotojų pasitenkinimas pašto paslaugų teikėjų teikiamomis paslaugomis yra itin aukštas (pagal įvairius vertinimo kriterijus teigiamai vertino apie 90 proc. apklaustųjų), rodantis, kad Lietuvoje pašto sektorius yra brandus ir atliepantis vartotojų poreikius.¹¹

Universalioji pašto paslauga

UPP reikšmė pastaraisiais dešimtmečiais nuosekliai mažėja dėl esminių pašto rinkos, technologijų ir vartotojų poreikių pokyčių. Kaip rodo RRT kasmet renkami statistiniai duomenys, UPP apimtis ir pajamos kiekvienais metais traukiasi ir mažėja (žr. 5 paveikslą ir 1 lentelę).

5 pav. UPP pašto siuntų skaičiaus pokytis 2020-2024 m., mln. vnt.



¹¹ <https://www.rrt.lt/wp-content/uploads/2025/01/Ataskaita-RRT-pastas-202411.pdf>

1 lentelė. Pajamos, gautos už UPP teikimą, mln. Eur, ir jų pokyčiai, proc.

Rodiklis	2020	2021	2022	2023	2024	Pokytis per metus
Korespondencijos siuntos iki 2 kg	27,4	18,5	17,4	13,5	11,2	-16,8
Vidaus siunčiamosios	3,6	3,0	2,6	1,9	1,7	-10,1
Tarptautinės siunčiamosios	8,9	7,0	8,7	6,1	5,1	-15,1
- iš jų į ES šalis	5,4	3,0	3,8	2,8	2,7	-4,0
Tarptautinės gaunamosios	15,0	8,5	6,1	5,6	4,4	-20,9
- iš jų iš ES šalių	8,2	6,0	5,6	5,0	3,5	-29,8
Pašto siuntiniai iki 10 kg	2,9	2,8	3,4	2,3	2,3	-1,7
Vidaus siunčiamieji	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	-21,5
Tarptautiniai siunčiamieji	2,3	2,1	2,9	1,9	1,9	2,4
- iš jų į ES šalis	1,2	0,8	1,2	0,7	0,8	10,4
Tarptautiniai gaunamieji	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	-19,8
- iš jų iš ES šalių	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	-44,4
Tarptautiniai gaunamieji pašto siuntiniai nuo 10 iki 20 kg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-10,0
- iš jų iš ES šalių	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-73,7
Iš viso:	30,3	21,3	20,8	15,8	13,5	-14,6

* RRT statistiniai duomenys

2022 m. UPP sudarė 9,5 proc. visos pašto rinkos, o 2024 m. jau tik 6,3 proc. (žr. 2 lentelę). 2024 m. buvo išsiųsta ir gauta 5,59 mln. UPP pašto siuntų. Nuo 2018 m. šis skaičius sumažėjo daugiau nei 3,5 karto.

2 lentelė. Pašto siuntos ir UPP 2022–2024 m. laikotarpiu, mln. vnt., UPP rinkos dalis visoje pašto rinkoje, proc., pašto siuntų pokytis 2022–2024 m. laikotarpiu, proc.

	2022	2023	2024	Pokytis per 3 metus
Bendras pašto siuntų skaičius	85,31	86,04	88,51	3,7
UPP skaičius	8,13	8,03	5,59	-31,2
UPP dalis, proc.	9,5	9,3	6,3	
- iš jų bendras pašto siuntinių skaičius	45,46	52,97	59,64	31,2
UPP skaičius	0,145	0,12	0,11	-24,1
UPP dalis, proc.	0,3	0,2	0,18	
- iš jų bendras korespondencijos siuntų skaičius	39,85	33,07	28,87	-27,6
UPP skaičius	7,98	7,91	5,8	-27
UPP dalis, proc.	20,0	23,9	19,0	

* RRT statistiniai duomenys

LP, Vyriausybės įpareigotam teikti UPP, yra nustatyti tam tikri pašto tinklo charakteristikos reikalavimai, susiję su pašto paslaugos teikimo vietų užtikrinimu, ir kokybės reikalavimai dėl UPP nenutrūkstanto teikimo visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ne mažiau kaip 5 darbo dienas per savaitę užtikrinimo bei pašto siuntų pristatymo nustatytais terminais. Tai lemia dideles pastoviąsias sąnaudas UPP teikėjui, o atsižvelgiant į tai, kad UPP kiekiai kasmet mažėja, tai sąlygoja neišvengiamai augančias UPP paslaugos vieneto sąnaudas. Prievolė užtikrinti atitinkamos kokybės UPP paslaugas

net atokiausiose Lietuvos vietose gyvenantiems naudotojams, mažėjant UPP apimtims, LP tampa finansiniu iššūkiu.

Pajamos, gautos už UPP teikimą, 2024 m. sudarė 13,5 mln. Eur, tai 14,6 proc. mažiau nei 2023 m. ir 55,4 proc. mažiau nei 2020 m. Spartus UPP pajamų mažėjimas formuoja sąlygas susidaryti UPP nuostoliams, kurie, vadovaujantis Pašto įstatymu, yra kompensuojami valstybės biudžeto lėšomis (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. LP prašymai kompensuoti nuostolius už UPP teikimą ir RRT priimti sprendimai dėl nuostolių kompensavimo, Eur, 2021–2024 m.*

Metai	UPP nuostoliai pagal LP prašymą	RRT sprendimas dėl UPP nuostolių
2024	5 468 085	vertinimo procese
2023	5 019 335	3 995 426
2022	6 141 492	2 016 100
2021	5 119 918	5 119 918

* RRT UPP nuostolių vertinimo duomenys

3.2 Pašto rinkos struktūrinė analizė

Siekiant nustatyti, koku mastu UPP teikiamas paslaugas gali pakeisti komercinės pašto paslaugos, buvo atlikta Lietuvos pašto rinkos struktūros analizė.

UPP pasižymi plačiu paslaugų spektru: apima įvairių rūšių ir svorio kategorijų korespondencijos ir pašto siuntinių pristatymą šalies viduje bei tarptautiniu mastu, paslaugų teikimą tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims, taip pat turi garantuoti paslaugų prieinamumą visoje šalies teritorijoje bei kokybės standartus.

2025 m. gegužės 29 d. RRT pašto paslaugų teikėjų sąraše buvo registruoti 69 pašto paslaugos teikėjai. Remiantis RRT pateiktomis statistinėmis ataskaitomis, buvo nustatyta, kad 2024 m. faktiškai vykdė veiklą (teikė pašto paslaugą) 44 pašto paslaugos teikėjai. Šie 44 pašto paslaugos teikėjai kaip tiksliniai respondentai buvo atrinkti tolimesnei Tyrimo apklausai ir papildomiems interviu.

Atsižvelgiant į tokias UPP charakteristikas, kaip fizinis pašto tinklas, teikiamų pašto paslaugų pobūdis, kokybės parametrai bei pašto paslaugos naudotojų grupėms (fiziniams ir juridiniams asmenims) teikiamų paslaugų spektras, bei siekiant identifikuoti tuos pašto paslaugos teikėjus, kurių teikiamos pašto paslaugos tolimesnės Tyrimo analizės metu galėtų būti vertinamos kaip potencialiai pajėgios pakeisti UPP, tiksliniai respondentai buvo įvertinti pagal 4 kriterijus:

- Pagrindinė veikla ir paslaugų tipas.** Išanalizuota, kokią veiklą pašto paslaugos teikėjai vykdo – koks yra jų pagrindinis veiklos pobūdis, kokią dalį sudaro pašto paslaugų teikimas (jeigu įmonė vykdo ne vieną veiklos rūšį), kokio pobūdžio paslaugas teikia, ar teikdami pašto paslaugas vykdo visą pašto paslaugos teikimo grandinę – nuo siuntų surinkimo iki galutinio pristatymo (pavyzdžiui, ar teikia kurjerio paslaugą).
- Paslaugų teikimo modelis.** Nustatyta, kokioms pašto paslaugos naudotojų grupėms teikiamos paslaugos – B2B, B2C ar C2C. Šis kriterijus yra itin reikšmingas vertinant UPP pakeičiamumą, kadangi C2C paslaugų teikimas yra viena iš esminių UPP sudedamųjų dalių.
- Pašto tinklo struktūra.** Įvertinta, ar pašto paslaugos teikėjai turi fizinę pašto tinklo infrastruktūrą (paštomatus, pašto skyrius ir t.t.).
- Kokybės standartai.** Nustatyta, ar įmonės yra įdiegusios paslaugų kokybės standartus.

Apibendrinant, šių 4 kriterijų įvertinimas leido pašto paslaugų teikėjus suskirstyti į 7 homogeniškas grupes, kurioms Tyrimo metu buvo priskirtas „veiklos tipas“, atspindintis pašto rinkos

struktūros įvairovę. Kiekviena iš šių 7 grupių apima pašto paslaugos teikėjus, pasižyminčius panašiais veiklos modeliais, paslaugų spektru ir infrastruktūros charakteristikomis (žr. 4 lentelę).

Pažymėtina, kad pašto paslaugos teikėjo priskyrimas tam tikram veiklos tipui buvo atliktas išskirtinai tik šio Tyrimo analizės tikslais.

4 lentelė. Pašto paslaugos teikėjų pasiskirstymas pagal veiklos tipus.*

Eil. Nr.	Tyrimo metu priskirtas veiklos tipas	Įmonės pavadinimas	Įmonių skaičius
1.	Tinklinės įmonės	UAB „DPD Lietuva“, UAB „Omniva LT“, LP Express (LP komercinė paslauga)	3
2.	Potencialiai tinklinės įmonės	UAB „Venipak Lietuva“, UAB „SmartPosti“	2
3.	Tarptautinių siuntų įmonės	UAB „DHL Lietuva“, UAB „Skubios siuntos“, UAB „FedEx Express Lithuania“	3
4.	Tikslinės krypties siuntos	UAB „Avaneta“, UAB „Invicte“, UAB „Šiaurės siunta“, UAB „Nova Post Lithuania“, UAB „Autopašto terminalas“	5
5.	Transportas ir logistika	UAB „Nėgė“, IĮ „Britlita“, UAB „EU Broker“, UAB „Kastinida“, UAB „Kautra“, UAB „Linkera group“, UAB „Litgina“, UAB „Prima Line“, UAB „Rusko“, UAB „VIM agentūra“, UAB „Zipas“, UAB „Gajana“	12
6.	Specifinė veikla	UAB „Apskonta“, UAB „Pašto paslaugos“, UAB „Recaras“, UAB „Jurbarko mažieji autobusai“, UAB „Trevio“, UAB „Drusvilma“, UAB „Zenesa“, UAB „Investbaltija“, UAB „Kodas“, UAB „VAV investicija“, UAB „Samus“, Edvin Mironovič	12
7.	Leidyba	UAB „Šiaulių naujienos“, UAB „Utenos diena“, UAB „Emduva“, UAB „Litera“, UAB „Pajūrio naujienos“, UAB „Gintvila“, VšĮ „Kultūros vizija“	7

* Naudoti Tyrimo apklausos bei interviu metu gauti duomenys bei viešai prieinama informacija.

Lietuvos pašto rinkos struktūrinis pasiskirstymas pagal veiklos tipus:

1. Tinklinės įmonės

Tai aukščiausią pašto paslaugų integracijos lygį pasiekusios įmonės, turinčios platų fizinį pašto tinklą (paštomatus, rūšiavimo centrus, fizinius pašto skyrius), teikiančios kurjerių paslaugas visoje Lietuvos teritorijoje, teikiančios visus pašto paslaugų tipus: B2B, B2C ir C2C. Jų paslaugų spektras apima pilną pašto siuntos pristatymo grandinę – nuo siuntėjo iki galutinio gavėjo. Jos taip pat įsivedusios kokybės standartus. Šiai grupei priskiriamos trys įmonės: UAB „DPD Lietuva“, UAB „Omniva LT“ ir LP Express. Reikėtų pažymėti, kad LP Express, tai komercinė LP paslaugų dalis, veikianti su LP Express prekės ženklu. Vertinant, ar pašto paslaugos teikėjų paslaugos gali pakeisti UPP, tikslinga vertinti ir LP Express, nes jos teikiamų paslaugų struktūra, apimtis ir paslaugų charakteristikos yra panašios į UPP.

2. Potencialiai tinklinės įmonės

Šiai kategorijai priskiriamos įmonės, turinčios fizinę pašto tinklo infrastruktūrą (paštomatus, rūšiavimo centrus), tačiau šiuo metu jų veiklos mastas ir teikiamų paslaugų spektras turi tam tikrų apribojimų.

Pavyzdžiui, UAB „Venipak Lietuva“ savo veiklą orientuoja į verslo klientus (B2B, B2C segmentą), teikia kurjerių paslaugą ir taiko zoninę kainodarą (netaiko vieningos kainos visoje šalies teritorijoje). Bendrovė yra stipriai orientuota į elektroninės prekybos sektorių, tačiau šiuo metu nėra pritaikiusi paslaugų fiziniams asmenims (C2C segmentui).

UAB „SmartPosti“ išvystė platų paštomatų tinklą, teikia paslaugas paštomatu B2B, B2C, C2C segmentuose, tačiau neteikia kurjerio paslaugų C2C segmentui.

Svarbu pabrėžti, kad abi įmonės yra deklaravusios planus plėsti savo paslaugų spektrą ateityje. Tai gali reikšti tiek platesnę paslaugų diferenciaciją (B2B, B2C, C2C segmentuose), tiek veiklos modelio transformaciją, papildant paštomatų infrastruktūrą C2C teikiamomis paslaugomis. Todėl šios įmonės vertintinos kaip potencialiai galinčios pereiti į tinklinių paslaugų teikėjų kategoriją, priskirtą pirmajai segmentacijos grupei (tinklinės įmonės).

3. Tarptautinių siuntų įmonės

Šiai grupei priklausančios įmonės specializuojasi tarptautinėje pašto siuntų rinkoje, dažniausiai siūlo greitojo pašto (angl. *express mail*) paslaugas bei kitus pridėtinės vertės sprendimus. Tačiau Lietuvoje jos nesukūrė plataus, visą šalies teritoriją apimančio pašto tinklo, pašto siuntų pristatymui Lietuvoje jos naudoja kitų pašto paslaugų teikėjų infrastruktūrą.

4. Tikslinės krypties įmonės

Tai pašto rinkos dalyviai, kurie specializuojasi dirbti tik tam tikruose geografiniuose maršrutuose arba regionuose. Pavyzdžiui, vieni pašto paslaugos teikėjai orientuojasi į siuntų gabenimą išimtinai į Skandinavijos šalis, kitos – į Ukrainą ar Jungtinę Karalystę, dar kitos apsiriboja tik vieno miesto ar regiono rinka. Šios įmonės neturi fizinio pašto tinklo, o jų veikla yra artima logistikos įmonėms.

5. Transporto ir logistikos įmonės

Pagrindinė jų veikla yra krovinių vežimas, ekspedijavimas ir logistikos sprendimai. Pašto paslaugos šioms įmonėms yra papildomas verslo segmentas, kuris tampa vis aktualesnis augant pašto siuntinių gabenimo paklausai. Tai patvirtina tarptautinę tendenciją – pašto sektoriaus ir logistikos rinkos konvergenciją.

Pažymėtina, kad viena iš logistikos veiklos tipui priskirtų įmonių – UAB „Kautra“ išvystė gana ženklių pašto tinklą – turi 46 siuntų terminalus įkurtus, autobusų stotyse įvairiuose Lietuvos miestuose, o taip pat teikia kurjerio paslaugas 3 miestuose (Vilniuje, Kaune ir Alytuje). Šios įmonės pašto siuntų pristatymo specifika remiasi tuo, kad siuntos surenkamos ir pristatomos tik nustatyta kryptimi – pagal autobusų maršrutus.

6. Specifinės veiklos įmonės

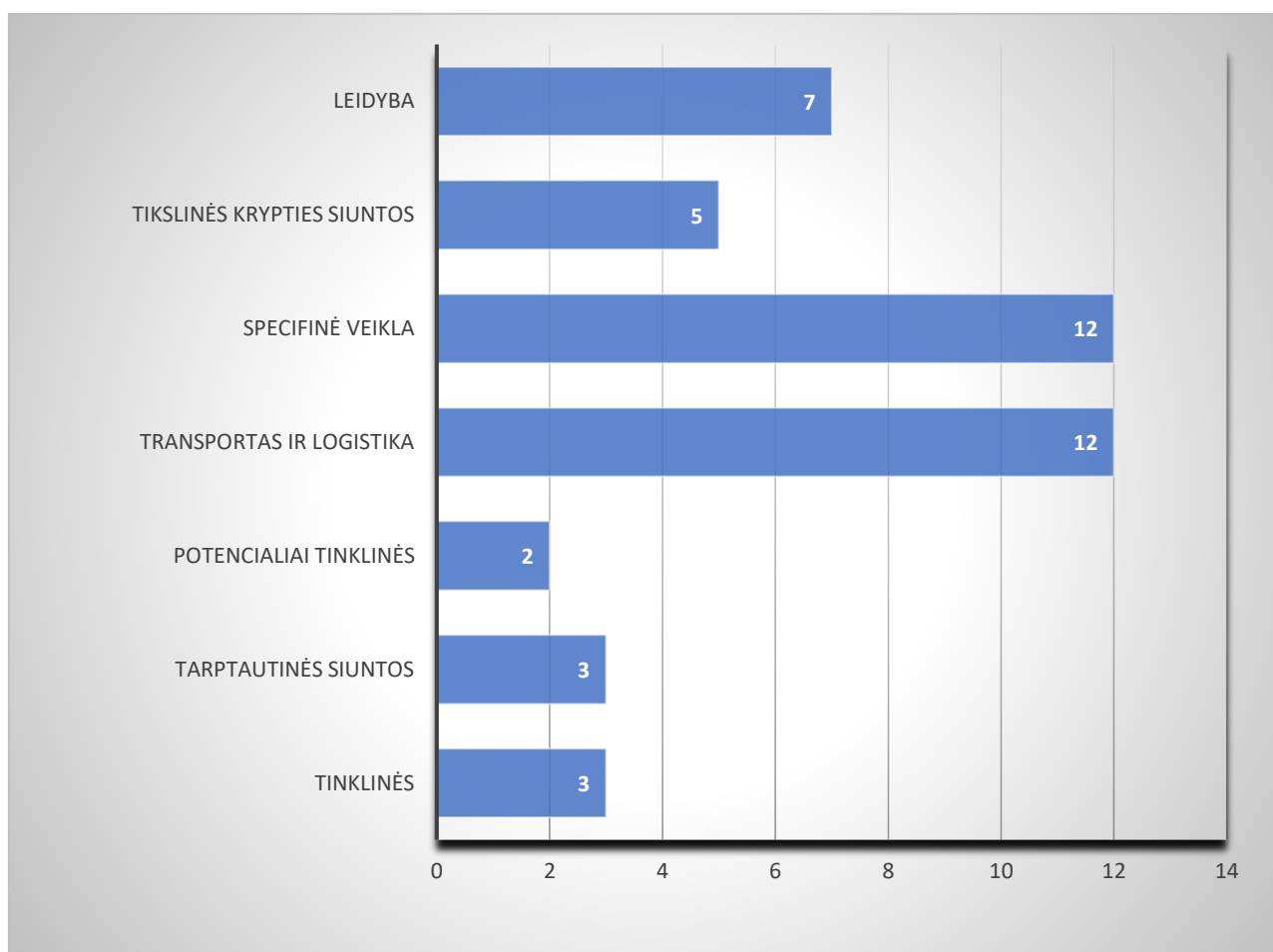
Šios įmonės paprastai teikia nišines paslaugas arba veikia ribotoje šalies teritorijoje (tam tikrame regione), arba teikia dalines paslaugas (pvz., tik vežimas), o galutinį pašto siuntos pristatymą gavėjui atlieka kitas pašto paslaugos teikėjas. Pavyzdžiui, jų veikla gali apsiriboti sąskaitų spausdinimu ir platinimu, tam tikrų prekių (pvz., automobilių dalių) pristatymu ar panašiais sprendimais, taip pat, gali teikti paslaugas specifinei pašto paslaugos naudotojų grupei (pvz., tik medicininės paslaugas teikiančioms įstaigoms, advokatams ir pan.). Taip pat, šiai kategorijai priskirtinos įmonės, kurios rinkoje veikia kaip konsolidatoriai, surenkantys atskirų siuntėjų (dažniausiai verslo klientų ar kitų pašto paslaugų teikėjų) siuntas į vieną didesnę srautą, kad vėliau šį srautą perduotų kitam pašto paslaugos teikėjui (dažniausiai UPP teikėjui) tolimesniam pašto siuntų apdorojimui, transportavimui ar pristatymui.

7. Leidybos įmonės

Pagrindinė jų veikla susijusi su spauda, reklama ir leidyba. Pašto paslaugos dažniausiai teikiamos tik kaip papildoma veikla – leidinių, komunalinių įmonių sąskaitų, neadresuotų reklaminių siuntų, skrajučių platinimas.

Taigi, Lietuvos pašto rinkos struktūros analizė pagal veiklos tipus atskleidė tam tikras įmonių pasiskirstymo tendencijas. Pagal įmonių skaičių, priskiriamą atskiroms veiklos grupėms, didžiausią segmentą sudaro logistikos bei specifinę veiklą vykdančios įmonės – kiekvienai kategorijai tenka po 12 įmonių (žr. 6 paveikslą). Antroje vietoje išsiskiria leidybos sektoriaus dalyviai, kurių rinkoje identifikuota 7. Toliau seka tikslinės krypties įmonės (5), o mažiausias dalyvių skaičius būdingas tarptautinių siuntų (3) bei tinklinėms (3) ir potencialiai tinklinėms įmonėms (2).

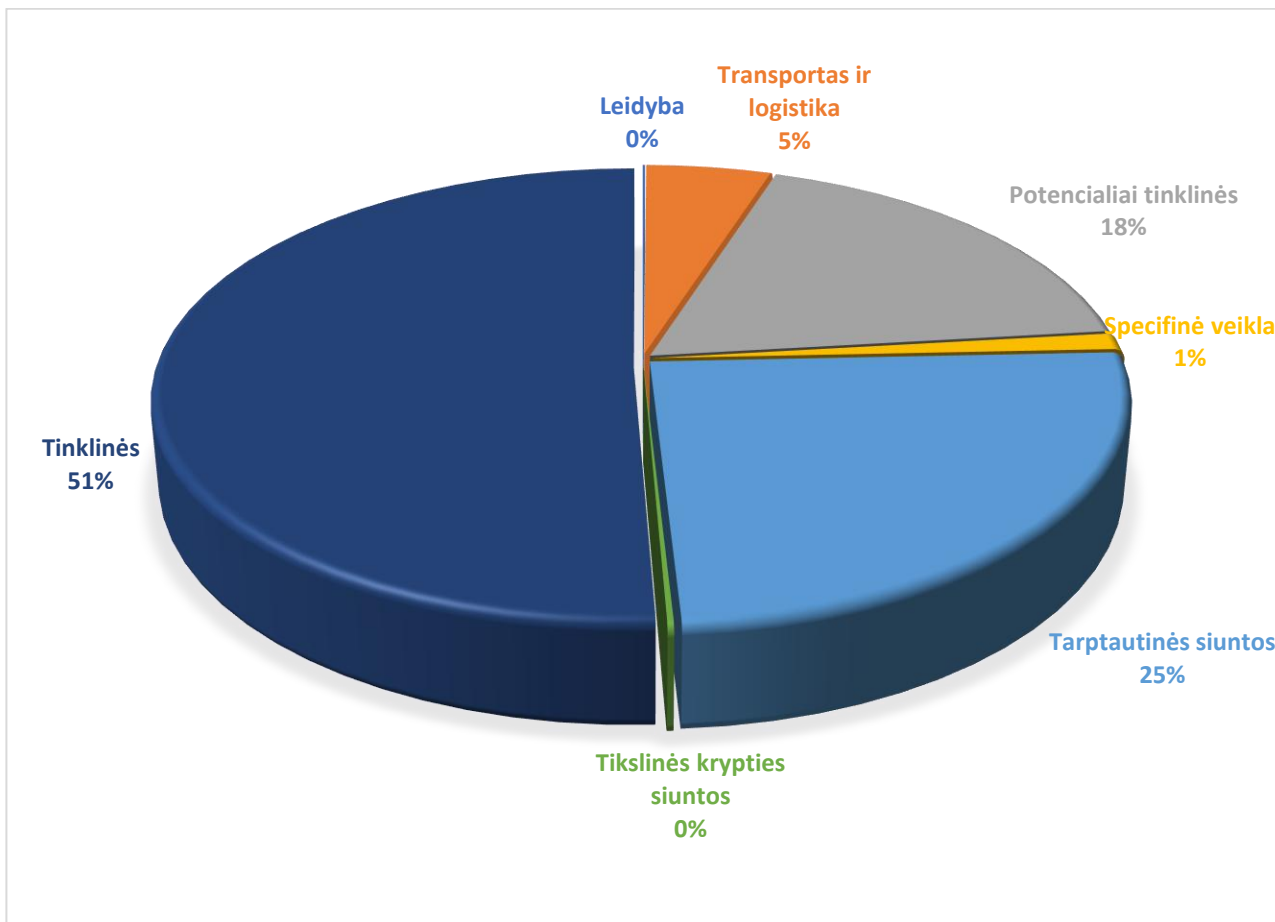
6 pav. Pašto paslaugos teikėjų paskirstymas Lietuvos pašto rinkoje pagal veiklos tipus (vnt.)*



* Naudoti Tyrimo apklausos bei interviu metu gauti duomenys bei viešai prieinama informacija.

Vis dėlto, pašto rinkos struktūros vertinimas pagal pajamas iš pašto paslaugos teikimo veiklos atskleidžia kitokį vaizdą. Šiuo aspektu aiškiai dominuoja tinklinės įmonės, kurios generuoja didžiausią pašto rinkos pajamų dalį – net 51 proc. Antroje vietoje pagal finansinius rezultatus yra tarptautinių siuntų įmonės, užimančios 25 proc. rinkos, vertinant pagal gautas pajamas iš pašto paslaugų teikimo. Potencialiai tinklinės įmonės sudaro 18 proc., o logistikos – 5 proc. Likusios veiklos kategorijos (specifinės, tikslinės krypties ir leidybos) kartu sudėjus rinkoje generuoja vos 1,4 proc. pašto rinkos pajamų (žr. 7 paveikslą).

7 pav. Lietuvos pašto rinkos struktūra pagal veiklos tipus ir pajamas (Eur) iš pašto veiklos*



* Naudoti Tyrimo apklausos bei interviu metu gauti duomenys bei RRT statistiniai duomenys.

Siekiant nustatyti, ar UPP teikimas gali būti pakeičiamas rinkos sąlygomis, toliau analizuojamos tinklinėms įmonėms priskirtų paslaugų teikėjų – UAB „DPD Lietuva“, UAB „Omniva LT“ bei LP Express teikiamos paslaugos. Šie pašto paslaugos teikėjai pasižymi plačiai išvystytu fiziniu pašto tinklu, teikia kurjerių paslaugas, orientuojasi į B2B, B2C ir C2C segmentus, užtikrina platų paslaugų spektrą bei yra nusistatę paslaugų kokybės reikalavimus. Tokios charakteristikos iš esmės atitinka UPP kriterijus.

Tačiau svarbu akcentuoti, kad Lietuvos pašto rinkoje egzistuoja ir reikšminga potencialiai tinklinių įmonių kategorija, kuriai priskiriamos UAB „Venipak Lietuva“ ir UAB „SmartPosti“. Šios įmonės jau dabar turi didelę dalį tinklinėms įmonėms būdingų pajėgumų: jos valdo plačiai išvystytus paštomatų tinklus, investuoja į modernius rūšiavimo pajėgumus, teikia kurjerių paslaugas pagrindiniams B2B ir B2C segmentams, o pagal rinkos dalį užima trečią pagal dydį poziciją Lietuvos pašto rinkoje (18 proc. visų pajamų iš pašto veiklos). Šie rodikliai rodo, kad minėtų įmonių įtaka rinkos konkurencinei struktūrai ir alternatyvių paslaugų pakeičiamumo vertinimui UPP kontekste yra reikšminga. Atsižvelgiant į esamą paslaugų struktūrą, turimą infrastruktūrą ir nuoseklias augimo kryptis, galima teigti, kad šios įmonės, įgyvendinus kelias papildomas paslaugų plėtros priemones – UAB „Venipak Lietuva“ pradėjus teikti C2C paslaugas, o UAB „SmartPosti“ išplėtus kurjerio paslaugų pasiūlą – galėtų būti vertinamos kaip tinklinės įmonės.

Tuo tarpu kiti rinkos dalyviai, nepaisant jų įtakos pašto rinkos struktūrai ir dinamikai, faktiškai neturi pajėgumų užtikrinti UPP kriterijus atitinkančių pašto paslaugų teikimo nacionaliniu mastu. Tai lemia keli veiksniai: fizinio pašto tinklo trūkumas, siauresnė paslaugų specializacija, veiklos ribotumas geografinėje erdvėje ar C2C paslaugų nebuvimas.

3.3 Geografinio prieinamumo vertinimas

Bendras fizinių komercinių pašto tinklų padengimo vertinimas

Iš pašto paslaugų teikėjų surinkti duomenys buvo integruoti, derinant kiekybinius (apklausų, GIS skaičiavimų, ekonominės analizės) ir kokybinius (interviu, susitikimų) rezultatus. Tokia pasirinkta metodika užtikrino rezultatų patikimumą ir leido suformuluoti duomenimis pagrįstas išvadas.

Apklausos klausimynas buvo sudarytas siekiant gauti duomenis apie: pašto paslaugų teikėjų turimą pašto tinklą (pašto paslaugų teikimo vietas, paštomatus, PUDO taškus, ML), teikiamų paslaugų rūšis ir jų pakeičiamumą UPP atžvilgiu, paslaugų prieinamumą teritoriniu požiūriu.

Remiantis apklausos metu iš pašto paslaugos teikėjų gauta informacija apie jų turimus / valdomus fizinius pašto tinklus, nustatyta, kad iš viso Lietuvoje apklausos atlikimo metu buvo 2461 fizinis pašto tinklo taškas (pašto skyriai, paštomatai, PUDO). Konkretus fizinių pašto tinklo taškų skaičius pateiktas 5 lentelėje.

5 lentelė. Pašto tinklo taškai*

Pašto paslaugos teikėjas	Pašto skyrių skaičius	Paštomatų skaičius	Siuntų išsiuntimo ir atsiėmimo vietų skaičius	Iš viso
LP	167	-	-	167
LP Express	-	378	-	378
UAB „Omniva LT“	-	548	-	548
UAB „SmartPosti“	-	281	-	281
UAB „Skubios siuntos“	-	62	-	62
UAB „DPD Lietuva“	-	400	-	400
UAB „Venipak Lietuva“	-	399	167	566
UAB „Kautra“	46	-	-	46
UAB „DHL Lietuva“	-	4	5	9
UAB „Samus“	2	-	-	2
UAB „NOVA POST Lithuania“	2	-	-	2
Iš viso	217	2072	172	2461

* Remiantis RRT Tyrimo metu surinktais duomenimis

GIS analizėje neįtrauktas ML ir kurjerių vertinimas, nes jie neturi fizinio taško, kurio pagrindu šiame Tyrime modeliuojamas padengimas. Pastebėtina, kad UPP teikimo reikalavimų apraše numatyta galimybė užtikrinti tam tikrose vietovėse UPP teikimą sutartojoje UPP teikimo vietoje (t. y. ML pagalba).

RRT atliekamo kasmetinio UPP tinklo vertinimo¹² metu pastebėtos tam tikros UPP tinklo transformacijos. Atlikus 2018–2025 m. tendencijų analizę, nustatyta, kad bendras UPP teikimo vietų skaičius per šiuos metus sumažėjo 56,9 proc. – nuo 2429 UPP teikimo vietų 2018 m. gruodžio mėn. iki 1046 UPP teikimo vietų 2025 m. vasario mėn. Šiuo laikotarpiu stacionariųjų ir nestacionariųjų UPP teikimo vietų bei ML sumažėjo nuo 846 iki 641 (20,6 proc.), o pašto dėžučių sumažėjo nuo 1583

¹²[https://www.rrt.lt/wp-content/uploads/2025/06/20250605 - 2025 Pasto tinklo charakteristiku vertinimo ataskaita.pdf](https://www.rrt.lt/wp-content/uploads/2025/06/20250605_-_2025_Pasto_tinklo_charakteristiku_vertinimo_ataskaita.pdf)

iki 405 (74,4 proc.). Panaikintas UPP teikimo vietas iš dalies pakeitė ir jų funkcijas perėmė ML. ML teikia visas UPP, kurios yra teikiamos stacionariosiose UPP teikimo vietose.

Pažymėtina, kad bendra UPP teikimo vietų mažėjimo tendencija savaime nereiškia, kad UPP teikėjo pašto tinklas neatitinka UPP teikimo reikalavimų aprašo.

UPP teikėjo pašto tinklo pokyčiai pavaizduoti 6 lentelėje.

6 lentelė. UPP teikimo vietos, vnt., 2018–2025 m.*

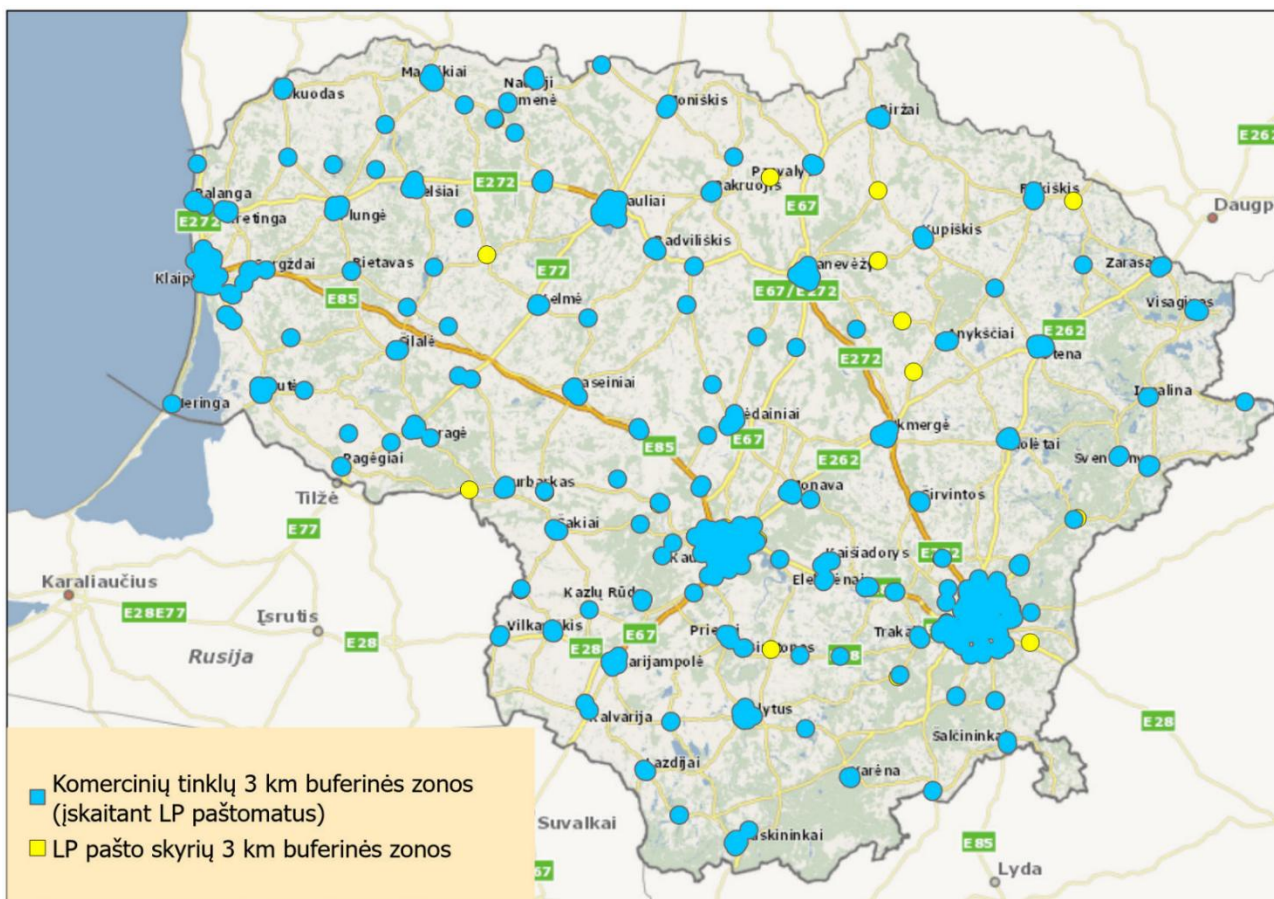
		UPP teikimo vieta					
		Stacionarioji	Nestacionarioji	ML	Iš viso (be dėžučių):	Pašto dėžutės	Iš viso:
2018 m.	gruodžio mėn.	545	185	116	846	1583	2429
2019 m.	lapkričio mėn.	473	226	340	1039	1449	2488
2021 m.	kovo mėn.	251	363	457	1071	1225	2296
2022 m.	kovo mėn.	228	370	434	1032	825	1857
2023 m.	balandžio mėn.	171	121	556	848	559	1407
2024 m.	vasario mėn.	171	94	542	807	526	1333
2025 m.	vasario mėn.	171	30	440	641	405	1046
2024 m. ir 2025 m. pokytis		0,0%	-68,1%	-18,8%	-20,6%	-23,0%	-21,5%
2018 m. ir 2025 m. pokytis		-68,6%	-83,8%	279,3%	-24,2%	-74,4%	-56,9%

* Remiantis RRT 2025 m. birželio 5 d. UPP tinklo vertinimo ataskaitos duomenimis

Padengimo fiziniu pašto tinklu 3 km spinduliu vertinimo modelis

Atliekant GIS analizę, aplink pašto tinklų taškus buvo nubrėžtos 3 km buferinės zonos ir sudarytas žemėlapis, kuriame pavaizduotas fizinių komercinių pašto tinklų išsidėstymas, įskaitant LP paštomatus, bei LP pašto skyrius (žr. 8 paveikslą).

8 pav. Fizinių komercinių tinklų, įskaitant LP paštomatus bei LP pašto skyrių 3 km buferinės zonos*



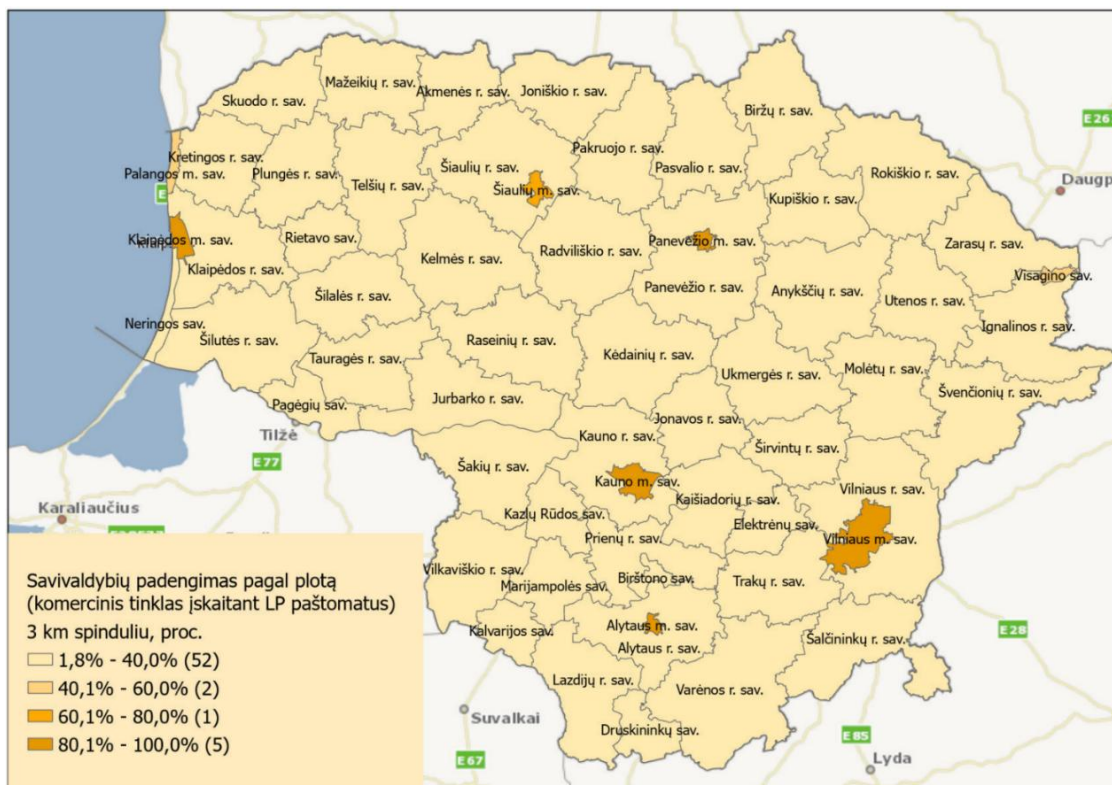
*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

Iš 8 paveikslo matyti, kad beveik visoje Lietuvoje šalia UPP fizinio tinklo yra išvystyti ir fiziniai komerciniai pašto paslaugų teikimo tinklai. Pažymėtina, kad tik 10 gyvenamųjų vietovių veikė vien tik LP pašto skyriai (nebuvo kitų teikėjų pašto paslaugos teikimo vietų), kas rodo, kad fiziniai komerciniai pašto tinklai dengia net 94 proc. UPP tinklo. Be to, pastebėtina, kad minėtose 10 gyvenamųjų vietovių gyvena nuo 389 iki 1047 gyventojų (pagrindė maži miesteliai) ir jose pagal naujus UPP teikimo reikalavimų aprašo reikalavimus fizinė UPP teikimo vieta šiuo metu yra neprivaloma, t. y. UPP teikimas šiose vietovėse gali būti užtikrinamas sutartojoje UPP teikimo vietoje – pasitelkus ML.

Atliekant GIS analizę įvertintas Lietuvos teritorijos bei atskirų savivaldybių padengimas 3 km spinduliu pagal plotą ir pagal gyvenamąsias patalpas.

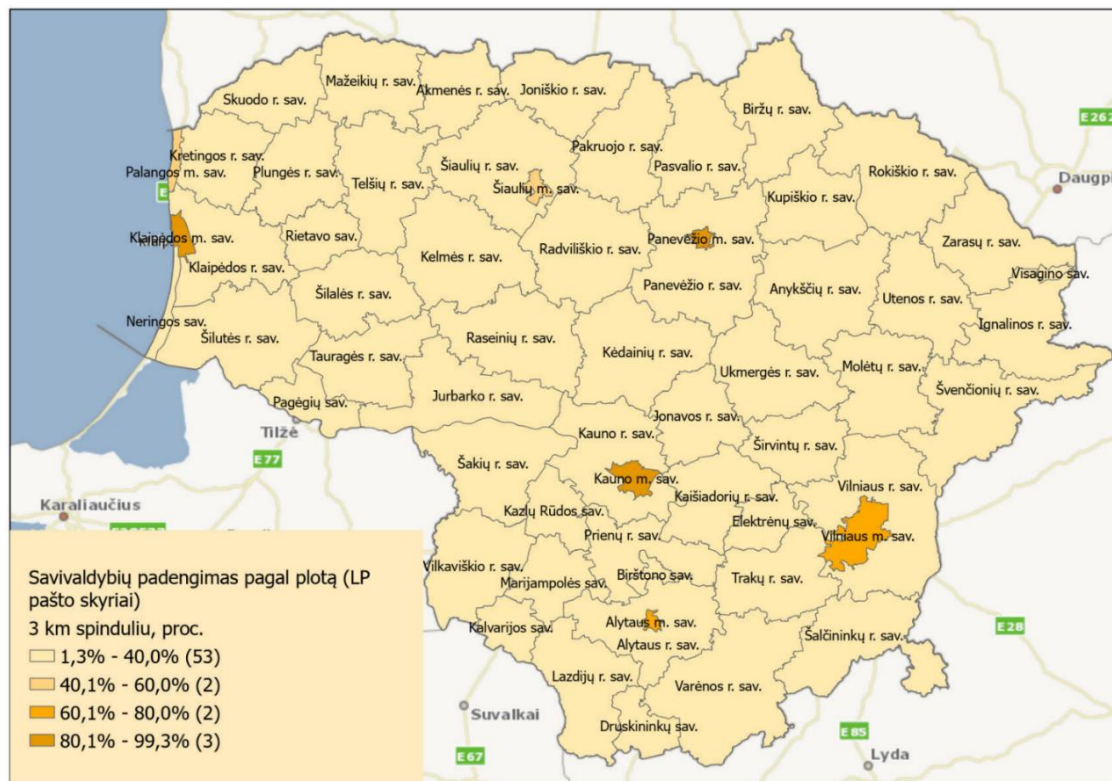
Analizuojant pašto tinklų išsidėstymą savivaldybių lygmeniu 3 km spinduliu, iš 9 ir 10 paveikslų matyti, kad 5 savivaldybėse (Kauno m., Klaipėdos m., Panevėžio m., Alytaus m. ir Vilniaus m.) fiziniai komerciniai pašto tinklai dengia ne mažiau 80 proc. ploto, o 3 savivaldybėse (Kauno m., Klaipėdos m. ir Panevėžio m.) fizinis LP pašto skyrių (UPP) tinklas dengia ne mažiau 80 proc. ploto.

9 pav. Savivaldybių padengimas fiziniu komerciniu pašto tinklu pagal plotą 3 km spinduliu *



*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

10 pav. Savivaldybių padengimas fiziniu LP pašto skyrių (UPP) tinklu pagal plotą 3 km spinduliu*

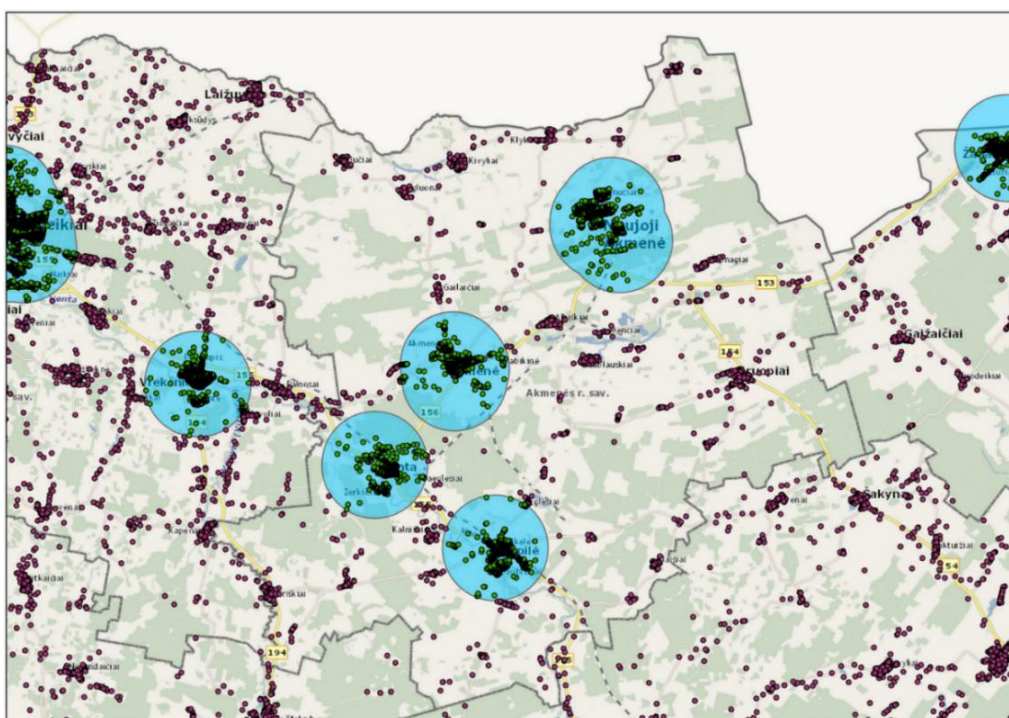


*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

GIS analizės metu taip pat apskaičiuotas padengimas pagal gyvenamąsias patalpas 3 km spinduliu. Skaičiavimo principas pavaizduotas 11 paveiksle: 3 km buferinės zonos nuo komercinio tinklo, žali taškeliai – adresai su juose esančiomis gyvenamosiomis patalpomis, esantys iki 3 km atstumu nuo komercinio tinklo taško, t. y. padengti adresai su juose esančiomis gyvenamosiomis patalpomis, raudoni taškeliai – adresai, nutolę toliau nei 3 km nuo komercinio tinklo taško, t. y. nepadengti adresai.

Šis padengimo pagal gyvenamąsias patalpas rodiklis rodo potencialų prieinamumą pašto paslaugos naudotojams (pašto paslaugos naudotojas prilyginamas gyvenamosioms patalpoms, laikant, kad vienoje gyvenamojoje patalpoje gyvena vidutiniškai vienodas pašto paslaugos naudotojų skaičius). Skaičiavimui panaudoti RRT turimi 2025 m. rugpjūčio 25 d. duomenys apie gyvenamąsias patalpas, kurie gauti apjungus duomenis iš Nekilnojamo turto registro ir Adresų registro.

11 pav. Padengimo pagal gyvenamąsias patalpas skaičiavimo pavyzdys (Akmenės r. sav.)*

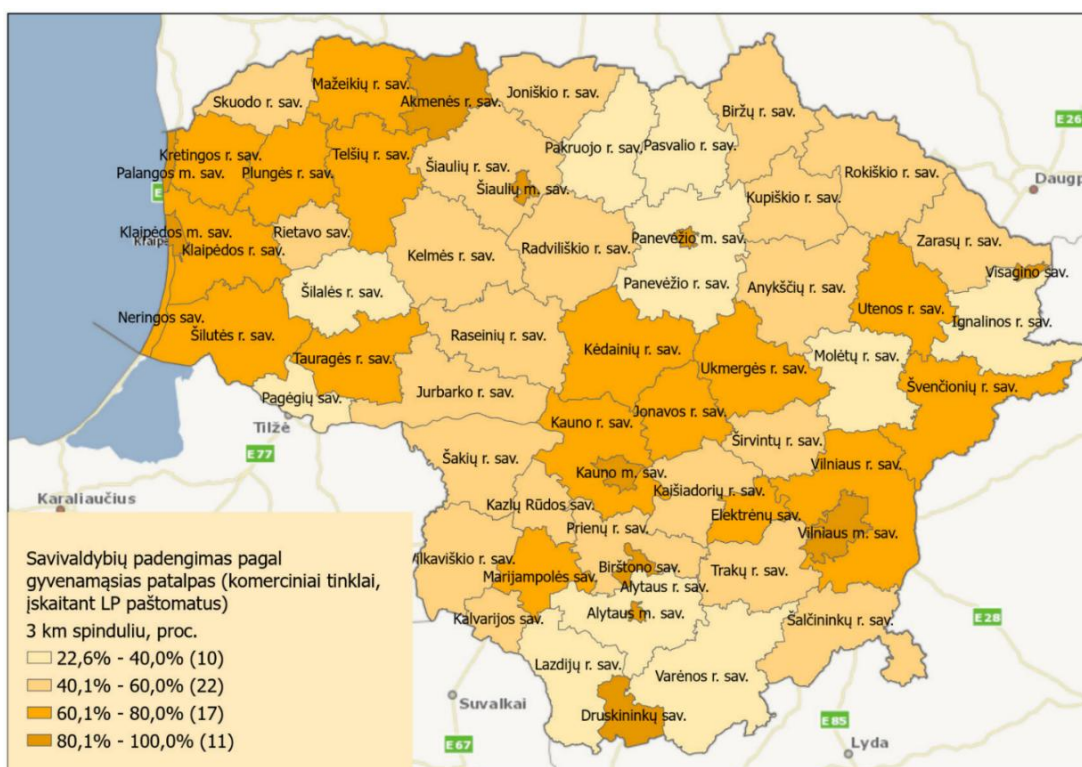


*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

Atlikus GIS analizę pagal gyvenamąsias patalpas 3 km spinduliu, nustatyta, kad geriausiai fiziniiais komerciniais tinklais padengtos (ne mažiau nei 80 proc., kas laikytina pakankamai geru padengimu) 11 savivaldybių – Alytaus m., Kauno m., Panevėžio m., Klaipėdos m., Visagino, Vilniaus m., Šiaulių m., Palangos m., Druskininkų, Akmenės r. ir Birštono. Mažiau nei 40 proc. padengtos 10 savivaldybių, 40–60 proc. – 22 savivaldybės, 60–80 proc. – 17 savivaldybių (žr. 12 paveikslą).

Taip pat nustatyta, kad pagal gyvenamąsias patalpas 3 km spinduliu geriausiai fiziniu LP pašto skyrių (UPP) tinklu padengtos (ne mažiau nei 80 proc.) 9 savivaldybės – Alytaus m., Kauno m., Panevėžio m., Klaipėdos m., Visagino, Vilniaus m., Šiaulių m., Palangos m. ir Birštono. Mažiau nei 40 proc. padengtos 12 savivaldybių, 40–60 proc. 26 savivaldybės, 60–80 proc. 13 savivaldybių (žr. 13 paveikslą).

12 pav. Savivaldybių padengimas fiziniu komerciniu pašto tinklu pagal gyvenamąsias patalpas 3 km spinduliu*



*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

13 pav. Savivaldybių padengimas fiziniu LP pašto skyrių (UPP) tinklu pagal gyvenamąsias patalpas 3 km spinduliu*



*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

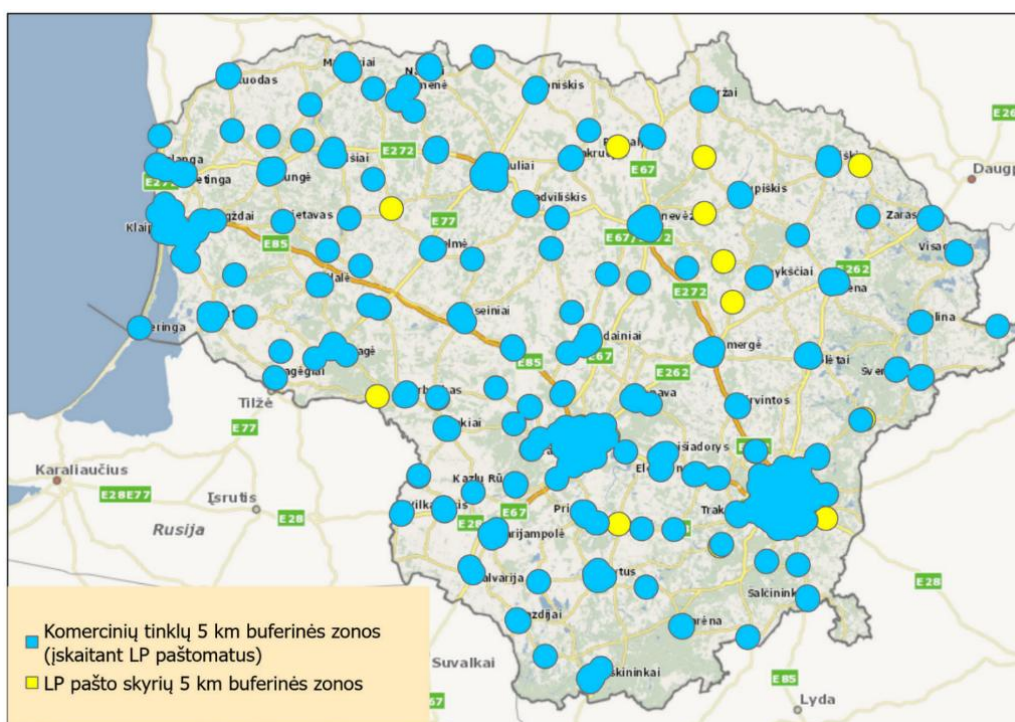
Atlikus GIS analizę bendrai Lietuvos mastu nustatyta, kad fiziniu komerciniu pašto tinklu 3 km spinduliu padengta 8,7 proc. Lietuvos teritorijos ir 77,5 proc. gyvenamųjų patalpų. Tuo tarpu LP pašto skyrių (UPP) tinklu 3 km spinduliu padengta 5,6 proc. Lietuvos teritorijos ir 72,8 proc. gyvenamųjų patalpų. Pagal plotą fiziniai komerciniai tinklai dengia 1,5 karto daugiau Lietuvos teritorijos negu LP pašto skyrių (UPP) tinklas, o pagal gyvenamųjų patalpų padengimą – fiziniai komerciniai pašto tinklai dengia 6,4 proc. daugiau negu LP pašto skyrių (UPP) tinklas. Tai rodo platesnį fizinių komercinių pašto tinklų išvystymą lyginant su LP pašto skyrių (UPP) tinklu.

Apibendrinant GIS analizės 3 km modelio rezultatus, darytina išvada, kad fiziniai komerciniai pašto tinklai yra plačiau išvystyti nei LP pašto skyrių (UPP) tinklas, o taip pat jie padengia 94 proc. LP pašto skyrių (UPP) tinklo. Tai rodo didelę konkurenciją pašto sektoriuje ir LP pašto skyrių (UPP) pakeičiamumą fiziniais komerciniais pašto tinklais geografiniu požiūriu.

Padengimo fiziniu pašto tinklu 5 km spinduliu vertinimo modelis

Iš 14 paveikslo matyti, kad kaip ir 3 km modeliavimo atveju beveik visoje Lietuvoje yra išvystyti komerciniai pašto paslaugų teikimo tinklai – tik 10 gyvenamųjų vietovių veikė vien tik LP pašto skyriai (nebuvo kitų teikėjų pašto paslaugos teikimo vietų), t. y. komerciniai tinklai padengė 94 proc. UPP tinklo.

14 pav. Fizinių komercinių pašto tinklų, įskaitant LP paštomatus, bei fizinio LP pašto skyrių (UPP) tinklo 5 km buferinės zonos*

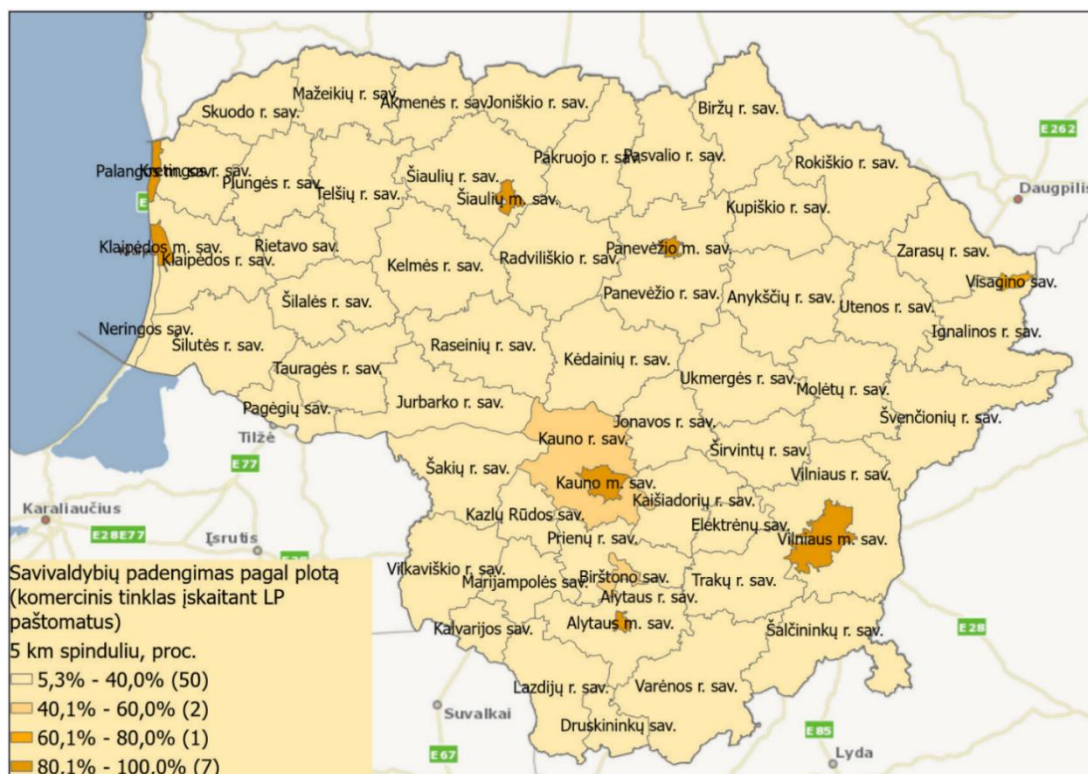


*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

Atliekant GIS analizę įvertintas Lietuvos teritorijos bei savivaldybių padengimas 5 km spinduliu pagal plotą ir pagal gyvenamąsias patalpas.

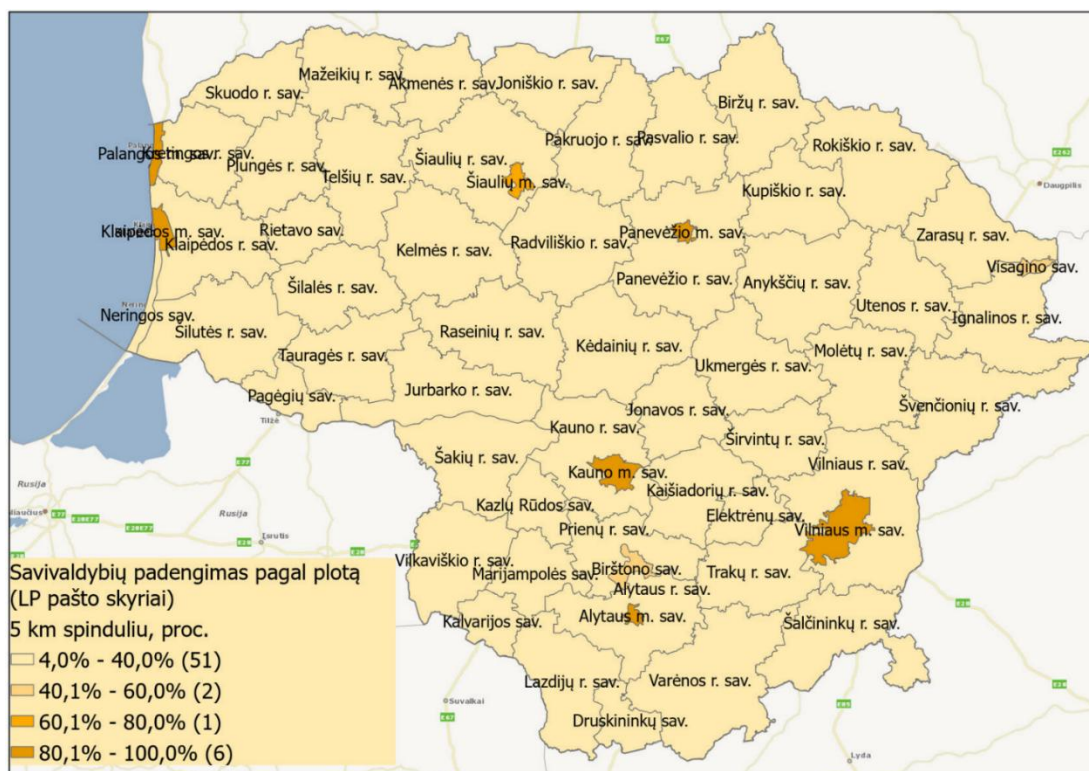
Analizuojant pašto tinklų išsidėstymą savivaldybių lygmeniu 5 km spinduliu, iš 15 ir 16 paveikslų matyti, kad 7 savivaldybėse (Kauno m., Klaipėdos m., Panevėžio m., Alytaus m., Vilniaus m., Šiaulių m. ir Palangos m.) fiziniai komerciniai tinklai dengia ne mažiau 80 proc. ploto, o 6 savivaldybėse (Kauno m., Klaipėdos m., Panevėžio m., Alytaus m., Vilniaus m. ir Palangos m.) fizinis LP pašto skyrių tinklas (UPP) tinklas dengia ne mažiau 80 proc. ploto.

15 pav. Savivaldybių padengimas fiziniais komerciniais pašto tinklais pagal plotą 5 km spinduliu*



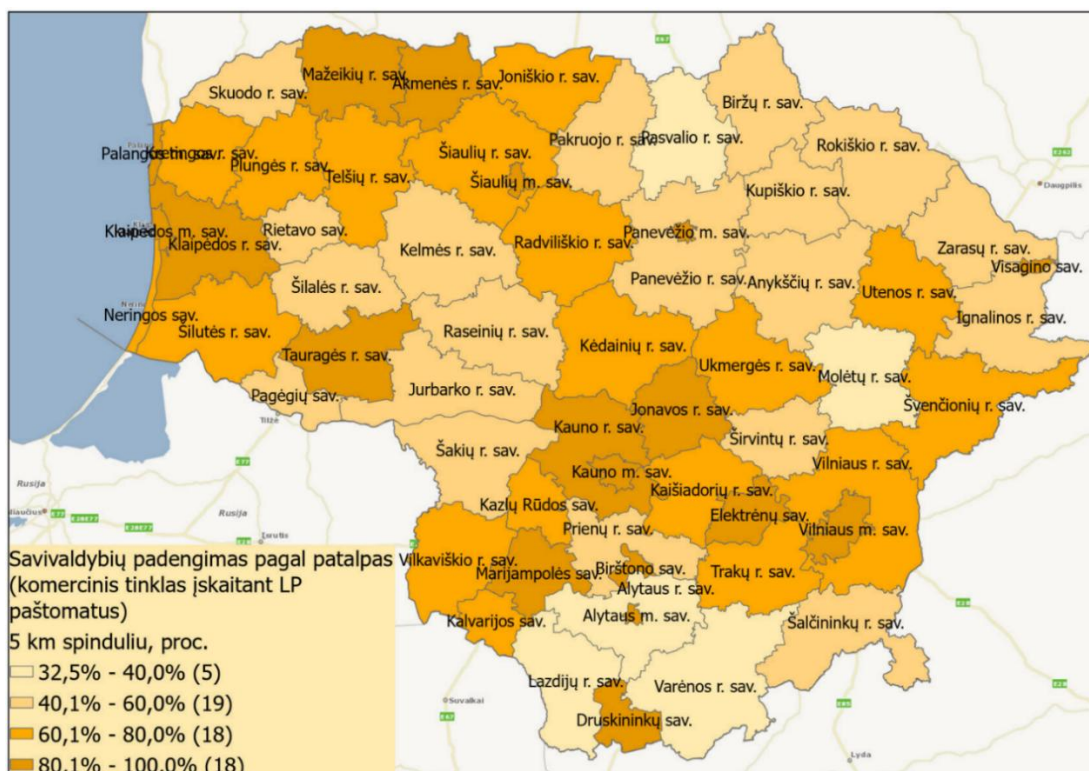
*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

16 pav. Savivaldybių padengimas fiziniu LP pašto skyrių (UPP) tinklu pagal plotą 5 km spinduliu*



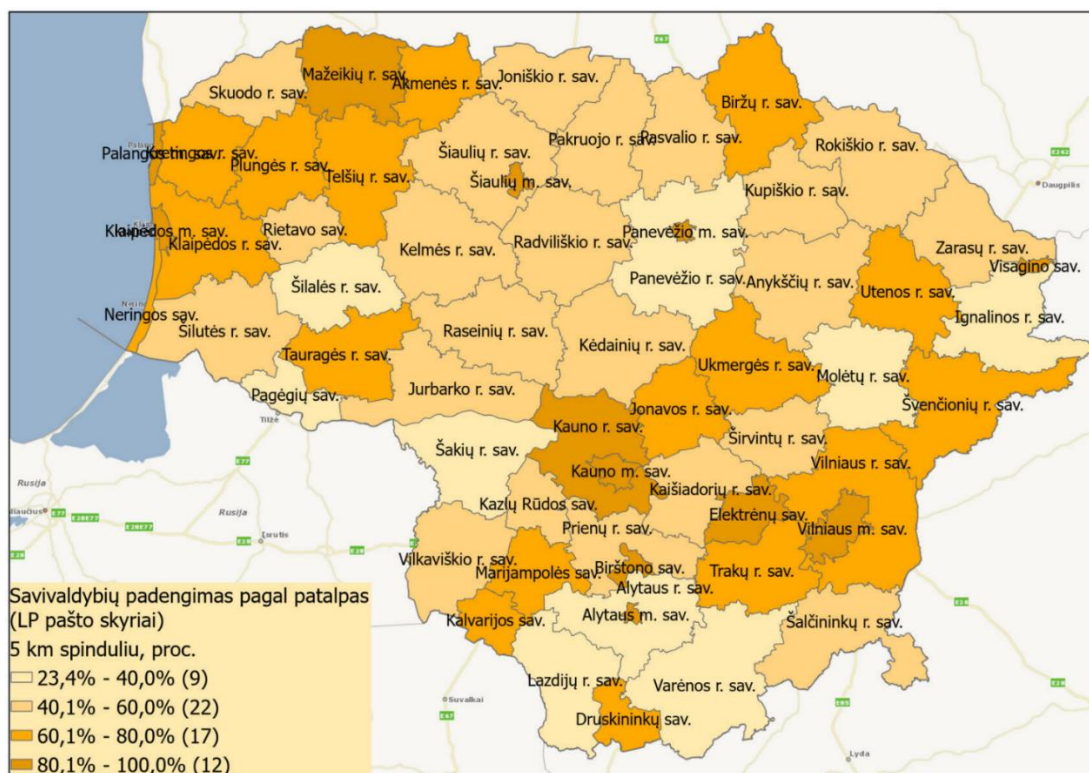
*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

17 pav. Savivaldybių padengimas fiziniais komerciniais pašto tinklais pagal gyvenamąsias patalpas 5 km spinduliu*



*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

18 pav. Savivaldybių padengimas fiziniu LP pašto skyrių (UPP) tinklu pagal gyvenamąsias patalpas 5 km spinduliu*



*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

Atlikus GIS analizę pagal gyvenamąsias patalpas 5 km spinduliu, nustatyta, kad geriausiai fiziniiais komerciniais pašto tinklais padengtos (ne mažiau nei 80 proc., kas laikytina pakankamai geru padengimu) 18 savivaldybių – Kauno m., Klaipėdos m., Panevėžio m., Alytaus m., Visagino, Šiaulių m., Vilniaus m., Palangos m., Kauno r., Druskininkų, Birštono, Akmenės r., Mažeikių r., Elektrėnų, Tauragės r., Marijampolės, Jonavos r. ir Klaipėdos r., o mažiau nei 40 proc. padengtos tik 5 savivaldybės, 40–60 proc. – 19 savivaldybių, 60–80 proc. – 18 savivaldybių (žr. 17 paveikslą).

Tuo pačiu GIS analizės metodu vertinant padengimą LP pašto skyriais (UPP), nustatyta, kad geriausiai fiziniu LP pašto skyrių (UPP) tinklu padengtos (ne mažiau nei 80 proc.) 12 savivaldybių – Kauno m., Klaipėdos m., Panevėžio m., Alytaus m., Visagino, Šiaulių m., Vilniaus m., Palangos m., Kauno r., Birštono, Mažeikių r. ir Elektrėnų, o mažiau nei 40 proc. padengtos 9 savivaldybės, 40–60 proc. – 22 savivaldybės, 60–80 proc. – 17 savivaldybių (žr. 18 paveikslą).

Atlikus GIS analizę bendrai Lietuvos mastu nustatyta, kad fiziniu komerciniu pašto tinklu 5 km spinduliu padengta 18,8 proc. Lietuvos teritorijos ir 81,4 proc. gyvenamųjų patalpų. Tuo tarpu LP pašto skyrių (UPP) tinklu 5 km spinduliu padengta 13,5 proc. Lietuvos teritorijos ir 78,3 proc. gyvenamųjų patalpų. Pagal plotą fiziniai komerciniai pašto tinklai dengia 1,4 karto daugiau Lietuvos teritorijos, negu LP pašto skyrių (UPP) tinklas, o pagal gyvenamųjų patalpų padengimą – fiziniai komerciniai pašto tinklai dengia 4 proc. daugiau negu LP pašto skyrių (UPP) tinklas. Tai rodo platesnį fizinių komercinių pašto tinklų išvystymą lyginant su LP pašto skyrių (UPP) tinklu.

Apibendrinant GIS analizės 5 km modelio rezultatus, kaip ir 3 km modelio atveju, darytina išvada, kad fiziniai komerciniai pašto tinklai yra plačiau išvystyti nei LP pašto skyrių (UPP) tinklas, be to, jie padengia 94 proc. LP pašto skyrių (UPP) tinklo. Tai rodo didelę konkurenciją pašto sektoriuje ir iš esmės LP pašto skyrių (UPP) pakeičiamumą fiziniiais komerciniais tinklais geografiniu požiūriu.

UPP teikimo reikalavimų apraše numatyta būsima UPP paštomatų tinklo plėtra

UPP teikimo reikalavimų aprašo 16 punkte, kuris įsigalios nuo 2029 m. sausio 1 d., nustatyta, kad „Kaimo gyvenamosiose vietovėse ir miestuose, kurie patenka į retai ir vidutiniškai tankiai apgyvendintas gyvenamąsias vietas, turinčiuose ne mažiau kaip 500 gyventojų, turi būti įrengtas bent vienas paštomatas, kuriuo būtų teikiama ir universalioji pašto paslauga“.

Siekiant išsiaiškinti, kiek šiuo metu trūksta paštomatų, kad būtų įgyvendintas nurodytas UPP teikimo reikalavimų aprašo punkto reikalavimas (kitais tariant, kiek jų nėra įrengta komerciniais pagrindais), Tyrimo metu buvo atliktas GIS vertinimas (žr. 19 paveikslą) ir nustatyta, kad 249 gyvenamosiose vietovėse (turinčiose ne mažiau kaip 500 gyventojų) LP nėra įrengęs paštomato.

Taip pat Tyrimo metu buvo įvertintas atstumas nuo trūkstamo paštomato iki UPP teikimo vietos (LP skyriaus), t. y. įvertinta kiek UPP teikimo reikalavimų aprašo 16 punktas reikalauja tankesnio pašto tinklo nei yra nustatyta UPP teikimo reikalavimų aprašo 14 punkte¹³. Atitinkamai nustatyta, kad 30 gyvenviečių, kuriose pagal UPP teikimo reikalavimų apraše įtvirtintus reikalavimus turėtų būti įrengti paštomatai, yra arčiau nei 3 km iki jau egzistuojančios UPP teikimo vietos.

Be to, remiantis iš pašto paslaugų teikėjų gauta informacija ir ekspertiniu įvertinimu, Tyrimo metu buvo nustatyta apytikslė metinė paštomato (apie 50 spintelių, įrengto lauke) išlaikymo sąmata, kurią sudaro:

- Paštomato įrengimas, siekiantis apie 5000–10000 Eur (vienkartinė investicija);

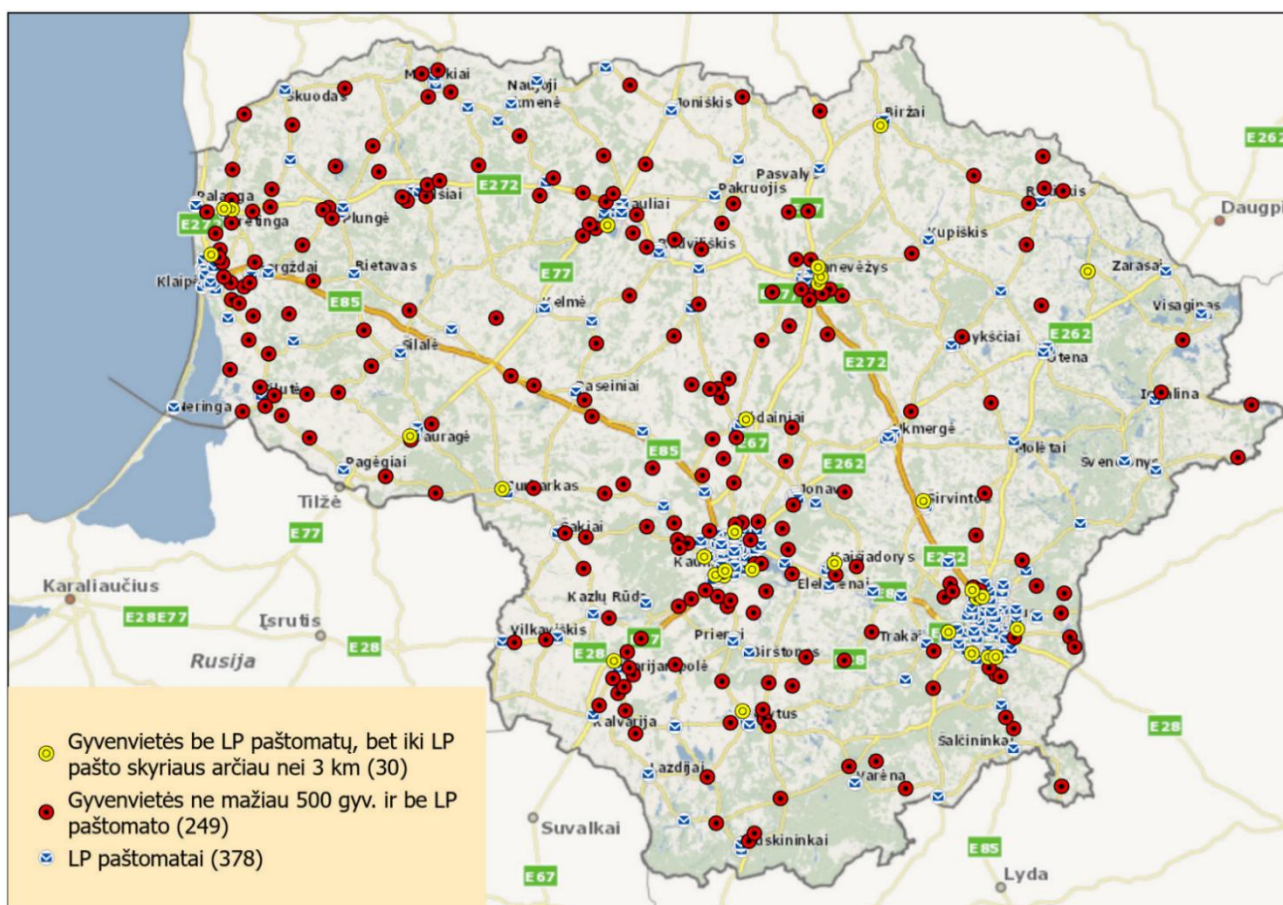
¹³ „Kaimo gyvenamosiose vietovėse ir miestuose, kurie patenka į retai ir vidutiniškai tankiai apgyvendintas gyvenamąsias vietas, turinčiuose ne mažiau kaip 3 tūkst. gyventojų, išskyrus kurorto statusą turinčias gyvenamąsias vietas, atstumas nuo naudotojų gyvenamųjų ar buveinės vietų (adresų) iki stacionariosios ar nestacionariosios paslaugos teikimo vietos turi būti ne didesnis kaip 3 km tiesiausiu atstumu, universalioji pašto paslauga taip pat gali būti teikiama sutartojoje paslaugos teikimo vietoje“

- eksploatacijos sąmata, sudaranti apie 3000–6000 Eur už paštomatą per metus (žemės / vietos nuoma, elektra, interneto ryšys, techninis aptarnavimas, remontai, draudimas, programinė įranga, apsaugos kameros ir t.t.).

Taigi, papildomi 249 paštomatai, kuriuos yra įpareigotas įrengti UPP teikėjas, iš esmės reikalauja didelių investicijų, siekiančių vidutiniškai apie 5 mln. Eur įrengimo vienkartinį išlaidų ir apie 1,12 mln. Eur šių paštomatų aptarnavimo išlaidų kasmet (išlaidos priklauso nuo paštomatų dydžio, lokacijos ir kt.). Tačiau šių investicijų tikslingumas, juolab paremtas iš UPP reguliavimo kylančia UPP teikėjo prievole, šiandieninės pašto rinkos ir atlikto Tyrimo kontekste kelia abejonių.

Kaip rodo Tyrimo metu atliktos GIS analizės duomenys, Lietuvoje egzistuoja plačiai išvystytas fizinis komercinis pašto tinklas, kuris geografiniu požiūriu iš esmės jau dabar pakeičia LP pašto skyrius (UPP), o pagal pašto rinkos vystymąsi galima spręsti, kad komerciniai rinkos dalyviai dėl paštomatų tinklo plėtros patiria spaudimą ne tik iš vartotojų, bet ir iš verslo klientų (elektroninės prekybos įmonių). Todėl manytina, kad esant tokioms sąlygoms, valstybės dalyvavimas teisės aktuose imperatyviai nustatant paštomatų skaičių ir tokiu būdu reguliuojant pašto tinklo plėtrą yra perteklinis ir gali iškraipyti konkurenciją rinkoje.

19 pav. LP valdomas paštomatų tinklas bei trūkstami paštomatai, kurie nuo 2029 m. sausio 1 d. turės būti įrengti pagal UPP teikimo reikalavimų aprašo 16 punktą



*RRT Tyrimo metu atlikta GIS analizė

3.4 Korespondencijos siuntų pakeičiamumo ekonominis vertinimas

Pašto įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje apibrėžta, kad korespondencijos siunta – pašto siunta, kurią sudaro ant bet kokios fizinės medžiagos užrašytas pranešimas, siųstina ir pristatytina ant jos nurodytu adresu. Knygos, katalogai, laikraščiai ir kiti periodiniai leidiniai nelaikomi korespondencijos siuntomis.

Pašto įstatymo 13 straipsnyje konkrečiai apibrėžtos korespondencijos siuntų kategorijos, sudarančios UPP:

- 1) iki 2 kilogramų pašto siuntų surinkimas, rūšiavimas, vežimas ir pristatymas;
 - 2) registruotųjų ir įvertintųjų pašto siuntų surinkimas, rūšiavimas, vežimas ir pristatymas.
- Šios įvardintos UPP paslaugos apima vidaus ir tarptautinę pašto paslaugą.

Kaip matyti iš 7 ir 8 lentelių, korespondencijos siuntų rinka kasmet traukiasi. 2024 m., palyginti su 2023 m., iki 2 kg korespondencijos siuntų apimtys sumažėjo 27 proc. Analizuojant pagal atskiras siuntų grupes, mažėjimas fiksuotas visose kategorijose: ypač reikšmingai sumažėjo tarptautinės gaunamosios korespondencijos siuntų kiekis (34 proc.), tarp jų labiausiai – iš ES šalių (44 proc.).

7 lentelė. UPP korespondencijos siuntų skaičius, mln. vnt., ir jų pokytis proc., 2024 m. palyginti su 2023m. *

Rodiklis	2020	2021	2022	2023	2024	Pokytis per metus
Korespondencijos siuntos iki 2 kg (iš viso)	15,6	11,3	8,0	7,9	5,8	-27
Vidaus siunčiamosios	2,6	2,1	1,4	1,0	0,9	-10
Tarptautinės siunčiamosios	1,9	1,4	1,2	1,0	1,0	0
- iš jų į ES šalis	1,8	0,8	0,5	0,5	0,4	-20
Tarptautinės gaunamosios	11,1	7,9	5,4	5,9	3,9	-34
- iš jų iš ES šalių	6,5	6,4	5,0	5,3	3,0	-44

* RRT statistiniai duomenys

2024 m., palyginti su 2023 m., bendros pajamos, gautos už UPP korespondencijos siuntų iki 2 kg teikimą, sumažėjo 17 proc. Analizuojant atskiras siuntų grupes matyti, kad ypač reikšmingai krito pajamos už tarptautines gaunamąsias korespondencijos siuntas (-21 proc.), iš kurių, trečdaliu sumažėjo pajamos už tarptautines gaunamąsias siuntas iš ES šalių (-30 proc.).

8 lentelė. Pajamos, gautos už UPP korespondencijos siuntų teikimą (mln. Eur), ir jų pokytis 2024 m. palyginti su 2023 m., proc. *

Rodiklis	2020	2021	2022	2023	2024	Pokytis per metus
Korespondencijos siuntos iki 2 kg (iš viso)	27,4	18,5	17,4	13,5	11,2	-17
Vidaus siunčiamosios	3,6	3,0	2,6	1,9	1,7	-10
Tarptautinės siunčiamosios	8,9	7,0	8,7	6,1	5,1	-15
- iš jų į ES šalis	5,4	3,0	3,8	2,8	2,7	-4
Tarptautinės gaunamosios	15,0	8,5	6,1	5,6	4,4	-21
- iš jų iš ES šalių	8,2	6,0	5,6	5,0	3,5	-30
Iš viso:	30,3	21,3	20,8	15,8	13,5	-15

* RRT statistiniai duomenys

Vertinant LP 2024 m. UPP korespondencijos paslaugos teikimo rezultatus, nustatyta, kad [KOMERCINĖ PASLAPTIS] (žr. 9 lentelę). Bendras nuostolis, patirtas teikiant UPP korespondencijos siuntų siuntimo paslaugas, sudarė [KOMERCINĖ PASLAPTIS]. Detalesnė analizė rodo, kad nuostolis,

susijęs su vidaus korespondencijos paslaugų teikimu, siekė [KOMERCINĖ PASLAPTIS], o nuostolis dėl tarptautinės korespondencijos paslaugų teikimo – [KOMERCINĖ PASLAPTIS].

9 lentelė. 2024 m. UPP korespondencijos kiekis vnt. pagal atskiras kategorijas ir paslaugos teikimo rezultatas*

Eil. Nr.	UPP korespondencijos siuntos	Paslaugos kiekis, vnt.	Rezultatas (pajamos - sąnaudos), Eur
		2024 m.	2024 m.
	Korespondencijos siuntos (iš viso)	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
1.	Vidaus pašto paslauga:	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
1.1.	Vidaus paprastoji korespondencija	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
1.2.	Vidaus registruotoji korespondencija	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
1.3.	Vidaus registruotoji didelių matmenų korespondencija	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
1.4.	Kita vidaus korespondencija	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.	Tarptautinė pašto paslauga:	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.1.	Tarptautinė siunčiamoji korespondencija:	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.1.1.	į ES valstybes	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.1.2.	į kitas valstybes	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.2.	Tarptautinė gaunamoji :	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.2.1.	paprastoji korespondencija iki 2 kg	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.2.2.	registruotoji, įvertintoji korespondencija iki 2 kg	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]

*Naudoti LP 2025 m. RRT pateikti UPP ataskaitos duomenys

Kalbant apie UPP korespondencijos siuntų kainą, pažymėtina, kad ji ženkliai pakilo nuo 2025 m. sausio 1 d., kai buvo patvirtinti nauji UPP didžiausi tarifai¹⁴, atsižvelgiant į UPP teikėjo patiriamas sąnaudas.

Lyginant UPP korespondencijos siuntų kainą (žr. 10 lentelę) su kitų komercinių pašto paslaugų teikėjų siuntinių¹⁵, siunčiamų paštomatu ir kurjeriu teikiamų paslaugų kainomis, matyti, kad pigiausiai kainuojanti UPP korespondencijos siunta yra iki 0,05 kg sverianti neregistruota pirmenybinė korespondencijos siunta, tačiau, ji tik 12,5 % mažesnė už LP Express S dydžio siuntinio, siunčiamo paštomatu, kainą, kuri sudaro 2,25 Eur. Tuo tarpu didėjant korespondencijos siuntų svoriui, atitinkamai didėja ir šių siuntų kaina, pvz., 1 ir 2 kg UPP korespondencijos siuntos kaina siekia 4,40 Eur. Pažymėtina, kad ši kaina atitinka UAB „DPD Lietuva“ ir UAB „Omniva LT“ L dydžio siuntinių, siunčiamų paštomatu, kainas (4,49–4,60 Eur). Vis dėlto visi komerciniai pašto paslaugų tiekėjai siūlo ir pigesnius 1 ir 2 kg siuntinių segmentus (S ir M), kurių kainos svyruoja nuo 2,25 iki 3,60 Eur.

Taigi, 1 ir 2 kg UPP korespondencijos siuntų kaina yra artima L dydžio komerciniams siuntiniams, tačiau beveik dvigubai didesnė nei pigiausių komercinių siuntinių segmentų (2,25 Eur).

¹⁴ <https://www.rrt.lt/wp-content/uploads/2024/11/2024-11-28-Nr.-TN-797.pdf>

¹⁵ Pastebėtina, kad komerciniai pašto paslaugų teikėjai, kurių teikiamos paslaugos analizuojamos Tyrime, vertinant galimybę pakeisti UPP, neturi atskiro korespondencijos siuntų segmento.

10 Lentelė. UPP korespondencijos siuntų* kainos Lietuvoje palyginimas su kitų pašto paslaugų teikėjų bei LP Express pašto siuntinių kainomis (Eur)**

Svoris, kg	LP UPP	UAB „DPD Lietuva“ (Maksimalus pašto siuntinio svoris iki 25 kg)				UAB „Omniva LT“ (Maksimalus pašto siuntinio svoris iki 25 kg)				LP Express (Maksimalus pašto siuntinio svoris iki 30 kg)			
		S**	M**	L**	Kurjeris	S	M	L	Kurjeris	S	M	L	Kurjeris
0,05	2,00	2,49	3,48	4,49	11,48 - 12,49	2,6	3,6	4,6	5,99 - 7,70	2,25	3,25	3,85	10,99
1	4,40	2,49	3,48	4,49	11,48 - 12,49	2,6	3,6	4,6	5,99 - 7,70	2,25	3,25	3,85	10,99
2	4,40	2,49	3,48	4,49	11,48 - 12,49	2,6	3,6	4,6	5,99 - 7,70	2,25	3,25	3,85	10,99

* Neregistruota pirmenybinė korespondencijos siunta

** RRT Tyrimo metu surinkti duomenys (2025 m. liepos mėn.)

Siekiant išsiaiškinti, ar kiti pašto paslaugos teikėjai gali teikti korespondencijos pristatymo paslaugas, susitikimų metu buvo apklausti tinklinių įmonių grupei priskirti pašto paslaugų teikėjai – UAB „DPD Lietuva“, UAB „Omniva LT“, bei potencialiai tinklinių įmonių grupei priskirti pašto paslaugų teikėjai – UAB „Venipak Lietuva“, UAB „SmartPosti“. Buvo nustatyta, kad nei vienas iš šių pašto paslaugos teikėjų neturi rūšiavimo įrangos, kuri būtų tinkama apdoroti (rūšiuoti) korespondenciją (laiškus). Jų turima rūšiavimo įranga yra pritaikyta rūšiuoti pašto siuntinius, o laiškus tiesiog fiziškai sugadina (sudrasko, suplėšo), nebent būtų naudojami specialūs pastorinti vokai su stora gofruota pakuote ar burbuline plėvele. Tačiau net ir tokiu atveju didesnių korespondencijos siuntų kiekių be automatizuotos rūšiavimo įrangos naudojimo būtų neįmanoma pristatyti nei į paštomatus, nei kurjeriu.

Tuo pačiu reikėtų atkreipti dėmesį į LP Express galimybes teikti korespondencijos siuntų pristatymo paslaugą. Atsižvelgiant į tai, kad LP Express, kaip komercinė LP paslaugos dalis, teikiama naudojantis ta pačia bendrovei priklausančia infrastruktūra, galima daryti prielaidą, kad techniškai, pasinaudojant LP turima UPP tinklo infrastruktūra (rūšiavimo įranga, kuri pritaikyta korespondencijai rūšiuoti), korespondencijos pristatymo paslauga galėtų būti teikiama ir LP Express komerciniais pagrindais. Vis dėlto, tenka pripažinti, kad ekonominiai veiksniai šią galimybę iš esmės gali riboti, nes komercinė veikla paprastai nevykdoma tose srityse, kur paslaugų teikimas yra nuostolingas.

Taigi galima teigti, kad šiuo metu LP teikiamų UPP korespondencijos siuntų pristatymo paslaugų pakeičiamumą kitų pašto paslaugų teikėjų komercinėmis paslaugomis riboja kliūtys, susijusios su korespondencijos rūšiavimui nepritaikyta jų įranga. Visgi, reikėtų atkreipti dėmesį, kad korespondencijos siuntų kiekiai apskritai drastiškai mažėja, o dauguma šių siuntų, kaip teigia LP¹⁶, siunčiama ne privačių asmenų, o įvairių įmonių ir institucijų (daugiausiai siunčiamos sąskaitos). Ši situacija akcentuoja būtinybę ieškoti tradicinės korespondencijos užtikrinimui alternatyvių sprendimų, pavyzdžiui, skaitmeninių kanalų naudojimo stiprinimo.

Be to, UPP reglamentavimo požiūriu svarbu atsižvelgti į tai, kad nuostolinga paslauga, jei ji toliau finansuojama iš valstybės biudžeto, gali patekti į „mirties kilpą“ (*angl. death spiral*) – tokią situaciją, kai vyksta savaime stiprėjantis, žemyn besisukantis ciklas, kuriame neigiami veiksniai vienas kitą dar labiau sustiprina (nuolat mažėjantis korespondencijos srautas vis labiau didina paslaugos kaštus, dėl to didėja paslaugos kaina, o tai dar mažina paslaugos vartojimą).

¹⁶ <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/2744102/omniva-del-nuostolingu-universaliuju-pasto-paslaugu-teikimo-varzysis-su-lietuvos-pastu?srsId=AfmBOorl6eUs1SR9IVqry5vgWwBezEEwDyIPi4oMbAYDMAEHcJ5czS3u>

Todėl, siekiant didesnio efektyvumo ir ekonominio tvarumo, būtų galima svarstyti ir paties UPP užtikrinimo modelio keitimą, pavyzdžiui, taikyti konkurso principą, kuris leistų fiksuoti nuostolius arba paskatintų mažesnes paslaugos teikimo kainas ir tokiu būdu būtų skatintų racionalesnį UPP teikimo kaštų valdymą.

3.5 Pašto siuntinių pakeičiamumo ekonominis vertinimas

Pastarąjį dešimtmetį pašto sektorius tiek Lietuvoje, tiek ES išgyvena esminę transformaciją. Technologinė pažanga, vartotojų elgsenos pokyčiai bei elektroninės prekybos plėtra nulėmė struktūrinę rinkos kaitą: tradicinės korespondencijos siuntų kiekiai nuosekliai mažėja, o pašto siuntinių srautai sparčiai auga. Ši tendencija yra universalus reiškinys, pastebimas daugelyje ES valstybių narių, tačiau Lietuvos atvejis išsiskiria itin sparčiu dinamiškumu.

Remiantis RRT statistiniais duomenimis, nuo 2018 m. pašto siuntinių kiekis Lietuvoje padidėjo daugiau nei 3,6 karto, kai tuo tarpu korespondencijos siuntų skaičius sumažėjo daugiau kaip du kartus. 2024 m. išsiųstų pašto siuntų skaičius siekė 88,5 mln. vnt. Didžioji dalis (67,4 proc.) 2024 m. visų pašto siuntų sudarė pašto siuntiniai. Pajamos už pašto siuntinius 2024 m. sudarė 81,2 proc. bendrųjų pašto sektoriaus pajamų ir siekė 233,9 mln. Eur. Tokie duomenys aiškiai rodo, kad pašto siuntinių rinka yra ne tik sparčiai auganti, bet ir taps strategiškai svarbia sektoriaus dalimi artimiausioje ateityje.

Nežiūrint to, kad bendras pašto siuntinių kiekis auga, UPP siuntinių skaičius kasmet mažėja ir 2024 m. LP UPP siuntiniai sudarė 116 630 vnt., o už šios paslaugos teikimą LP patyrė [KOMERCINĖ PASLAPTIS] nuostolį (žr. 11 lentelę). Vidutiniškai vienas UPP siuntinys generavo [KOMERCINĖ PASLAPTIS] nuostolį. [KOMERCINĖ PASLAPTIS].

11 lentelė. LP UPP siuntinių kiekis (vnt.) ir paslaugos teikimo rezultatas (Eur) 2024 m.*

Eil. Nr.	UPP siuntiniai	Paslaugos kiekis	Rezultatas (pajamos-sąnaudos)
1.	Vidaus paprastieji, įvertintieji pašto siuntiniai iki 10 kg	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.	Tarptautiniai:	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.1	Tarptautiniai siunčiamieji paprastieji, įvertintieji pašto siuntiniai iki 10 kg	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
2.2	Tarptautiniai gaunamieji paprastieji, įvertintieji pašto siuntiniai iki 20 kg	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]
3.	Iš viso:	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]	[KOMERCINĖ PASLAPTIS]

*Naudoti LP 2025 m. RRT pateikti UPP ataskaitos duomenys

LP UPP siuntinių ir paštomatu teikiamų pašto paslaugų pakeičiamumo analizė

Pašto įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 2 punkte apibrėžta, kad UPP sudaro iki 10 kg pašto siuntinių surinkimas, rūšiavimas, vežimas ir pristatymas. Šios UPP siuntinių pristatymo paslaugos apima vidaus ir tarptautinę pašto paslaugą. O to paties straipsnio 1 dalies 4 punkte apibrėžta, kad UPP yra gaunamųjų pašto siuntinių iš ES šalių iki 20 kg pristatymas.

Lyginant LP UPP siuntinių kainą su komercinių pašto paslaugų teikėjų taikomais tarifais už pašto siuntinių siuntimą paštomatu, būtina pažymėti esminį jų kainodaros principų skirtumą.

LP UPP tarifai yra pagrįsti svoriu, t. y. siuntimo kaina nustatoma pagal siuntos svorio kategoriją (pvz., iki 0,5 kg, iki 2 kg, iki 30 kg). Toks kainodaros modelis atspindi tradicinį, tarptautinėje pašto praktikoje taikomą principą, kai paslaugos kaina tiesiogiai koreliuoja su pašto siuntos svoriu ir susijusiomis transportavimo sąnaudomis. Tuo tarpu komerciniai pašto paslaugų teikėjai, ypač tie, kurie siuntas pristato per paštomatų tinklus, taiko dydžiu (dimensijomis) pagrįstą kainodarą. Tokiu atveju pašto siuntos kaina priklauso nuo pasirinkto paštomato skyrelio dydžio – mažo (S), vidutinio (M) ar didelio (L) – o svoris vertinamas tik kaip papildomas parametras (paprastai nustatomas maksimalus leistinas svoris, pvz., iki 25 arba 30 kg) (žr. 12 lentelę).

Dėl šių struktūrinių skirtumų LP UPP ir komercinių paslaugų tarifai nėra tiesiogiai palyginami. Pirmuoju atveju kainos atspindi svorio kategorijų logiką, antruoju – erdvinės talpos (tūrio) logiką, todėl jų palyginimas įmanomas tik ekspertiniu vertinimu, analizuojant konkrečius siuntų tipus, jų vidutinį svorį bei atitinkamas kainas.

Lyginant LP UPP siuntinių tam tikrose svorio kategorijose (pvz., 1, 5 ir 10 kg) bei kitų pašto paslaugos teikėjų, kaip UAB „DPD Lietuva“ ir UAB „Omniva LT“, o taip pat ir paties LP komercinių paslaugų LP Express paštomatu teikiamų pašto siuntinių kainas, pastebima ryški kainų disproporcija. Visų svorio kategorijų (pvz., 1, 5 ir 10 kg) LP UPP siuntinių kaina yra reikšmingai didesnė nei analogiškų paštomatu teikiamų paslaugų kainos. Pavyzdžiui, 1 kg UPP siuntinys kainuoja vidutiniškai 1,5 karto brangiau nei analogiško svorio pašto siuntinys, pristatomas UAB „DPD Lietuva“, UAB „Omniva LT“ ar per LP Express paštomatų tinklą. Didėjant UPP siuntinio svoriui, kainų atotrūkis tarp UPP ir paštomatu teikiamų paslaugų dar labiau išauga. Pavyzdžiui, 5 kg pašto siuntinio pristatymas per UPP tinklą yra maždaug tris kartus brangesnis nei analogiško svorio pašto siuntinio pristatymas per paštomatus, o 10 kg UPP siuntinio kaina yra net septynis kartus didesnė nei tokio paties svorio pašto siuntinio kaina pristatant per paštomatus. Be to, reikia pažymėti, kad LP UPP siuntiniams iki 10 kg netaikomas pridėtinės vertės mokestis (21 proc.), kuris yra taikomas komercinėms pašto paslaugoms, tačiau ši aplinkybė nedaro esminės įtakos bendram kainų skirtumui.

12 Lentelė. UPP siuntinių kainos Lietuvoje palyginimas su kitų pašto paslaugų teikėjų bei LP Express pašto siuntinių kainomis (Eur)*

Svoris, kg	LP UPP	UAB „DPD Lietuva“ (Maksimalus pašto siuntinio svoris iki 25 kg)				UAB „Omniva LT“ (Maksimalus pašto siuntinio svoris iki 25 kg)				LP Express (Maksimalus pašto siuntinio svoris iki 30 kg)			
		S**	M**	L**	Kurjeris	S	M	L	Kurjeris	S	M	L	Kurjeris
1	5,15	2,49	3,48	4,49	11,48 - 12,49	2,6	3,6	4,6	5,99 - 7,70	2,25	3,25	3,85	10,99
5	13,35	2,49	3,48	4,49	11,48 - 12,49	2,6	3,6	4,6	5,99 - 7,70	2,25	3,25	3,85	10,99
10	23,60	2,49	3,48	4,49	11,48 - 12,49	2,6	3,6	4,6	5,99 - 7,70	2,25	3,25	3,85	12,99

* RRT Tyrimo metu surinkti duomenys (2025 m. liepos mėn.)

** Paštomatų skyrelių dydžiai: S – mažas skyrelis, M – vidutinio dydžio skyrelis, L – didelis skyrelis

Apibendrinant, galima teigti, kad lyginant LP UPP siuntinių kainą su kitų pašto paslaugos teikėjų UAB „DPD Lietuva“, UAB „Omniva LT“ bei paties LP komercinių paslaugų, teikiamų per LP Express (LP) paštomatus, kainomis, pastebimas ryškus komercinių paslaugų kainos pranašumas. Visų svorio kategorijų LP UPP siuntinių kaina yra žymiai didesnė nei paštomatu teikiamų analogiško svorio pašto siuntinių kaina, o tai reiškia, kad komercinės paslaugos – pašto siuntinių pristatymas paštomatu – yra ekonomiškai patrauklesnės pašto paslaugos naudotojui ir gali pakeisti UPP siuntinius.

Nors LP UPP siuntinių kaina grindžiama svorio kategorijomis, o paštomatu siunčiamų pašto siuntinių kaina grindžiama pašto siuntinio dydžiu, šis struktūrinis skirtumas neturi esminės reikšmės paslaugų funkciniam palyginimui. Paštomatų kainodara atspindi modernios logistikos efektyvumą ir masto ekonomiją, leidžiančią vienu metu aptarnauti įvairaus svorio siuntas, užtikrinant mažesnius vieneto kaštus.

LP UPP siuntinių ir per kurjerį teikiamų pašto paslaugų pakeičiamumo analizė

Analizuojant LP UPP siuntinių tarifus ir juos lyginant su kitų pašto paslaugų teikėjų, t. y. UAB „DPD Lietuva“, UAB „Omniva LT“ bei LP Express, kurjeriais teikiamų paslaugų kainomis, išryškėja keli reikšmingi skirtumai tiek kainodaros logikoje, tiek faktiniuose tarifų lygiuose (žr. 12 lentelę).

Vertinant 1 kg pašto siuntinio pristatymo kainą, LP UPP tarifas (5,15 Eur) yra tik nežymiai mažesnis už UAB „Omniva LT“ kurjerių paslaugos kainą, kuri svyruoja nuo 5,99 iki 7,70 Eur. Tuo tarpu UAB „DPD Lietuva“ bei LP Express taikomi tarifai šiai siuntų kategorijai yra daugiau nei dvigubai didesni – atitinkamai 11,48–12,49 Eur ir 10,99 Eur už 1 kg siuntos pristatymą.

Pažymėtina, kad kurjerių paslaugų kainodara nėra tiesiogiai susieta su siuntos svoriu. UAB „Omniva LT“ ir UAB „DPD Lietuva“ atveju taikomas vienodas tarifas tiek 1 kg, tiek 10 kg siuntoms, o tai rodo vienodo tarifo (angl. *flat rate*) taikymą nepriklausomai nuo svorio. Tuo tarpu LP Express kurjerio paslaugų kaina, didėjant siuntos svoriui, kyla palaipsniui: 10 kg pašto siuntinio pristatymas brangesnis tik apie 18 proc., lyginant su 1 kg siuntos pristatymo kurjeriu kaina.

Analizuojant 5 kg pašto siuntinio pristatymo tarifus, LP UPP kaina yra reikšmingai didesnė nei komercinių pašto paslaugų, teikiamų kurjerių. Ji yra maždaug dvigubai didesnė nei UAB „Omniva LT“ kaina ir apie 12 proc. didesnė nei UAB „DPD Lietuva“ taikomas tarifas. Netgi lyginant su LP Express komercine paslauga, UPP 5 kg pašto siuntinio pristatymo kaina išlieka aukštesnė – komercinis LP tarifas už 5 kg pašto siuntinio pristatymą kurjeriu yra maždaug 20 proc. mažesnis nei UPP tarifas.

Vertinant 10 kg pašto siuntinio pristatymo kainas, skirtumai dar labiau išauga. LP UPP 10 kg pašto siuntinio kaina yra du kartus didesnė nei UAB „DPD Lietuva“ kurjerio paslaugos kaina ir net 3,5 karto didesnė nei UAB „Omniva LT“ kurjerio paslaugos kaina. Lyginant su komercine LP Express kurjerio paslauga, tokio paties svorio UPP siuntinio pristatymas kainuoja 1,8 karto brangiau, nei kad pristatant kurjeriu per LP Express.

Vertinant LP UPP siuntinio pakeičiamumą komercinių pašto paslaugos teikėjų teikiamomis kurjerių paslaugomis, nustatyta, kad UPP siuntinio pristatymo kaina viršija komercinių kurjerių paslaugų tarifus, ypač vidutinio ir didesnio svorio (5–10 kg) siuntinių kategorijose. Kurjerių paslaugos, teikiamos UAB „Omniva LT“ ir UAB „DPD Lietuva“, pasižymi konkurencingais tarifais, kurie nepriklauso nuo siuntos svorio, todėl didesnio svorio siuntų atveju šie paslaugų teikėjai užtikrina ekonomiškai efektyvesnį pristatymą nei LP UPP (pavyzdžiui, 10 kg siuntos pristatymas per UAB „Omniva LT“ kurjerius kainuoja iki 3,5 karto pigiau nei kad UPP paslauga).

Šių vertinamų paslaugų pakeičiamumą lemia ne tik kainų, bet ir logistikos bei paslaugų prieinamumo panašumas. Komerciniai pašto paslaugų teikėjai (UAB „Omniva LT“ ir UAB „DPD Lietuva“) veikia visoje Lietuvos teritorijoje, taiko vieningą kainodarą, turi išvystytą kurjerių ir paštomatų infrastruktūrą, leidžiančią užtikrinti siuntų surinkimą bei pristatymą į įvairias Lietuvos teritorijas dalis.

Vartotojų požiūriu, komercinių kurjerių teikiamų paslaugų funkcionalumas – apimantis siuntos paėmimą iš siuntėjo, pristatymą gavėjo adresu bei pridėtinės vertės paslaugas, tokias kaip siuntos sekimo galimybės ar pašto siuntos pristatymo laiko pasirinkimas – yra platesnis nei UPP atveju. Dėl to vartotojai realiai gauna didesnę paslaugos vertę ir patogumą rinkdamiesi kurjerio paslaugą.

Apibendrinant, galima teigti, kad atlikta kainų ir paslaugų palyginamoji analizė leidžia daryti išvadą, kad LP UPP siuntinio pristatymo paslauga yra pakeičiama komercinėmis kurjerio paslaugomis, kurias teikia UAB „DPD Lietuva“, UAB „Omniva LT“ bei LP Express.

Visgi, viena iš rizikų, susijusi su LP UPP siuntinio pakeičiamumu komercinėmis kurjerio paslaugomis, yra ta, kad komerciniai pašto paslaugų teikėjai nėra įpareigoti teikti pašto paslaugos visoje Lietuvos teritorijoje ir už vieningą kainą. Interviu metu gauta informacija iš komercinių pašto paslaugų teikėjų rodo, kad šiuo metu į nutolusias vietas siunčiamų pašto siuntų kiekis yra labai nedidelis, todėl egzistuoja galimybė taikyti vieningą kainodarą, nuostolius padengiant iš pelningų paslaugų miestuose. Tačiau esant srautų pokyčiams ar situacijos pasikeitimui, vieningos kainos principas būtų peržiūrimas.

LP UPP siuntinių dydžio ir svorio palyginimas su kitų pašto paslaugos teikėjų pašto siuntinių matmenimis ir svoriu

PPS nustato privalomus tarptautinių pašto siuntinių matmenų ir svorio reikalavimus, kurie taikomi įpareigotiesiems UPP teikėjams. Siunčiant tarptautinius pašto siuntinius būtina laikytis šių standartų:

- Minimalus dydis – ne mažesnis kaip 100 × 70 mm vienoje plokštumoje;
- Maksimalus dydis – ilgis negali viršyti 1,5 m, o ilgis kartu su didžiausia apimtimi per kitas dvi puses – 3 m;
- Vamzdžio formos pašto siuntiniams: ilgis + 2 × skersmuo ≤ 3 m, ilgiausias matmuo ≤ 1,5 m;
- Maksimalus svoris: paprastai 20–30 kg; PPS leidžia iki 50 kg, tačiau tikslią ribą nustato kiekviena valstybė individualiai.

Pašto įstatyme nustatyta, kad didžiausias leidžiamas pašto siuntinio svoris yra iki 50 kg. Tuo tarpu UPP taikomi didesni svorio apribojimai – Lietuvoje pristatomų UPP pašto siuntinių svoris gali siekti iki 10 kg, o gaunamų iš ES šalių – iki 20 kg.

13 Lentelė. LP UPP siuntinių dydžio ir maksimalaus leistino svorio palyginimas su kitų pašto paslaugų teikėjų bei LP Express pašto siuntinių, matmenimis ir svoriu*

Įmonė	Pašto siuntinio dydis, cm		
	S*	M*	L*
LP UPP	2 x 30,5 x 38,1	60 x 60 x 60	105 x 105 x 105
	iki 0,5 kg	iki 2 kg	iki 20 kg
LP Express	8 x 35 x 61	17,5 x 35 x 61	36,5 x 35 x 61
	iki 30 kg	iki 30 kg	iki 30 kg
UAB „DPD Lietuva“	8 x 43 x 61	17 x 43 x 61	36 x 43 x 61
	Iki 25 kg	Iki 25 kg	Iki 25 kg
UAB „Omniva LT“	9 x 38 x 64	19 x 38 x 64	38 x 39 x 64
	Iki 25 kg	Iki 25 kg	Iki 25 kg

* RRT Tyrimo metu surinkti duomenys

Lyginant LP UPP siuntinių ir komercinių pašto paslaugų teikėjų (UAB „Omniva LT“ ir UAB „DPD Lietuva“ ir LP Express) paštomatų pašto siuntinių dydžių bei svorio parametrus, matyti, kad komercinių pašto paslaugų teikėjų paštomatai visiškai užtikrina galimybę pristatyti tokio paties arba panašaus dydžio ir svorio pašto siuntinius, kaip ir LP UPP atveju (žr. 13 lentelę).

LP UPP siuntinių svorio ribos (iki 0,5 kg, iki 2 kg, iki 10 kg, o gaunamų iš ES šalių – iki 20 kg) atitinka arba yra mažesnės už komercinių paslaugų teikėjų taikomas svorio ribas – visų jų

paštomatuose leidžiamas svoris siekia nuo 25 iki 30 kg, todėl svorio kriterijus nėra kliūtis paslaugos pakeičiamumui.

Analizuojant pašto siuntinių dydžius matyti, kad komercinių pašto paslaugos teikėjų paštomatų skyrelių matmenys atitinka realiai siunčiamų pašto siuntinių poreikius ir praktiškai apima visą LP UPP siuntinių diapazoną. Nors didžiausios LP UPP siuntos (iki 105 x 105 x 105 cm) teoriškai viršija paštomatų skyrelių matmenis, tokio dydžio siuntos, kaip rodo Tyrimo metu surinkti duomenys, sudaro itin mažą visų siunčiamų pašto siuntinių dalį ir gali būti pristatomos alternatyviais kanalais (pvz., per kurjerį), todėl šis skirtumas neturi esminės reikšmės paslaugų pakeičiamumo vertinimui.

Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad pagal pašto siuntinių svorį ir dydį LP UPP siuntiniai iš esmės yra pilnai pakeičiami kitų pašto paslaugos teikėjų paštomatu ir kurjeriu teikiamomis paslaugomis. Komerciniai pašto paslaugų teikėjai siūlo analogiškus ar platesnius pašto paslaugų parametrus, užtikrina logistinį prieinamumą ir kainos konkurencingumą, todėl LP UPP siuntinių pristatymo paslaugą rinkoje iš esmės gali pakeisti komercinės pašto paslaugos.

Pašto siuntų kokybės parametrų pakeičiamumo vertinimas

Pašto įstatymo 15 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta, kad UPP teikėjas privalo užtikrinti visiems naudotojams vienodomis sąlygomis nenutrūkstamą UPP teikimą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, laikantis susisiekimo ministro patvirtintų kokybės reikalavimų. Šie reikalavimai yra detalizuoti UPP teikimo reikalavimų apraše, kuriame numatyta:

- UPP teikėjas privalo teikti pašto paslaugas nenutrūkstamai ne trumpiau kaip 5 darbo dienas per savaitę, išskyrus nenugalimos jėgos (force majeure) atvejus (21.1 punktas);
- Ne mažiau kaip 85 proc. korespondencijos siuntų turi būti pristatytos ne vėliau kaip per 1 darbo dieną (D+1), o 97 proc. – ne vėliau kaip per 3 darbo dienas (D+3) nuo jų priėmimo siųsti dienos (25.1 papunktis);
- Ne mažiau kaip 97 proc. pašto siuntinių turi būti pristatyti ne vėliau kaip per 4 darbo dienas (D+4) nuo jų priėmimo siųsti dienos (25.2 papunktis).

Tyrimo metu, remiantis apklausų ir interviu su pašto paslaugų rinkos dalyviais rezultatais, nustatyta, kad komercinių pašto paslaugų teikėjai savo veikloje taiko gerokai aukštesnius kokybės standartus nei UPP teikimo reikalavimų apraše numatyti UPP teikėjui. Pavyzdžiui, UAB „DPD Lietuva“ yra nusistačiusi itin aukštą reikalavimą pašto siuntinių pristatymui – ne mažiau kaip 98 proc. pašto siuntinių pristatyti per vieną darbo dieną (D+1 – 98 proc.), o UAB „Omniva LT“ pašto siuntinių pristatymui taiko reikalavimą 85 proc. pašto siuntinių per 1 darbo dieną (D+1). Tuo tarpu UPP teikimo reikalavimų apraše UPP siuntinių kokybės reikalavimas yra reikšmingai žemesnis, leidžiantis siuntą pristatyti per keturias darbo dienas (D+4) – 97 proc. (žr. 14 lentelę).

Pažymėtina, kad net UPP teikėjas savo komercinėms pašto paslaugoms (LP Express) taiko aukštesnius kokybės standartus nei UPP teikimo reikalavimų apraše UPP siuntiniams nustatyti kokybės reikalavimai. Pavyzdžiui, LP svetainėje¹⁷ deklaruojama, kad LP Express 97 proc. pašto siuntinių, siunčiamų per paštomatus, gavėją pasiekia jau kitą dieną (D+1 – 97 proc.).

¹⁷ <https://www.post.lt/lt/lp-express-pastomatai>

14 Lentelė. LP UPP ir kitų pašto paslaugų teikėjų bei LP Express pašto siuntinių kokybės Lietuvoje rodikliai*

Eil. Nr.	Įmonė	Kokybės rodikliai proc.
1	LP UPP	(D+4) – 97
2	LP Express**	(D+1) – 97
3	UAB „DPD Lietuva“**	(D+1) – 98
4	UAB „Omniva LT“**	(D+1) – 85

* RRT Tyrimo metu surinkti duomenys

** Komercinių pašto paslaugų teikėjų siuntos kelias matuojamas nuo siuntėjo iki paštomato

Aukštesni komercinių pašto paslaugų standartai grindžiami rinkos konkurencijos logika: pašto siuntinių pristatymo greitis yra vienas iš pagrindinių veiksnių, lemiančių vartotojų pasirinkimus. Komercinės pašto paslaugos koncentruojamos didesniuose miestuose, kur yra didelė siuntų apimtis ir pašto paslaugos naudotojų koncentracija, todėl užtikrinti siuntos pristatymą per vieną dieną yra techniškai ir ekonomiškai paprasčiau. Vis dėlto, rinkoje veikiantys veiksniai, tokie kaip elektroninės prekybos augimas, B2C sektoriaus plėtra ir galutinio vartotojo lūkesčiai, formuoja nuolatinį spaudimą pašto paslaugų teikėjams gerinti kokybės rodiklius.

Apibendrinant galima teigti, kad komercinės pašto siuntinių pristatymo paslaugos pasižymi aukštesniais kokybės rodikliais nei tie, kurie nustatyti UPP teikimo reikalavimų apraše. Tai rodo, kad kokybės (pašto siuntinių pristatymo greičio) aspektu, komercinės pašto paslaugos yra pajėgios pakeisti UPP.

Itin konkurencingoje pašto rinkoje vyksta aktyvi technologinė plėtra. Pastaraisiais metais matoma sparti pašto rinkos transformacija ir auganti konkurencija tarp paslaugų teikėjų skatina kurti vis naujus, patogesnius ir vartotojų poreikiams pritaikytus sprendimus, įskaitant paštomatų plėtrą. Per pastaruosius 3 metus (2022–2024 m.) pašto paslaugų teikėjų investicijos sudarė 38,7 mln. Eur.

UAB „Omniva LT“ 2025 m. rugsėjo mėn. paskelbė apie pradedamus du inovatyvius pilotinius projektus – Atvirą kurjerių tinklą (angl. *Crowd Delivery*) ir Bendruomenių siuntų dėžutes. Abu sprendimai atliepia besikeičiančius klientų poreikius ir sparčiai augančią e. prekybą. Atviras kurjerių tinklas – modelis, veikiantis panašiai kaip maisto pristatymo platformos. Šiame sprendime kurjerių partnerių veikla nepakeičia įprasto siuntų surinkimo ir pristatymo proceso, o yra papildoma priemonė, padedanti suteikti klientams dar greitesnes ir patogesnes paslaugas. Kurjeriais galės tapti ne jaunesni nei 18 metų asmenys, turintys vairuotojo pažymėjimą, automobilį ir individualios veiklos pažymą ar verslo liudijimą. Kitas pilotinis projektas, kuriuo numatoma įrengti 20 bendruomenių siuntų dėžučių, pasižymi tuo, kad šias dėžutes galima įrengti praktiškai bet kur, nes jos maitinamos baterijomis. Suderinus su žemės sklypo savininku dėžutę galima įrengti vos per keliolika minučių, o siuntas iš dėžučių, kaip ir iš paštomatų, bus galima atsiimti gavus pranešimą su specialiu kodu. Projektas bus ypač svarbus regionams – dėžutes planuojama įrengti mažesnių gyvenviečių centruose, daugiabučių kvartaluose, prie autobusų stotelių.

LP pranešė apie didelio masto paštomatų tinklo plėtrą Baltijos regione – į naujų paštomatų tinklą Baltijos šalyse planuojama investuoti 4,4 mln. eurų. Iki 2025 m. galo bendrovė planuoja įrengti 232 naujus paštomatus: 63 Lietuvoje, 50 Latvijoje ir 119 Estijoje. Be to, bus praplėsta apie 160 veikiančių LP Express ir „Unisend“ paštomatų, juose įrengiant virš 600 papildomų kolonų ir beveik 6 tūkst. naujų dėžučių. Kaip skelbia bendrovė, investicijos į plėtrą regione ne tik padidins bendrovės paštomatų prieinamumą, bet ir suteiks naujų galimybių elektroniniams verslams.

UAB „Venipak Lietuva“ pranešė, kad Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje pradeda bendradarbiauti su paštomatų dalijimosi tinklu UAB „Udrop LT“. Iki šiol Baltijos šalyse valdžiusi 800 paštomatų tinklą UAB „Venipak Lietuva“ iki metų pabaigos padidins jų kiekį apie 30 proc., t. y. iki daugiau nei 1000 paštomatų. Bendradarbiaujant su UAB „Udrop LT“, Lietuvoje paštomatų tinklas prasiplės apie 20 proc., Latvijoje apie 38 proc., o Estijoje iki metų pabaigos beveik 75 proc. Kaip tvirtina UAB „Udrop LT“, būtent paštomatų infrastruktūros trūkumas bei ribotas siuntų pasiekiamumas nutolusiose vietovėse ir regionuose buvo esminiai veiksniai, paskatinę kurti dalijimosi paštomatų tinklą. UAB „Venipak Lietuva“ tapo trečiuoju stambiu partneriu, prisijungusiu prie UAB „Udrop LT“ ir išplėtusiu savo paštomatų tinklą Baltijos šalyse.

UAB „DPD Lietuva“ taip pat tęsia paštomatų tinklo plėtrą Lietuvoje ir ketina investuoti 800 tūkst. eurų. 2025 m. rugsėjo mėn. bendrovė informavo iki 2025 m. pabaigos planuojanti įrengti 20 naujų bei išplėsti 40 esamų paštomatų, o UAB „DPD Lietuva“ paštomatų skaičius šalyje pasieks 420. Plėtra orientuota į efektyvų pasirengimą siuntų pikui švenčių laikotarpiu bei paštomatų apkrovos subalansavimą. Padidintas paštomatų skaičius turėtų padėti užtikrinti patogesnę siuntų pristatymą ir gavimą.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad pašto paslaugų teikėjai diegia inovatyvius technologinius sprendimus, investuoja į logistikos sistemų modernizavimą ir automatizavimą, siekdami padidinti siuntų pristatymo greitį ir kokybę. Atsižvelgiant į nuolat augantį pašto siuntinių srautą ir besikeičiančius vartotojų poreikius, ir toliau sparčiai plečiamas paštomatų tinklas. 2025 m. rugsėjo mėn. net keturi pašto paslaugų teikėjai viešai paskelbė apie planuojamus naujus projektus ir dideles investicijas į pašto tinklo plėtrą. Šios vykdomos inovacijos parodo, kad pašto paslaugos transformuojasi, modernėja ir tai tiesiogiai keičia ir UPP pobūdį, nes UPP teikti pradedami naudoti tie patys kanalai kaip ir komercinių pašto paslaugų teikimui (pvz. paštomatai)

5.1 Išvados

1. Rinkos transformacija. Tyrimo metu surinkti ir išanalizuoti duomenys parodė, kad pašto rinka nuo popierinės korespondencijos transformavosi į itin konkurencingą pašto siuntinių pristatymo rinką. Pašto korespondencijos siuntų kiekiai drastiškai mažėja dėl vis spartėjančio elektroninių paslaugų substitucijos efekto (nuo 2018 m. korespondencijos siuntų skaičius sumažėjo daugiau kaip du kartus). Visiškai priešinga situacija yra pašto siuntinių rinkoje. Nuolat auganti elektroninė prekyba lemia didžiulį pašto siuntinių skaičiaus augimą, todėl dominuojančia paslauga, atspindinčia vartotojų įpročių pokyčius, tapo pašto siuntiniai, kurie 2024 m. sudarė 67,4 proc. bendro pašto siuntų kiekio, o pajamos už pašto siuntinius siekė 81,2 proc. bendrųjų pašto sektoriaus pajamų.

2. Aktyvi konkurencija pašto siuntinių segmente. Rinkoje stebimas didelis pašto paslaugų teikėjų skaičius, aktyvi ir veiksminga konkurencija pašto siuntinių segmente. Atsižvelgiant į 2024 m. gautas pajamas pašto siuntinių rinkoje (233,9 mln. Eur), net 6 pašto paslaugų teikėjai turėjo daugiau nei po 10 proc. rinkos (UAB „DPD Lietuva“ – 24,4 proc., UAB „Venipak Lietuva“ – 15,5 proc., UAB „FedEx Express Lithuania“ – 13,1 proc., UAB „DHL Lietuva“ – 11,4 proc., UAB „Omniva LT“ – 10,9 proc., akcinė bendrovė Lietuvos paštas 10,6 proc.).

3. Inovacijos ir technologinė plėtra. Tyrimo metu surinkti duomenys atskleidė, kad pašto rinkoje vyksta aktyvi technologinė plėtra. Pašto paslaugų teikėjai diegia inovatyvius technologinius sprendimus, investuoja į logistikos sistemų modernizavimą ir automatizavimą, siekdami padidinti siuntų pristatymo greitį ir kokybę. 2025 m. rugsėjo mėn. net keturi pašto paslaugų teikėjai viešai paskelbė apie planuojamus naujus projektus ir dideles investicijas į pašto tinklo plėtrą. Per pastaruosius 3 metus (2022–2024 m.) pašto paslaugų teikėjų investicijos sudarė 38,7 mln. Eur. Ši technologinė plėtra parodo, kad pašto paslaugos transformuojasi, modernėja ir tai tiesiogiai daro poveikį UPP.

4. Paštomatai – dominuojantis pašto siuntų pristatymo kanalas. Kaip parodė Tyrimo metu surinkti duomenys, didžioji dalis (virš 60 proc.) pašto siuntinių pristatoma per paštomatus. Bendras paštomatų skaičius auga: 2024 m., palyginti su 2023 m., išaugo 15,8 proc. – nuo 1787 iki 2070 vnt., o remiantis pašto paslaugų teikėjų pateikta informacija apie jų tinklų plėtros planus, matyti tendencija, kad paštomatų kiekis ir toliau didės.

5. UPP reikšmės mažėjimas. Kaip rodo Tyrimo metu surinkti duomenys, UPP dalis rinkoje ir tuo pačiu reikšmė per pastaruosius metus nuosekliai mažėja – 2024 m. ji sudarė tik 6,3 % visų pašto siuntų, o UPP pajamos sudarė tik 13,5 mln. Eur ir per penkis metus krito daugiau kaip 2,2 karto. Pagrindinės tai lemiančios priežastys:

- **skaitmenizacija**, paskatinusi vis daugiau paslaugų teikti ir komunikuoti elektroniniu būdu (e. laiškai, e. sąskaitos, e. parašai) ir tuo pačiu mažinanti poreikį siųsti korespondencijos siuntas, laiškus ar dokumentus tradiciniu pašto kanalu;
- **elektroninės prekybos plėtra ir pasikeitę vartotojų įpročiai** – vis daugiau žmonių renkasi elektroninę prekybą ir perka internetu, o pašto siuntos dažniausiai tokiu atveju pristatomos per populiariausią pristatymo kanalą – paštomatus arba per kurjerius;
- **auganti konkurencija pašto rinkoje** – komercinių pašto paslaugų teikėjų siūlomos patrauklesnės ir greitesnės pašto siuntų pristatymo alternatyvos skatina vartotojus rinktis jas vietoje tradicinės UPP;
- **UPP finansinio tvarumo problema** – UPP teikimas tampa vis labiau nuostolingas ir reikalauja valstybės biudžeto lėšų, kurios naudojamos tik nuostoliams padengti, o ne pašto tinklo modernizavimui ir plėtrai.

Pažymėtina, kad 2021–2023 m. UPP nuostoliams kompensuoti iš valstybės biudžeto buvo skirta daugiau kaip 11,1 mln. Eur.

6. UPP reguliavimo pokyčiai ES. ES valstybėse visuotinai pripažįstama, kad dabartinis pašto sektoriaus reguliavimas nebeatitinka šių dienų realijų dėl kardinaliai pasikeitusios pašto rinkos, o UPP teikimas dabartine apimtimi tampa finansiškai neefektyvus, todėl reikia lankstesnio ir tvaresnio modelio. Atitinkamai, EK, pripažindama pokyčių reguliavime būtinybę, rengia naują teisėkūros pasiūlymą, keičiantį Pašto direktyvą. Tuo tarpu daugelis valstybių, siekdamos prisitaikyti prie rinkos pokyčių, jau dabar įgyvendina pokyčius nacionaliniame UPP reguliavime, kad viena vertus būtų užtikrintas paslaugų prieinamumas, bet tuo pačiu skatinamos inovacijos ir konkurencija bei mažinama finansinė našta valstybių biudžetams.

7. UPP pakeičiamumas geografiniu požiūriu. Tyrimo metu atlikta GIS analizė parodė, kad fiziniai komerciniai pašto tinklai yra plačiai išvystyti: dengia nuo 1,4 iki 1,5 karto daugiau Lietuvos teritorijos negu LP pašto skyrių (UPP) tinklas, ir padengia nuo 4 proc. iki 6,4 proc. daugiau gyvenamųjų patalpų negu LP pašto skyriai. Be to, fiziniai komerciniai pašto tinklai padengia net 94 proc. paties LP pašto skyrių (UPP) tinklo. Tyrimo metu atlikta GIS analizė parodė, kad LP pašto skyriai (UPP) iš esmės yra pakeičiami fiziniiais komerciniais pašto tinklais geografiniu požiūriu.

8. UPP korespondencijos siuntų pakeičiamumą ribojantys veiksniai. Kaip parodė Tyrimo metu surinkti duomenys, šiuo metu komercinių pašto paslaugų teikėjų turima rūšiavimo įranga techniškai negali apdoroti korespondencijos siuntų (laiškų). Kita vertus, reiktų įvertinti tai, kad korespondencijos siuntų kiekiai drastiškai mažėja, o dauguma šių siuntų, kaip teigia LP, siunčiama ne privačių asmenų, o įvairių įmonių ir institucijų (daugiausiai siunčiamos sąskaitos). Taigi, nors kitų pašto paslaugų teikėjų infrastruktūra šiuo metu nėra pritaikyta UPP korespondencijos srautui, dėl reikšmingai mažėjančių šio srauto apimčių, tikėtina, kad pats prisitaikymo pokytis nebūtų reikšmingas. Atitinkamai, su infrastruktūros pritaikymu korespondencijai susijusi kliūtis savaime nereikia UPP korespondencijos siuntų nepakeičiamumo, o korespondencijos srauto ir UPP reikšmės mažėjimas akcentuoja būtinybę ieškoti alternatyvių sprendimų, pavyzdžiui, tokių kaip skaitmeninių kanalų naudojimo stiprinimas, ar apskritai paties UPP, įskaitant korespondenciją, užtikrinimo modelio keitimas.

9. Konkurencingos komercinių pašto paslaugų teikėjų pašto siuntų kainos. 2024 m. RRT užsakymu atliktas Sociologinis tyrimas dėl naudojimosi pašto paslaugomis¹⁸ parodė, kad kaina yra vienas iš svarbiausių kriterijų, lemiančių vartotojų pasirinkimą. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad mažiausiai kainuojanti (2,00 Eur) UPP korespondencijos siunta (iki 0,05 kg) yra tik 12,5 % pigesnė už LP Express S dydžio siuntinio, siunčiamo paštomatu, kainą (2,25 Eur). Didėjant svoriui, atitinkamai didėja ir korespondencijos kaina – 1 ir 2 kg UPP korespondencijos siuntų kaina yra artima L dydžio komerciniams siuntiniams, tačiau beveik dvigubai didesnė nei pigiausių komercinių siuntinių segmentų (2,25 Eur). Siuntinių atveju LP UPP siuntinių kainos Lietuvoje visose svorio kategorijose yra reikšmingai aukštesnės nei kitų komercinių pašto paslaugų teikėjų (UAB „DPD Lietuva“, UAB „Omniva LT“) bei LP Express paštomatu siunčiamų pašto siuntinių kainos. Pavyzdžiui, 1 kg UPP siuntinys kainuoja apie 1,5 karto daugiau nei analogiška paslauga paštomate, 5 kg siuntinys – maždaug tris kartus, o 10 kg siuntinys – net septynis kartus daugiau. Be to, komercinių pašto paslaugų teikėjų kurjerių paslaugų kainos, ypač 5–10 kg svorio kategorijose, yra iki 3,5 karto mažesnės nei UPP siuntinių kainos. Tyrimo metu taip pat nenustatyta, kad komercinių pašto paslaugų teikėjų kainodara ar paslaugų kokybė skirtųsi tarp tankiai apgyvendintų miestų ir nutolusių kaimo vietovių, t. y. nebuvo identifikuota diskriminacijos požymių dėl vartotojo buvimo vietos. Taigi, darytina išvada, kad komercinės pašto paslaugos yra ekonomiškai patrauklesnės vartotojui ir iš esmės galėtų pakeisti UPP (ypač siuntinius).

10. Aukštesni komercinių pašto paslaugų kokybės standartai. Tyrimas parodė aiškų atotrūkį tarp UPP nustatytų kokybės reikalavimų ir realiai komercinių pašto paslaugų teikėjų taikomų kokybės standartų. Rinkoje veikiantys veiksniai, tokie kaip elektroninės prekybos augimas, B2C sektoriaus

¹⁸ <https://www.rrt.lt/wp-content/uploads/2025/01/Ataskaita-RRT-pastas-202411.pdf>

plėtra ir galutinio vartotojo lūkesčiai, formuoja nuolatinį spaudimą pašto paslaugų teikėjams gerinti kokybės rodiklius. Pažymėtina, kad UPP teikimo reikalavimuose numatytas D+4 siuntinių pristatymo greitis yra ženkliai mažesnis nei tas, kurį pasiekia komerciniai teikėjai, užtikrinantys daug greitesnį – dažniausiai D+1 – pristatymą. Net pats UPP teikėjas savo komercinei veiklai taiko aukštesnius standartus nei UPP paslaugoms. Tai rodo, kad kokybės (pašto siuntinių pristatymo greičio) aspektu komercinės pašto paslaugos yra pajėgios pakeisti UPP.

11. UPP siuntinių pakeičiamumas. Tyrimo metu surinkti duomenys rodo, kad UPP siuntinius galima pakeisti komercinių pašto paslaugų teikėjų paslaugomis. UPP siuntinių pakeičiamumą lemia keli pagrindiniai veiksniai:

- **Konkurencingos kainos** – komercinių pašto paslaugų pašto siuntinių pristatymo kainos yra panašios arba mažesnės, palyginti su UPP kainomis;
- **Pašto siuntinių charakteristikų panašumas** – komercinių teikėjų pristatomų pašto siuntinių svoris ir matmenys iš esmės sutampa su UPP siuntinių parametrais;
- **Aukštesnė paslaugų kokybė** – komercinių paslaugų teikėjai dažniausiai siūlo spartesnį pašto siuntinių pristatymą nei nustatyta UPP.

Šie veiksniai rodo, kad UPP siuntiniai yra pakeičiami rinkoje siūlomomis komercinėmis paslaugomis.

5.2 Pasiūlymai

1. Dėl UPP siuntiniams taikomų reikalavimų panaikinimo (dereguliavimo). Naujai, 2025 m. kovo 20 d. įsigaliojusiame, UPP teikimo reikalavimų apraše jau buvo ženkliai sumažinti reikalavimai UPP, pavyzdžiui, neliko UPP pašto tinklo reikalavimų didžiuosiuose Lietuvos miestuose, neliko reikalavimų viešai naudoti skirtų pašto dėžučių tinklui, sumažinti UPP kokybės reikalavimai. Atlikto Tyrimo rezultatai rodo, kad pašto siuntinių segmente egzistuoja didelė konkurencija, o komercinės pašto paslaugos yra plačiai išvystytos ir visomis dimensijomis (kaina, kokybe) iš esmės gali pakeisti UPP siuntinius. Atitinkamai, esant tokiai pašto rinkos struktūrai, kokią atskleidė Tyrimas, dabartinio UPP reguliavimo modelio išlaikymas iš esmės tampa perteklinis ir kelia grėsmę dėl rinkos iškraipymo. Atsižvelgiant į tai, siūlytina peržiūrėti UPP reguliavimą ir atitinkamai, įvertinus Tyrimo duomenis, panaikinti UPP siuntiniams taikomus reikalavimus, leidžiant šias paslaugas teikti rinkos sąlygomis. Kita vertus, jeigu atsakingos valstybės institucijos ir toliau matytų poreikį išlaikyti UPP reguliavimą, Tyrimo duomenys akivaizdžiai rodo, kad dabartinis jo modelis vis vien reikalauja peržiūros, siekiant daugiau lankstumo ar alternatyvų ieškojimo, pavyzdžiui, dereguliuojant ten, kur veikia rinka, ir organizuojant viešuosius konkursus UPP teikti ten, kur toks teikimas objektyviai būtinas. Visgi, atlikto Tyrimo duomenimis, tokių teritorijų nenustatyta.

2. Dėl UPP paštomatų plėtrai taikomų reikalavimų pagrįstumo. Atsižvelgiant į Tyrimo metu atliktos GIS analizės rezultatus, kurie rodo, kad LP pašto skyriai (UPP) iš esmės yra pakeičiami fizinais komerciniais pašto tinklais geografiniu požiūriu, abejonių kelia UPP teikimo reikalavimų aprašo reikalavimas nuo 2029 m. sausio 1 d. gyvenvietėse, turinčiose ne mažiau kaip 500 gyventojų, įrengti paštomatus – kyla grėsmė dėl rinkos iškraipymo ir neracionalaus lėšų panaudojimo. Tyrimo metu modeliuojant UPP pašto tinklo išdėstymą, buvo nustatyta, kad papildomai reikėtų įrengti 249 paštomatus, kurie, remiantis iš pašto paslaugų teikėjų gauta informacija ir ekspertiniu įvertinimu, kainuotų vidutiniškai apie 5 mln. Eur įrengimo vienkartinį išlaidų ir apie 1,12 mln. Eur šių paštomatų aptarnavimo išlaidų kasmet (išlaidos priklauso nuo paštomatų dydžio, lokacijos ir kt.). Atsižvelgus į tai, kad UPP siuntų srautai ir apimtys nuolat krenta, pašto rinkos konkurencingumą dar labiau stiprina tai, kad spaudimą plėsti tinklą ir didinti paslaugų prieinamumą kelia ne tik vartotojai, bet ir verslo klientai (elektroninės prekybos įmonės), kuriems reikalinga aukšta kokybė ir plačiai išvystytas tinklas visoje Lietuvoje, o pašto rinkoje dažnoje geografinėje lokacijoje vartotojai gali rinktis iš kelių pašto paslaugų teikėjų alternatyvų, siūlytina atsakingoms institucijoms kritiškai įvertinti, ar šiuo atveju

reikalinga ir pagrįsta yra valstybės reguliavimo intervencija, o tokia UPP teikimo reikalavimų apraše numatyta paštomatų plėtra apskritai efektyvi ir pagrįsta ekonomiškai.

3. Dėl skaitmeninio kanalo, kaip saugios ir efektyvios alternatyvos fiziam korespondencijos siuntų pristatymui. Statistiniai duomenys patvirtina, kad korespondencijos rinka sparčiai traukiasi, o tai trumpuoju laikotarpiu (3–5 metų perspektyvoje) gali lemti didėjančius vieneto (korespondencijos siuntos) kaštus dėl mažėjančios paslaugų apimties. Ilguoju laikotarpiu problemos sprendimą galėtų užtikrinti skaitmeninių paslaugų plėtra. Siekiant sukurti prielaidas nuostolingų UPP korespondencijos siuntų pakeitimui skaitmeninėmis paslaugomis, rekomenduojama atsakingoms valstybės institucijoms imtis priemonių, skirtų valstybės garantuoto saugaus skaitmeninio kanalo vystymui, prieinamo visiems piliečiams ir įmonėms. Toks sprendimas užtikrintų, kad kiekvienas gyventojas ir verslo subjektas galėtų saugiai, patikimai ir patogiai gauti bei siųsti oficialią korespondenciją elektroniniu būdu, tuo pačiu mažinant priklausomybę nuo brangstančios UPP. Taip pat svarbus visuomenės skaitmeninių įgūdžių ugdymas ir skatinimas naudotis skaitmeniniais kanalais. Lietuvai sekimas pavyzdys – Danijos modelis, kur kiekvienas gyventojas privalo turėti privačią skaitmeninę pašto dėžutę, skirtą saugiam bendravimui su valdžios institucijomis. Analogiškas sprendimas Lietuvoje, įtvirtintas įstatymiškai ir sėkmingai įgyvendintas praktiškai, taptų neatsiejama viešojo sektoriaus komunikacijos infrastruktūros dalimi.

4. Dėl pašto sektoriaus reguliavimo sistemos peržiūros. Atsižvelgiant į tai, kad UPP reguliavimas nustatomas ES teisės aktuose, kurių nuostatos perkeliamos į nacionalinius teisės aktus, svarstant ir derinant Lietuvos poziciją dėl naujos Europinės pašto sektoriaus reguliavimo sistemos, siūlytina remti pozicijas, palaikančias dabartinėje Pašto direktyvoje įtvirtintos UPP apimties ir įpareigojimų peržiūrą (juos ženkliai mažinant), atgyvenusių reikalavimų atsisakymą (5 kartus per savaitę UPP pristatymas; nerealūs ir šiuo metu daugelio ES šalių narių nevykdomi UPP kokybės reikalavimai), taip pat, UPP finansavimo principų peržiūrėjimą ir ypač suteikimą teisės ir didesnio lankstumo pačioms valstybėms narėms konkrečiai apibrėžti UPP teikimo sąlygas, kas leistų ir Lietuvai nacionalinį reguliavimą numatyti atsižvelgiant į pašto sektoriaus pokyčius.

5. Dėl tolesnės pašto rinkos dinamikos ir pašto tinklo vystymosi stebėsenos. Atliktas Tyrimas rėmėsi 2025 m. iš pašto paslaugų teikėjų surinktais duomenimis ir atspindi faktinę situaciją ir konkurencinę aplinką 2025 m. Reikia atkreipti dėmesį, kad pašto rinka labai dinamiška ir nuolat kintanti, todėl būtinas nuoseklus, nuolatinis pašto rinkos vystymosi progreso stebėjimas ir vertinimas. Tam turėtų pasitarnauti RRT suplanuotas ir RRT strateginiuose uždaviniuose 2027 m. numatytas įgyvendinti pašto žemėlapių projektas – informacijos apie pašto tinklą ir rinką atvaizdavimo, rinkimo ir analizės įrankis. Sukūrus interaktyvų pašto paslaugų tinklo įvertinimo skaitmeninį sprendimą, pašto paslaugos naudotojai vienoje vietoje gautų išsamią informaciją apie Lietuvoje teikiamas pašto paslaugas ir jų teikimo vietas, o pašto paslaugos teikėjai galėtų patogiai identifikuoti konkurencinę aplinką, koncentracijos taškus ir, matant bendrą pašto tinklo išdėstymą, planuoti, kur patrauklu būtų vykdyti plėtrą. RRT savo ruožtu galės ne tik efektyviau įvertinti pašto tinklo atitiktį teisės aktų reikalavimams, bet ir siūlyti duomenimis grįstus pašto sektoriaus reguliavimo sprendimus.